

AYLIK COĞRAFYA KEŞİF DERGİSİ

ATLAS

25 YAŞINDA

SAYI: 305 - AĞUSTOS 2018 FİYATI: 11.00 TL (KKTC FİYATI 13.50 TL) NO: 2018/08

ISPARTA-BURDUR
PİSİDYA ROMA KOLONİLERİ

Trakya Karadeniz'i
YEŞİLİN SINIRI

BİNGÖL'DEN TUNCELİ'YE
DOĞUNUN PERİ SUYU

SHISHAPANGMA DAĞI
TİBET'İN BEYAZ DEVİ

EK: BATI KARADENİZ YÜRÜYÜŞ ROTALARI

Yazın en renkli karelerini Polaroid ile yakala!

Fotoğraf dünyasını değiştiren marka Polaroid yeni modelleriyle Türkiye'de...
İstediğin sayıda fotoğraf çek, büyük dijital ekranda seç, beğendiğin fotoğrafı bas!

Sadece D&R Mağazaları ve dr.com.tr'de!

DRDunyasi | DR_dunyasi | dr_dunyasi |

D&R MUSIC BOOK STORE

www.dr.com.tr

SAYI: 305 - AĞUSTOS 2018

KAPAK FOTOĞRAFI
KURŞUNLUGERME, ÇATALCA, İSTANBUL / TURGUT TARHAN

İÇİNDEKİLER

Shishapangma Dağı 70

ATLAS

Yayıncı
Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş.

İcra Kurulu Başkanı
Cem M. Başar

Yayın Direktörü
Murat Köksal

Yayın Danışmanı
Mehmet Yaşin

Yayın Yönetmeni
Kansu Şarman

Yazı İşleri Müdürü (Sorumlu)
Mustafa Türker Erşen

Haber Müdürü: Nazlı Kurt
Görsel Yönetmen: Tolga Çoruh
Araştırma: Tevfik Taş
Foto Muhabiri: Turgut Tarhan
Sayfa Yapım: Bahadır Erşık

Fotoğraf Kurulu
Gökhan Tan *(Fotoğraf Danışmanı)*, Yasin Akgül, Sinan Anadol, Ali Murat Atay, Servet Dilber, Şebnem Eraş, Umut Kaçar, Selim Kaya, İzzet Keribar, Ali Ethem Keskin, Zafer Kızılkaya, Ufuk Sarışen, Tolga Sezgin, Hakan Öge, Mustafa Seven, Kerem Yücel

Yazı Kurulu
Füsun Arman, Prof. Dr. Rüstem Aslan (Arkeoloji), Oya Ayman, Nezih Başgelen, Cenk Durmuşkâhya (Botanik), Yard. Doç. Dr. Yıldırım Güngör (Jeoloji), Nedim Gürsel, Prof. Dr. Necmi Karul, Serkan Ocak, Prof. Dr. İlber Ortaylı, Tülay Zihli Özgür, Selcen Pirge, Yeşim Pütgül, Melih Şabanoğlu, Mehmet Sait Taşkıran

Katkıda Bulunanlar
Ferdi Akarsu, Tunç Akyüz, Mahmut Boztaş, Yusuf Erkan, Tunç Fındık, Türker Türkyılmaz, Dr. Umut Yıldız

Marka Müdürü
Ayşegül Parlayan

Ankara Temsilcisi: Erdal İpekeşen
0 312 207 00 71
atlas@doganburda.com www.atlasdergisi.com

Yönetim
Tüzel Kişi Temsilcisi: Mehmet Rauf Ateş
Satış ve Dağıtım Direktörü: Egemen Erkorol
Finans Direktörü: Didem Kurucu
Üretim Planlama Direktörü: Yakup Kurtulmuş

Reklam
Grup Başkanı: Nisa Aslı Erten Çokça
Grup Başkan Yardımcısı: Neslihan Can
Satış Koordinatörü: Suzan Özen - Haluk Demir
Satış Müdürü: Hatice Tarhan
Reklam Teknik: Ayfer Kaygun Buka - Şaban Yazır 0 212 336 53 60
Faks: 0 212 336 53 91

Rezervasyon: Tel: 0 212 336 53 00 - 57 - 59 - Faks: 0 212 336 53 92 - 93
Ankara Reklam Bölge Temsilcisi: Sezinur Balıkçıoğlu Tel: 0 312 207 00 72 - 73
Hedef Sayfalar: Tel: 0 212 336 53 70 - Faks: 0 212 336 53 91
Bölgeler Reklam Satış Müdürü: Dilek Ünlü Tel: 0 212 336 53 72 - Faks: 0 212 336 53 91

Uluslararası Reklam Satış Temsilcilerimiz
Almanya: Michael Neuwirth
Tel: +49 89 9250 3629, *michael.neuwirth@burda.com*
Avusturya/İsviçre: Christina Bresler
Tel: +43 1 230 60 3050, *Christina.Bresler@burda.com*
Fransa/Lüksemburg/Belçika/Hollanda: Marion Badolle-Feick
Tel: +33 1 72 71 25 24, *marion.badolle-feick@burda.com*
İngiltere/İrlanda: Jeannine Soeldner
Tel: +44 20 3440 5832, *jeannine.soeldner@burda.com*
ABD/Kanada/Meksika: Salvatore Zammuto
Tel: +1 212 884 48 24, *salvatore.zammuto@burda.com*
Yunanistan/Portekiz/İspanya/Hindistan/Asya: Jessica Loose
Tel: +49 89 92 50 2468, *jessica.loose@burda.com*
İskandinav Ülkeleri: Ulrik Brostrom
Tel: +45 2328 9769, *ubr@jbmedia.dk*

Yönetim Yeri
Kuştepe Mahallesi, Mecidiyeköy Yolu Caddesi No: 12
Trump Towers, Kule 2, Kat: 21-23, 34387, Şişli, İstanbul
Tel: 0 212 410 35 66 **Faks:** 0 212 410 35 64

Baskı
Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş.
Dudullu Organize San. Bölgesi 1. Cad. No:16 Ümraniye-İSTANBUL
Tel: 444 44 03 • **Fax:** (0216) 365 99 07-08

Dağıtım
Demirören Dağıtım Satış Pazarlama Matbaacılık Ödeme Aracılık ve Tahsilat Sistemleri A.Ş.
Tel: 0 212 449 63 63

Yayın Türü: Yerel, Süreli, Aylık

FIPP üyesidir

DB Okur Hizmetleri Hattı: 0 212 478 0 300
okurhizmetleri@doganburda.com
DB Abone Hizmetleri Hattı: 0 212 478 0 300
Faks: 0 212 410 35 12-13
abone@doganburda.com - www.doganburda.com
Her gün saat 9.00 - 22.00 arasında hizmet verilmektedir.

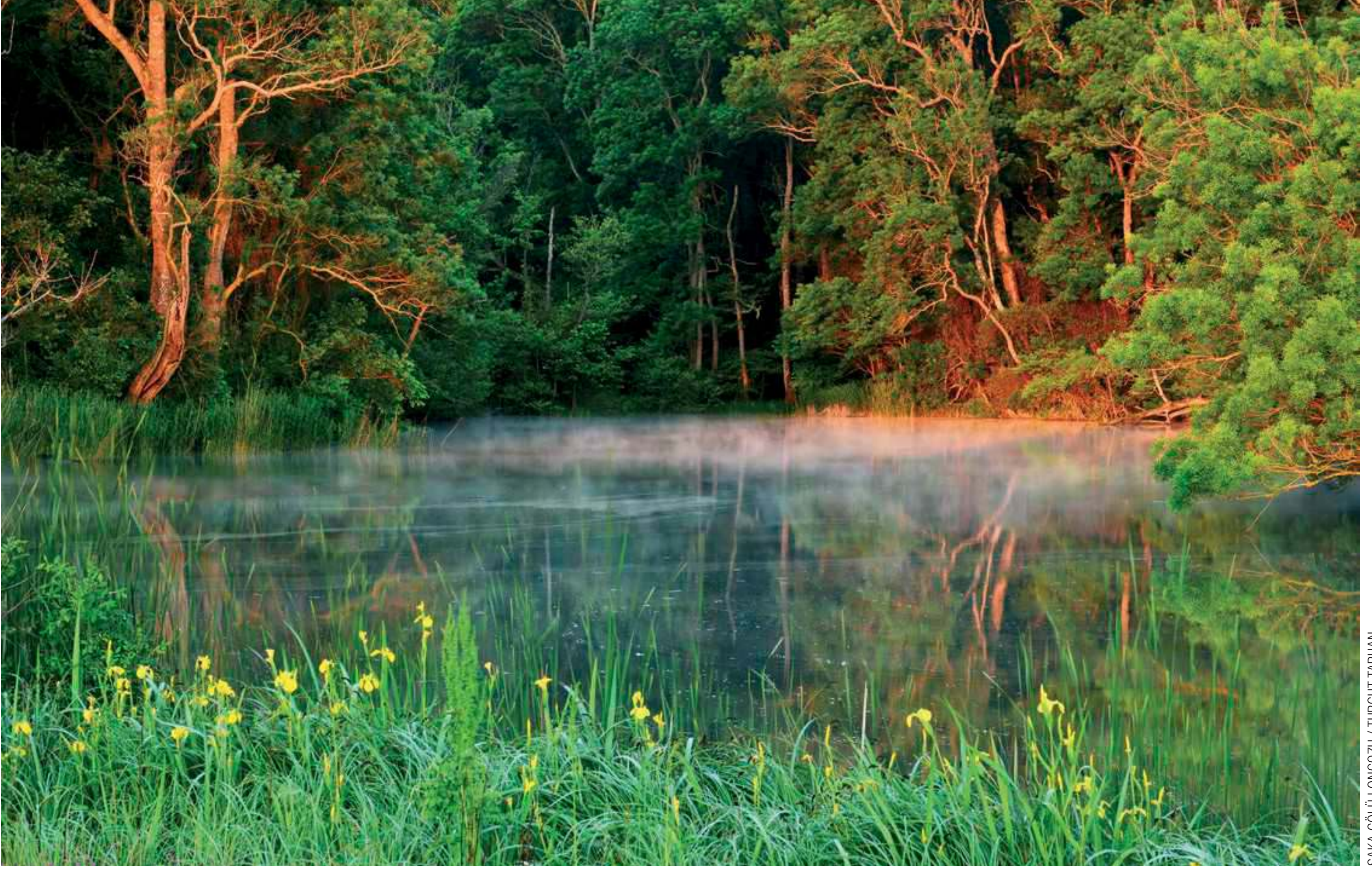

@AtlasDergisi ATLASDergisi atlasdergisi.com atlas_dergisi

KANSU ŞARMAN ksarman@doganburda.com

Trakya Karadeniz'inin kıyılarında

SAKA GÖLÜ LONGOZU / TURGUT TARHAN

Atlas'ın bu sayısını matbaaya göndermek için hazırlandığımız günlerde komşumuz Yunanistan, tarihinin en büyük yangın felaketlerinden biriyle karşı karşıya kaldı. Atina'nın yaklaşık 20 kilometre kuzeydoğusundaki Penteli ve Rafina bölgelerinde başlayan ve kısa zaman içinde ormanlık araziden yerleşik bölgelere sıçrayan yangınlarda 100'e yakın insan yaşamını yitirdi, yüzlercesi de yaralandı. Ormanlarla birlikte yanarak yok olan insanlar, hayvanlar ve bitkiler bir daha geri dönmeyecek. Bu büyük travmanın etkisi yıllarca hafızalardan silinmeyecek. Atlas ekibi olarak komşu coğrafyamızdaki kayıpların acısını paylaşıyoruz.

Bu sayıda Atlas fotoğrafçısı Turgut Tarhan, Trakya Karadeniz'ini tüm detaylarıyla çalıştı. Karadeniz coğrafyası denildiğinde Türkiye'de aklımıza önce Anadolu'nun Karadeniz kıyıları gelir. Oysa İstanbul ve batısında İğneada Longozu'ndan Istrancalar'a kendi özelliklerini koruyan ormanlar bir tek Trakya'nın Karadeniz kıyısında kaldı. Turgut Tarhan'ın bu sıra dışı coğrafyayı Terkos Gölü'nden başlayarak Kurşunlugerme, Kıyıköy, Karacaköy ve İğneada'yı da içine alacak şekilde Bulgaristan sınırına kadar hem yerden, hem de havadan fotoğrafladı ve yazdı.

Bu sayı ülkemizden bir başka ilginç coğrafi güzelliği de Bingöl, Erzurum, Elazığ ve Tunceli bölgesindeki Peri Çayı ve vadisinin yaban hayatı hakkında. Umut Kaçar ve Mahmut Boztaş fotoğrafları, Mehmet Sait Taşkıran ve Tevfik Taş da yazılarıyla bu bitki örtüsü ve yabani hayvanlarıyla korunması gereken doğa harikasını anlattılar.

Atlas ekibinden Yusuf Erkan ve Umut Kaçar, bu sayıda Anadolu'nun arkeolojik açıdan bir başka özel bölgesine, Isparta ve Burdur'u sınırları içine alan Pisidya'ya gittiler ve Pisidya beşlisi de denilen beş Roma kolonisi Antiokhea, Parlais, Kremna, Komama ve Olbasa antik kentlerindeki arkeolojik mirasın izini sürdüler.

Yeni sayımızın yurtdışı keşif sayfalarında ise usta dağcı Tunç Fırdık'ın Çin'in Tibet bölgesinde dünyanın en alçak 8 binliği olarak anılan 8 bin 13 metrelik Shishapangma Dağı tırmanışı yer alıyor ●

YANGININ KİMLİĞİ

Ormanın damarlarını yaktılar, zeytinin, asmanın özsuyunu, köklerini… Çirişotlarını, atlasçiçeklerini, ormangüllerini, defneleri kavurarak büyüdü ateş; dutun ve keçiboynuzunun çotuklarını tutuşturarak yayıldı… Kurdun, kuşun, karıncanın, tosbağanın, yaban arılarının evini kül ederek geldi ecel… 23 Temmuz 2018'de Atina'yla Korinth arasındaki bölgede ve Rafina'da başlayan yangın Mati, Maraton, Kineta gibi yerleşimleri yeryüzü cehennemine çevirdi.

Heraklitos, "ateş (pyr) ilk maddedir. Ne bir tanrı, ne bir insan, evreni ateş yarattı" demişti. Şimdi, kozmosu yok edercesine yükseliyor yerkürede yangınlar. Kazanç hırsıyla… Savaş, ya da devletlerin büyüttüğü terörizmle, mülkiyet ve lüks saldırganlığıyla... Çağımızdaki alevin kimliği bu!

Üç yönden, on beş noktadan başladı Atina'daki yangın. Ufkun dört kapısı alevden mermer. Nefessiz… İkindinin gölgelerini, çocuk seslerini, sevmeleri, anıları, gözyaşını, gülüşmeleri, ince endişeleri yaktılar.

Kolay değil şimdi dayanmayı ilham eden sözcükleri bulmak. Lakin siz, Safo'nun, Homeros'un, Kavafis'in, Seferis'in, Ritsos'un dizelerini bilenlerseniz, dayanma gücü diliyoruz. Damarları birbirine bağlı halkların, ormanların, suların... Acıyı zihnimizin kökünde duyuyoruz.

YAZI: TEVFİK TAŞ / FOTOĞRAF: ANGELOS TZORTZINIS/AFP/Getty Images)

ATLAS TARİH'IN YENİ SAYISI ÇIKTI

Büyük Harp'in mahşer günü

GETTY IMAGES

Atlas Tarih yeni sayısında Birinci Dünya Savaşı'nın son mücadelelerinden Filistin-Suriye Cephesi'ndeki Nablus Muharebesi'ni ele aldı. 100'üncü yıldönümünde Osmanlı'nın en kara günlerinden birini, yabancı tarihçilerin "Armageddon-Mahşer Günü Savaşı" olarak adlandırdığı muharebeyi Tuncay Yılmazer kaleme aldı.

Derginin yeni sayısında Türk tiyatro tarihi, kadın kahramanlar üzerinden işleniyor. Müslüman bir kadın olduğu için isim değiştirerek tiyatro yapmaya devam eden Afife Jale'nin ilham verici hikâyesi, Türkiye'nin ilk kadın tiyatro oyuncusu, ilk kadın tiyatro patronu, ilk primadonnası, ilk kadın rejisörü gibi azim ve aşkla tiyatroya gönül veren öncü kadınlar dosyanın konuları arasında. Sahneye ilk kez 1942 yılında çıkan, Türk tiyatrosunun duayeni Gülriz Sururi, o tarihlerden günümüze yurtiçinde ve yurtdışındaki turneleri, yasaklanan oyunları, tiyatro yapmanın zorluklarıyla ilgili Atlas Tarih'in sorularını yanıtladı.

Yeni sayıda ayrıca bir çizgi roman dosyası var. İtalyan sanatçı Antonio Fava, Türkiye'de çizgi romanın gelişiminde de önemli rol oynayan İtalyan çizgi romanlarını; Mustafa Türker Erşen süper kahramanların Türkiye'ye gelişini anlattı. Dosyada ayrıca konunun uzmanı Levent Cantek'le Türkiye çizgi roman tarihi hakkında bir söyleşi yer alıyor.

Atlas Tarih'in yeni sayısındaki konular arasında; Yunus Emre'nin şeyhi Taptuk Emre, Battal Gazi'nin gerçek hikâyesi, Çanakkale'de şehit olan 57. Alay komutanı Yarbay Hüseyin Avni Bey'in oğlu Mehmet Fehmi, Türkiye'de basın tarihine dilde sadeleşme çabası ile damga vuran *İkdam* gazetesi, 1950'lerde İzmir Kültürpark'taki iki gece kulübü Kübana ve Mogambo, Türkiye'nin ilk renkli belgeselini de çeken ünlü fotoğrafçı Kemal Baysal, Türkiye'nin ilk kadın ceza hâkimlerinden Zehra Sagun, 1950'lerde küçük bir çocuğun iddiasıyla tüm Türkiye'yi kasıp kavuran "yamyam çetesi" bulunuyor ●

İSTANBUL COMICS AND ART FESTIVAL

Sanat sokağa taşıyor

Dream Sales Machine tarafından üçüncüsü düzenlenen İstanbul Comics and Art Festival, 7-9 Eylül 2018 tarihleri arasında İstanbul'da düzenleniyor. Club Quartier ve Moda All Saints Kilisesi'nde sanatseverleri ağırlayacak etkinlik bu yıl "kimlik" temasıyla düzenleniyor, özelikle kadın kimliği üzerinde duruyor. İstanbul Comics and Art Festival (İCAF), kamusal alan enstalasyonları, çizgi roman ve illüstrasyon stand ve sergileri, canlı graffiti çalışmaları, katılıma açık atölyeleri, sanatçı katılımlı seminerleri, söyleşileri, şehre ve hayata ilişkin çizgi dünyası ve farklı sanat disiplinleri üzerinden yaratıcı deneyim alanlarıyla İstanbul'un en renkli açık hava festivali.

Geçmiş yıllardan farklı olarak "Urban Hacking" projesi çerçevesinde festivalden iki hafta önce çağdaş sanat üretimleriyle tanınan sanatçı ve tasarımcılar, Kadıköy'ün semtlerinde seçtikleri kamusal alanlara üç boyutlu sanatsal müdahalelerde bulunacak. Festivalin graffiti alanı ise bu yıl dört kadın graffiti sanatçısını ağırlayarak üç gün boyunca canlı graffiti çalışmalarına ev sahipliği yapacak. Festivalin biletleri şu adreste satışta: *dsmbilet.com*

SEYAHAT

Gezi uzmanı

Şehrin İstanbul, deneyimli rehber kadrosuyla gezginleri hem İstanbul'un en etkileyici köşelerine, hem de Türkiye'nin ve dünyanın dört bir yanına birlikte seyahat etmeye çağırıyor. Hafta sonları için kısa yolculuklar ve uzun soluklu keşif turları Şehrin İstanbul'un zengin programında yer alıyor. İstanbul'un surları ve kapıları, Yedigöller'de doğa yürüyüşü, Erzurum ve Kars, Çıldır Gölü, Ege ve Akdeniz sahilleri, Kapadokya ve daha birçok seyahat rotası önümüzdeki dönemin gezilerini oluşturuyor. Şehrin İstanbul ayrıca Londra, Barcelona, Kudüs, Mısır turu gibi yurtdışı başlıklarına da sahip. Gezilerini arkeologlar, sanat tarihçileri, tarih uzmanları, yazar ve araştırmacılar danışmanlığında gerçekleştiren Şehrin İstanbul kitle turizmi değil, "butik gezi" anlayışını benimsiyor.

Bilgi için: *www.sehrinistanbul.com.tr*

BODRUM MÜZİK FESTİVALİ

Yarımadada 14. buluşma

Doğuş Grubu'nun kurucu desteğiyle 2005'ten bu yana Türkiye ve dünyanın seçkin orkestra, topluluk ve solistlerini Bodrum Yarımadası'nda bir araya getiren Bodrum Müzik Festivali, Ağustos ayında 14'üncü kez kapılarını müzikseverlere açıyor. Festival bu yıl, Bodrum'un simge haline dönüşmüş mekânlarında konserler ile birlikte sinema gösterimleri ve klasik müzikle iç içe geçen rehberli turları da kapsayan ayrıcalıklı bir programa sahip. Bu yıl 4-8 Ağustos 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilecek festival kapsamında bugüne kadar 4 bini aşkın müzisyen 121 konserde 200 binden fazla müzikseverle buluştu. Bu yıl Fazıl Say'ın *Güz Şarkıları* albümünün Ece Dağıstan ve Güvenç Dağüstün performanslarıyla seslendirileceği ve tamamıyla Philip Glass'a adanmış bir program ile yeni neslin yıldız piyanisti Víkingur Ólafsson'un konuk edileceği Gece Konserleri dikkat çekiyor. Bodrum Müzik Festivali ayrıca İstanbul Müzik Festivali ile işbirliğine giderek piyanist Gülsin Onay ve film yönetmeni Murathan Özbek'in yer aldığı "Yolda" adlı çok disiplinli projeye de imza atıyor.

ARPEGGIATA, RUHRTRIENNALE 2010, MICHAEL UNEFFER

Bodrum Müzik Festivali beş gün boyunca, Fazıl Say, Gülsin Onay, Murat Karahan, Christina Pluhar, Lauren Fagan, Alina Pogostkina, Víkingur Ólafsson ve Avi Avital gibi yıldızların yanı sıra, Sevil Ulucan, Hillel Zori, İbrahim Yazıcı, Erman Türkili, Çağ Erçağ, Gülru Ensari, Dorukhan Doruk, Camille Thomas ve Veriko Çumburidze gibi virtüözleri müzikseverlerle buluşturacak. Festival ayrıca L'Arpeggiata & Christiana Pluhar, Olten Quartet ve Ludwig Orkestra gibi topluluklara da ev sahipliği yapacak. Tüm bilet gelirleri Tohum Otizm Vakfı ve Bodrum Sağlık Vakfı'na bağışlanan festivalde bu sene Gülsin Onay'ın vereceği konserin bilet gelirleri de Uluslararası Gümüşlük Klasik Müzik Festivali'ne aktarılacak.

DAĞCILIK

Zirveleri konuşmak

Dağcılığın dünyadaki gelişimi ve Türkiye dağcılığının bu gelişimin neresinde olduğu, "Türkiye ve Dünya'da Dağcılık" başlıklı etkinlikle masaya yatırıldı. İstanbul Üniversitesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Salonu'nda 11 Temmuz 2018 tarihinde gerçekleştirilen etkinlikte konuklar Ali Değer Özbakır ve Mehmet Yaldız, sunum moderatörü Haldun Aydıngün ve onur konuğu yılların emektar dağcısı Sönmez Targan'dı. Onur konuğu Targan'ın konuşmasıyla başlayan etkinlikte, Türkiye ve dünyada dağcılığın gelişimi, tarihçesi ve özellikle ülkemizdeki durumu bilimsel verilerle değerlendirildi. Türkiye'de dağcılığın daha ileriye taşınması için neler yapılması gerektiği, konukların katkıları ve soru cevaplarla değerlendirildi. Katılımcılardan Emre Altoparlak da kendi yaptığı araştırmalarla etkinliğe katkıda bulundu. Etkinlik sonunda Dağcılık Federasyonu İstanbul il temsilcisi Memet Güngör teşekkür konuşması yaptı ve Türkiye'de dağcılığının gelişmesine katkı sağlamak için ülkemizin önemli dağcılarının davet edileceği yeni etkinlikler düzenleneceğini söyledi.

DEDEGÖL DAĞLARI / ISPARTA

Madene karşı festival

Isparta'nın Aksu ilçesine bağlı Eldere Köyü, Dedegöl Dağları'ndaki Kuzukulağı Yaylası'nda 2000'li yılların başında tırmanış rotalarının açılmasıyla tanınmaya başladı. Kuzukulağı Yaylası, zamanla sadece Türkiye'nin değil, dünyanın en çok bilinen doğa sporları merkezlerinden biri haline geldi. Eğirdir Doğa Sporları Topluluğu'nun öncülüğünde bu yıl 27 Haziran-1 Temmuz tarihleri arasında ilki düzenlenen Kuzukulağı Doğa Sporları Festivali, çok sayıda katılımcıyı burada topladı. Dağların ve doğanın korunması için buluşan sporcular, beş gün boyunca kaya tırmanışı ve mağara inişi yaptı, koştu, bisiklete bindi, ipte yürüdü, motosiklet sürdü, müzik etkinlikleri, kuş gözlemi ve yoga atölyeleri düzenledi.

Kuzukulağı Yaylası ve çevresi dört mevsim boyunca binlerce doğa sporcusunu ağırlıyor. Türkiye'nin ve dünyanın her yerinden sporcular Isparta, Eğirdir, Aksu ve köylerine ekoturizm yolu ile katkı sağlıyor. Kültür Turizm Bakanlığı ve Isparta Valiliği'nin himayesinde yürütülen projelerle St. Paul Yolu, Kapıkaya ve Yazılı Kanyon tırmanış bölgeleri, Davraz Dağı Kayak Tesisleri yerli ve yabancı turistler tarafından ziyaret ediliyor.

Ne yazık ki böylesine özel bir bölgedeki ana tırmanış kaya bandının üstüne ve etrafına maden ön arama ruhsatı verildi. Maden arama işleminin, bölgeye geri dönüşü mümkün olmayan zararlar vereceğinden endişe duyan doğa sporcuları ve yöre halkı, maden arama ruhsatının bir an önce iptal edilmesi talebiyle geçtiğimiz günlerde bir araya geldi. Kuzukulağı Yaylası'nın, bir parçası olduğu Dedegöl Dağı ve Yaka Kanyonu ile birlikte Kızıldağ Milli Parkı'na dahil edilmesi amaçlanıyor. DKMP 6. Bölge Müdürlüğü, korunması gereken bu alanların da milli park sınırına alınması için çalışma başlattı. Kaya tırmanışı parkurlarını da içine alan yaklaşık 35 bin hektarlık alanla ilgili envanter raporu, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na iletildi.

TÜRKER TÜRKYILMAZ

SERGİ

Genç yetenekler Troya için buluşuyor

Troya'nın UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'ne kabulünün 20'nci yılı nedeniyle 2018, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca "Troya Yılı" ilan edildi. Bu çerçevede yıl boyunca birçok kültür-sanat projesi hayata geçiyor. Bunlardan biri de Etnik Popüler Sanatları Koruma ve Geliştirme Derneği (EPOS 7) ve yeni nesil sanatçı platformu BASE işbirliğinde, Kale Grubu'nun destekleriyle düzenlenen "Düşler Ülkesi: Troya". 27 Temmuz-27 Ağustos tarihlerinde Çanakkale'de Piri Reis Müzesi'nde sanatseverleri ağırlayan sergi, 19 Eylül-19 Ekim arasında ise İstanbul'da Darphane-i Amire'de olacak. Derya Yücel'in küratörlüğünde 29 genç sanatçının katılımıyla gerçekleşen sergi baskı, cam, enstalasyon, fotoğraf, grafik tasarım, resim, seramik, video gibi farklı alanlarda yapıtları buluşturuyor. Sergi kapsamında 25-26 Temmuz arasında Çanakkale'deki ören yerlerine bir gezi de düzenlendi.

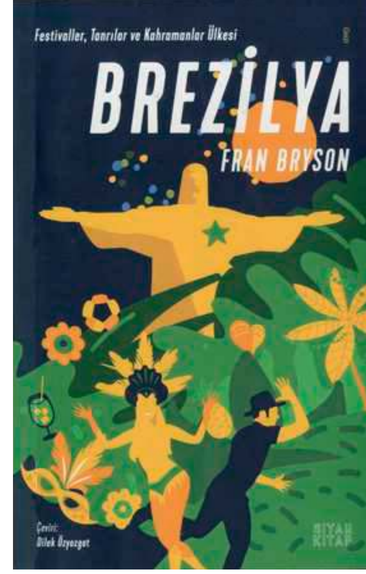

BURAK ÇOLAK

KİTAP

Köşe bucak Brezilya

Fran Bryson yedi yıllık seyahat döneminden sonra yazdığı ilk kitabı *Brezilya*'da ülkenin kültürüne, geleneklerine, günlük yaşantısına yer veriyor. Bryson, Siyah Kitap'tan çıkan ve çevirisini Dilek Özyozgat'ın yaptığı kitapta seyahat notlarıyla yetinmiyor, Brezilya'yı her yönüyle ayrıntılı olarak ele alıyor. Avustralyalı Bryson, Güneydoğu Avustralya'da Fernuex Adaları'nın en büyüğü olan Flinder'da yaşıyor. Seyahat etmediği, ya da seyahatleri hakkında yazmadığı zamanlarda yerel bir gazete olan Island News'da yazıyor, tur rehberliği yapıyor ve üzüm toplama işinde çalışıyor.

Neden Brezilya'yı seçtiği sorusuna "insanları büyüleyici, farklı ve canlı bir ülke" cevabını veren Bryson, kitabında belirli bir rota izlemediğini, yol onu nereye götürürse oraya gittiğini, önceliğinin o anki merak duygusu olduğunu söylüyor. Yazar aynı zamanda etkinliklere ve festivallere göre de gezi rotasını şekillendirmiş. Hayatının yedi yılını verdiği Brezilya'da popüler şehirler ve mekânların ötesine geçiyor; kültür, din ve tarihin yanı sıra modern şehirlerden muhafazakâr kasabalara, hatta Amazon Ormanları'nın saklı kalmış yerlerine uzanıp keşfe çıkıyor. "Brezilya'da her bir sokağın köşesi yeni bir sürprize açılıyor" diyen Bryson, kitabında Brezilya'yı dört ayrı bölgeye ayırmış: Kuzey ve kuzeydoğu, orta batı, güneydoğu ve son olarak kuzey ve kuzeydoğuya dönüş. Bu bölgeleri de kendi içlerinde ayırmış; her bölgeden de en az beş ayrı bölüm çıkarmış. Bölümlerin başında Brezilya'nın kıta üzerindeki yerine yer vermiş ve bahsedeceği şehri işaretlemiş. Böylece şehrin

konumunu görerek şehir ve bölge hakkındaki yazısını okumaya başlıyoruz. Bölgelerin demografisi, coğrafyası, iklimi, tarihi gibi bilgilere yer vermiş. Hatta çeşitli yöresel hikâyelerden bile bahsetmiş. Bu yüzden Brezilya, bir gezi kitabı olmasının ötesinde ayrıntılı bir günlük niteliğinde.

Fran Bryson, Avustralya'yı çok iyi bilen biri. Kitapta iki ülkeyi en ufak ayrıntısına kadar karşılaştırıyor. Bu durum Avustralya hakkında da bilgi edinmemizi sağlıyor. Kitap, "Görülecek Yerler" ve "Etkinlikler Rehberi" bölümlerine de yer veriyor. Bryson, "Brezilya bir hikâye olduğu kadar bir yoldur da" diyor. Daha fazla bilgi için: *franbryson.com*.

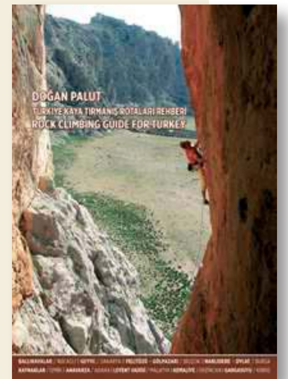
Herkes için Türkçe

Hayri Erdoğdu'nun *Yabancılar İçin Türkçe* adlı kitabı, Alternatif Yayıncılık'tan çıktı. Kitap, 1500'ü aşkın alıştırma ve test sorusuyla, Türkçeyi kolay ve hızlı bir şekilde öğretmeyi amaçlıyor. Türkçenin yanı sıra İngilizce açıklamalarla da tek başına yeni bir dil öğrenmeye olanak tanıyor. Erdoğdu'nun çalışması, yaklaşık 29 yıllık bir deneyimin ürünü. 1986 yılında Lüksemburg'da yaşayanlara Türkçe öğretmeye başlayan Erdoğdu, dilimizi daha geniş kitlelere ulaştırmak için 1989 yılında bir kitap yazma kararı aldı. Kitap, hazırlık sürecinde yurtdışındaki üniversite ve dil okullarınca da kontrol edildi.

Tırmanış bahçeleri rehberi

Marmara Üniversitesi öğretim görevlisi Doğan Palut tarafından yazılan Türkiye Kaya Tırmanış Rotaları Rehberi, farklı bölgelerde bulunan Ballıkayalar (Kocaeli), Geyve (Sakarya), Gölpazarı (Bilecik), Pelitözü (Bilecik), Narlıdere (Bursa), Oylat (Bursa), Kaynaklar (İzmir), Anavarza (Adana), Levent Vadisi (Malatya), Kemaliye (Erzincan) ve Gargasuyu (Kıbrıs) gibi 11 adet tırmanış bahçesinde toplam 1087 rotaya yer veriyor. Kitapta rotalar hem Türkçe, hem de İngilizce tanıtılıyor. Metinlerin İngilizce çevirisi Nedim Sipahi tarafından yapıldı. Tasarımı Gamze Hatipoğlu tarafından yapılan 300 sayfalık kitap Türkiye'de basılmış en ayrıntılı kaya tırmanış rotaları rehberi. Doğan Palut'un kendi olanaklarıyla bastırdığı kitap, outdoor mağazalarında bulunabilir.

İSTANBUL

Kuzguncuk'ta "kentsel dönüşüm"

"Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı" ilan edilen bölge, sahilden yaklaşık 700 metre yukardaki üç sokaktan oluşuyor. Burada 180 ailenin yaşadığı 167 bina var.

TUNÇ AKYÜZ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, kentin en güzel semtlerinden Kuzguncuk'un bir kısmı için "kentsel dönüşüm" kararı aldı. Semt sakinleri belediyeden tapu almayı beklerken böyle bir durumla karşılaştığı için şaşkın. Sivil toplum temsilcileri ise kararı korkutucu buluyor.

Kuzguncuk, önünde Boğaziçi, arkasında Fıstıkağacı semti, bir yanında mezarlık, diğer yanındaysa Fethi Paşa Korusu ile coğrafi olarak bir koruma kalkanının ortasında yer alıyor. Bugüne kadar kimliğini koruması da bundan.

Vadinin tam ortasından bir yol geçiyor, tek cadde bu. Son zamanlarda bu cadde, üzerinde açılan sanat galerileri ve kafelerle kentlilerin uğrak yeri oldu. Popülaritesi gitgide arttı. Peki karar bu güzel semt için her şeyin bittiği anlamına mı geliyor? Uzmanlarına ve mahalleliye sorduk...

Belediye kararı Temmuz ayının ikinci haftası aldı. Buna göre, Kuzguncuk'un "Boğaziçi Etkilenme Alanı" sınırları içindeki 89 bin metrekarelik bölgesi "Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı" oldu. Bu alan, sahilden 700 metre yukarıdaki üç sokaktan oluşuyor. Bir zamanlar gecekondu, şimdi ise kaçak yapı statüsünde bir yer. Dağınık halde 167 bina var. Çoğu da tek katlı.

Sahiplerinin ellerinde sadece yıllar öncesinden kalan "tapu tahsis belgesi" var. Bu belgeye göre, 1984'te çıkarılan imar affı sonrası tahsis belgesi sahiplerine bir süre sonra gerçek tapularının verilmesi gerekiyordu. Geçen 34 yılda kimi tapusunu aldı kimi de alamadı. Kuzguncuk'ta bu üç sokağın sakinleri alamayanlardan. Mahalleli tapu beklerken "kentsel dönüşüm" kararıyla karşı karşıya kaldı.

Kuzguncuk ve İcadiye Mahalleleri Koruma, Yaşatma ve Dayanışma Derneği Başkanı Atila Yılmaz, tapuları verseler dahi kentsel dönüşüm istemediklerini, tek katlı evlerinde huzurlu olduklarını, asla bir apartman yaşamı istemediklerini anlattı.

Mahallelinin gönüllü avukatı Erbay Yucak da, yaşayanların herhangi bir talebi olmadığını, zaten bölgede için de deprem riski incelemesinin, mekânsal ve sosyolojik analizlerin yapılmadığını belirtti.

Kuzguncuk'ta yaşayan Mimar Nevzat Sayın'a göre aslında sorunun çözümü çok basit: "Burada mülkiyet hâlâ belediyede, yani devlette. Yapılacak en önemli şey şu; mülkiyetini vermeyecek. Verdiği an bu konu çözülemez. Vermediğinde binlerce çözüm var."

Kuzguncuklular Derneği Başkanı Mimar Tülay Atabey da "Korkuyla bekliyoruz. Çünkü Kuzguncuk'un 700 metre yukarısına kentsel dönüşüm gelirse Kuzguncuk'un kendisi de bunun parçası olur. Ahşap evler o zaman sadece dekor olur. Kuzguncuk bunu kaldırmaz. Bu karar bizi korkutuyor" diyor... ●

ANTALYA / ÇIRALI

Caretta caretta'dan güzel haber

CÜNEYT OĞUZTÜZÜN

Antalya'nın Çıralı beldesinde *Caretta caretta* yuvalarının sayısı, son 22 yılın rekorunu kırarak 142'ye ulaştı. Geçen yıl bu sayı 74'e kadar düşmüştü.

Milli Parklar Deniz Kaplumbağaları Koruma ve Kontrol görevlisi ve Ulupınar Çevre Koruma Kooperatifi başkanı Bayram Kütle'nin verdiği bilgiye göre, bu yıl anaç deniz kaplumbağalarının yumurtlamak için Çıralı sahiline erken gelmeleri, yumurtlama ve yumurtadan çıkma zamanlarının çakışmasına neden oldu. Bir yandan erken gelen anaçların yumurtalarından çıkan yavrular kumsala çıkıp denize ulaşmaya çalışırken, diğer taraftan yumurtlamak için gelen anaçlar Çıralı sahiline çıkıyor. Bu yıl yavru çıkışlarının Eylül ayı sonuna kadar devam edeceği tahmin ediliyor.

Çıralı'ya tatile gelen yüzlerce yerli yabancı turist ve *Caretta caretta* dostları, gece yuvalardan çıkan yavruları o saatlerde kumsala girmek yasak olduğu için göremiyor. Meraklılar, şafak vakti sahile koşarak yuvalardan çıkamayan yavruları kurtarmak üzere çalışmalara başlayan Deniz Kaplumbağaları Koruma ve Kontrol görevlilerini izliyor.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Mevsimler çıldırmış olmalı

Türkiye yaz ortasında olmasına rağmen kimi zaman dolu, kimi zaman da fırtına gibi hava olaylarıyla karşılaşıyor. Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2018 yılı ilkbahar aylarındaki (Mart, Nisan ve Mayıs) sıcaklık derecesinin 1981-2010 yılları arası ilkbahar mevsim sıcaklıklarının 3 derece üzerinde olduğunu saptadı. En fazla artışın yaşandığı yerleşim yerleri ise Bozcaada, Bodrum, İskenderun, Konya Ereğli, Karaman, Amasya, Ergani ve Şanlıurfa oldu.

Peki giderek yükselen sıcaklık ortalamaları ne ifade ediyor? Greenpeace Akdeniz İklim ve Enerji Kampanya Sorumlusu Duygu Kutluay, mevsim normalleri üzerinde seyreden sıcaklıkların, aşırı hava olaylarının sıklığının ve şiddetinin artması ile kuraklığın, iklim değişikliğinin beklenen etkileri olduğuna dikkat çekiyor. Türkiye'nin ise bu etkilere maruz kalması bir sürpriz değil. Dünya Bankası (2009) tarafından yayınlanan rapora göre Türkiye, 21'inci yüzyılın sonlarına doğru Avrupa ve Orta Asya bölgesinde aşırı iklim olaylarına en çok maruz kalacak üçüncü ülke olacak.

Buna karşın Türkiye'nin halen Paris Anlaşması'nı TBMM'de onaylamadığını hatırlatan Kutluay, Avrupa Birliği Çevre Ajansı'nın raporuna göre 1980-2013 yılları arasında aşırı iklim olaylarının 15 milyar lirayı alıp götürdüğü Türkiye'nin, iklim değişikliği ile mücadele konusunda gerekli çalışmalara hızla başlaması gerektiğini vurguladı. Kutluay şunları dile getirdi: "İklim değişikliğinin etkileri ile mücadele için kentlerimizin altyapısını güçlendirmeli, yeşil alanları korumalı, bir yandan da iklim değişikliğine sebep olan sera gazı emisyonlarının salımının en büyük nedeni olan fosil yakıtlardan acilen kurtulmalıyız. İklim değişikliği artık günlük hayatımızda sık sık karşılaştığımız bir kriz. Bu havalar normalimiz olmasın, mevsimler altüst olmasın diye hemen adım atmalıyız."

SİNEK KUŞU

Uçan mücevherler

Gözle görülemeyecek kadar hızlı kanat çırpan sinek kuşlarını özel kameralarla inceleyen bilim insanları akıllara durgunluk verecek denli ince ayrıntılar ortaya çıkardı.

En küçüklerinin ağırlığı 2 gramdan az, en büyüklerinin ağırlığı ise 20 gram civarında. Genelde saniyede 40-80 defa kanat çırpıyorlar, ama saniyede 200 defa kanat çırpan da var. Uçuş sırasında kalpleri dakikada 1000 defadan fazla atıyor…

Helikopter gibi havada asılı durabilen sinek kuşları diğer tüm kuşlardan ve memelilerden daha hızlı enerji tüketiyor. O kadar hızlı enerji harcıyorlar ki, Toronto Üniversitesi'nden Dr. Kenneth Welch'in hesaplamalarına göre uçarken neredeyse sadece son 30-60 dakika içinde içtikleri nektarı kullanıyorlar. Yine Dr. Welch'in araştırmalarına göre, insan boyutlarında bir sinek kuşu olsaydı uçuş için her dakika yaklaşık 15 küp kadar şeker tüketmesi gerekirdi!

İSTOCK

Sinek kuşları geri geri, ya da baş aşağı uçabiliyorlar. Havada kendi etraflarında dönüyor ve çok hızlı dalışlar yapıyorlar.

Bir çiçeğin önünde gezinirken şimşek hızıyla başka bir çiçeğe gidebilen bu minik kuşlar, müthiş manevra yetenekleriyle de bilim insanlarının dikkatini çekiyor. Tam anlamıyla geri geri uçabiliyor, havada kendi etraflarında dönüyor, çok hızlı dalışlar yapıyorlar. Baş aşağı bile uçabiliyorlar. California Üniversitesi'nden Prof. Robert Dudley ve meslektaşları, *Philosophical Transactions* adlı akademik dergide yayımlanan makalelerinde, sinek kuşunun yaşamındaki bir günün çok sayıda görkemli akrobatik hünerle geçtiğini ifade ediyorlar.

Son yıllarda özel kameralarla yapılan araştırmalar, sinek kuşlarının uçuşlarına dair ilginç detayları ortaya çıkardı. Prof. Dudley'in araştırma ekibi, yağış altındaki bir sinek kuşunu ıslanmış köpek gibi silkelenirken görüntüledi. Daha sonra, ABD'nin Stanford Üniversitesi'nden Prof. David Lentink'in araştırma ekibi, "Anna" adı verilen sinek kuşlarını uçuş sırasında silkelenirken kaydetti. Minik vücutlarını saniyede 55 defa silkelediklerini saptadılar. Yeri gelmişken şunu da belirtelim, Anna sinek kuşlarının erkekleri, dişilere yaptıkları kur gösterileri sırasında da müthiş bir hız sergiliyorlar. Saniyede yaklaşık 400 gövde boyuna ulaşan bir hızla gökyüzünde dalışlar yapıyorlar!

Sinek kuşlarının uzun ince dilleri de müthiş hızlı; çok çabuk bir şekilde nektar içmelerini sağlıyor. California Üniversitesi'nden biyolog Dr. Alejandro Rico-Guevara'nın yüksek hızlı makro kamera kullanarak yaptığı deneyler, Amerika'nın ulusal televizyon kanalı PBS'in deyimiyle "olağanüstü verimli bir teknolojiyi" açığa çıkardı. Rico-Guevara ve Connecticut Üniversitesi'nden Kristiina Hurme *The Conversation*'da yayımlanan makalelerinde, sinek kuşlarının dillerini elastik mikro pompalara benzettiler. Kamera kayıtları, çatallı uzun dillerini nektara batırdıklarında nektarın dilin ucunda açılan yarıklardan hızla içeri dolduğunu gösterdi. Rico-Guevara'yı asıl şaşırtan, nektara batırılan dilin otomatik olarak açılması oldu. Bilim insanı, ölü bir sinek kuşunun dilini nektara batırdığında kendiliğinden açıldığını saptadı! ●

PARKER UZAY ARACI

Güneş'e yolculuk

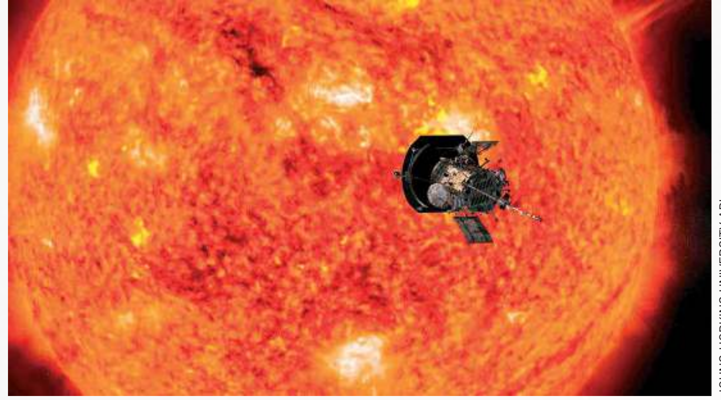
Uzaya 4 Ağustos 2018'de fırlatılacak Parker Güneş Aracı yıldızımıza daha önce hiç olmadığı kadar yaklaşacak ve birçok bilinmeyene ışık tutacak.

Güneş Sistemi'nin kalbi olan Güneş, evrende bulunan milyarlarca diğer yıldızla karşılaştırıldığında gayet sıradan; ne çok büyük, ne de çok küçük bir yıldız. Onu önemli kılan bize yakınlığı ve yaşamımıza katkısı. Bu ay Güneş'ten bahsedeceğim, çünkü 4 Ağustos 2018'de Parker Güneş Aracı (Parker Solar Probe) isimli bir Güneş misyonu NASA tarafından Kennedy Fırlatma Üssü'nden uzaya fırlatılıyor. Misyonun en büyük özelliği, Güneş'in yüzeyine 6,2 milyon kilometre gibi muazzam bir mesafeye kadar yaklaşmak. Yani neredeyse Güneş'e dokunacak araç. Amacı, Güneş'ten çıkan fırtınaları ilk çıkış anında yakalayıp Güneş'in atmosferi, yapısı ile bu fırtınaların Dünya ve diğer gezegenleri nasıl etkilediği gibi sorulara çözümler getirmek.

Yarıçapı 696 bin kilometre olan Güneş (Dünya'nın yarıçapı 6 bin 371 kilometre), ortalama 27 günde kendi ekseni etrafında dönüyor. "Ortalama" diyorum, çünkü Güneş dev bir gaz topu olduğundan dolayı ekvatorundaki gaz kuşağının kendi etrafındaki turunu 25 günde tamamlarken, kutuplarda bu sürenin 36 güne kadar uzadığını gözlemliyoruz. Güneş o kadar büyük ki, Güneş Sistemi'ndeki bütün gezegenler, uydular, asteroitler, kuyrukluyıldızlar, yani ne varsa hepsi onun bütün kütlesinin ancak yüzde 0.14'ünü oluşturur, geri kalan kütlenin yüzde 99.86'sı ise Güneş'e aittir. Buradan hareketle Güneş'le karşılaştırıldığında Dünya'ya büyük bir çakıl taşı dersek pek de yanlış yapmış olmayız.

Yaklaşık 4.6 milyar yaşında olan Güneş'in yüzde 74,9'u hidrojen, yüzde 23,8'i ise helyumdan oluşur. Güneş'in çekirdeğinde her saniye meydana gelen termonükleer tepkimeler sonucunda, hidrojenler birleşerek helyuma dönüşür; Güneş enerjisini bu şekilde sağlıyor. Bu tepkimenin oluşabilmesi için hem çok yüksek sıcaklık, hem de çok yüksek yoğunluk gerekli. Güneş'in çekirdeği, 15 milyon dereceye ulaşan sıcaklığa ve santimetreküpte 150 grama ulaşan yoğunluğa (yani altının yoğunluğundan 10 kat daha büyük) sahip olduğundan hidrojenlerin her saniye birleşerek nükleer füzyon tepkimeleri meydana getirmesi mümkün olabiliyor. Bu tepkimelerin gücünü kıyaslarsak, sadece bir füzyon reaksiyonu, bir ülkeyi rahatlıkla yok edebilecek büyüklükte bir enerji açığa çıkarıyor.

Çekirdekten yukarı doğru hem sıcaklık, hem de yoğunluk yavaş yavaş azaldığından dolayı bu tepkimeler Güneş'in çekirdeğinin dış yüzeyinde, yani yarıçapın yaklaşık yüzde 25'ine ulaştığında biter. Bu tepkimeler sonucunda oluşan enerji, Güneş'in yüzeyine doğru yaklaşık 1 milyon yıl süren uzun bir yolculuğa çıkar. Sonrasında ise Güneş'ten çıkarak 8.3 dakika sonra Dünya'ya ulaşır.

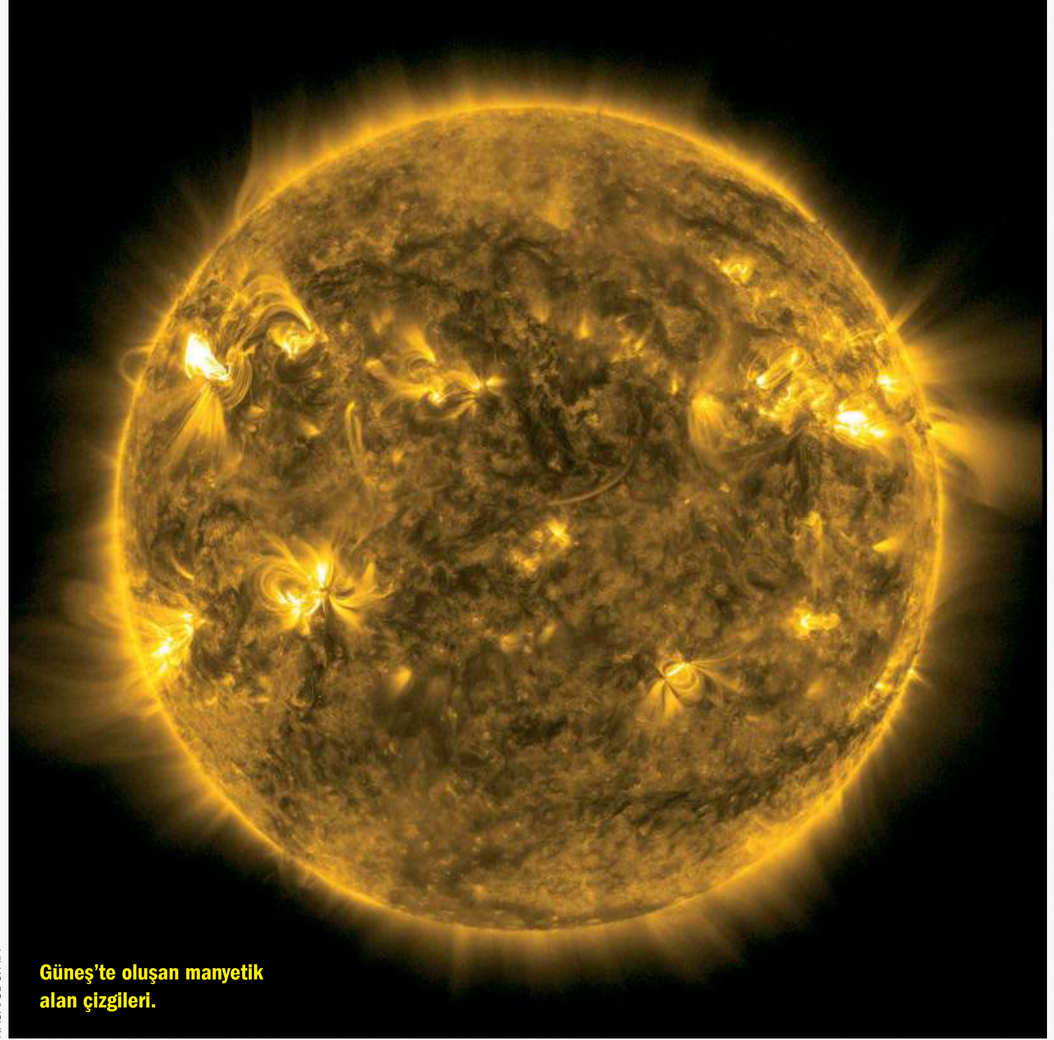

JOHNS HOPKINS UNIVERSITY APL

Parker Güneş Aracı, Güneş'e böyle ilerleyecek.

Aslında her ne kadar milyonlarca derece sıcaklıkta bir iç çekirdeğe sahip olsa da, yüzeyinde yaklaşık 500 kilometre kalınlığında ışıkküre (photosphere) adlı bir katmanı vardır. Sadece bu katmanın ortalama sıcaklığının 5 bin 505 derece civarında olduğunu söyleyelim. Işıkküre üzerinde, bulgur pilavının tencerede kabarcıklar yaparak kaynaması gibi bulgurlanma (granulation) görülür. Bu bulgurların ömürleri 10 dakika kadardır. Bunun yanı sıra her biri yüzlerce hatta binlerce kilometre uzunluğa sahiptir. Ayrıca eğer koruyucu filtresi olan bir teleskopla Güneş'e bakarsanız, bu yüzeyin bazı yerlerinde koyu renkli benekler dikkati çeker. Burada vurgulamam gerekir ki, Güneş'e çıplak gözle bakmak göze kalıcı hasarlar verir, bu nedenle özellikle Güneş'e bakmak için üretilen koruyucu filmleri kullanmak gerekir. Hatta belki şahit olmuşsunuzdur, Güneş tutulmaları zamanlarında röntgen filmi gibi koyu tabakalarla Güneş'e bakan insanlar oluyor. Bu da çok zararlıdır, çünkü özel olarak Güneş filtresi olarak üretilmeyen filmler belki görünür ışığı engelliyor olsa da, şiddetli morötesi (UV) ışınların göze zarar vermesini önleyemezler.

Güneş'e baktığınızda yüzeyinde irili ufaklı belli bir düzende olmayan koyu

benekler, ya da Güneş lekeleri görülür. Bu Güneş lekelerinin koyu renkte görünmelerinin nedeni sıcaklıklarının, ışıkküreden daha az, yani yaklaşık 3 bin 500 derece civarında olmasıdır. Bu lekeler bazı yerlerde ve bazı zamanlarda manyetik alanın şiddetlendiği bölgelerdir aslında. Bu manyetik bölgelerden birisi bile Dünya'nın toplam manyetik alan gücünün binlerce katı kadar güçlüdür. Hatta Güneş'in devasa boyutundan dolayı ufacık görünen bir Güneş lekesi bile Dünya boyutundan katlarca büyüktür. Bu lekeler genelde çiftler halinde belirirler. Manyetik alan çizgileri de iki leke arasında bir halka gibi bağlantı kurarlar. Bu lekeler arasında manyetik alan çizgisini takip eden gaz yüzeyden yukarı çıkarak ilerler ve belli bir süre bu halka kırılır ve gaz da uzaya yayılır.

NASA/SDO/AIA

Güneş'te oluşan manyetik alan çizgileri.

Sıcaklık Güneş'in ışıkküre yüzeyinin hemen üstünde, renkküre (chromosphere) adlı tabaka boyunca 4 bin dereceye düşer. 2 bin kilometre yukarıdan itibaren birkaç yüz kilometre içerisinde bir geçiş bölgesiyle beraber korona (corona) adlı katmanında 1-2 milyon dereceye kadar yükselir. Bu kadar yüksek sıcaklık içinde bütün hidrojen ve helyum atomları iyonize hale gelir, yani elektronlar atomdan ayrılarak plazma ortamı oluşur. Böyle olunca bu bölgenin elektrik iletkenliği çok büyür ve dolayısıyla çok şiddetli bir manyetik alan oluşturur.

Güneş'teki kilit sorulardan birisi, atmosfer içinde bu kadar kısa mesafe içerisinde ne oluyor da sıcaklık değişimi birkaç bin dereceden 2 milyon dereceye kadar çıkabiliyor? Aslında bu soru 1940'lardan beri soruluyor olsa da hâlâ ndeni tam olarak anlaşılamamış durumda. Parker Güneş Aracı işte bu amaçla yola çıktı: Koronada neler oluyor, Dünya'ya kadar ulaşan Güneş fırtınaları nasıl oluşuyor? Araç bunu araştıracak.

Güneş fırtınalarını anlık takip etmek artık günümüzün en önemli gereksinimi, çünkü iletişim uydularından, GPS veya Dünya gözlem uydularına kadar yörüngedeki her araç artık bizim günlük hayatımız için inanılmaz önemli. Eğer Güneş fırtınalarıyla gelen yüksek enerjili parçacıklar uydulara şiddetle çarparlarsa elektronik sistemlerinde kısa devre yaparak onları bozabiliyorlar. Ya da parçacıkların yoğunluğu nedeniyle uydular yörüngelerinden sapabiliyorlar. Tabii bu da uyduların ömürlerini kısaltıyor. Güneş fırtınalarını önceden haber alacak sistemler sayesinde uyduların kritik elektronik parçaları hızla kapatılır. Bunun yanında fırtınaya doğrudan maruz kalacak Güneş panelleri gibi ince katmanlı parçaların da Güneş'e göre açıları değiştirilerek fırtınadan en az şekilde etkilenmesi sağlanır.

Parker Güneş Aracı yolculuğunda 11,43 santimetre kalınlığında karbon-karbon alaşımlı bir nevi köpük olan bir kalkan ile kaplı bir şekilde Güneş'e yaklaşacak. Korona katmanı her ne kadar 2 milyon derece sıcaklığa sahip olsa da yoğunluğun çok düşük olmasından dolayı aracın dışı sadece 1377 dereceye kadar ısınacak, hatta içinde bulunan elektronik sistem de, soğutucular vasıtasıyla 30 derece gibi çok daha düşük bir sıcaklıkta çalışıyor olacak.

Bugüne kadar birçok Güneş uzay misyonu gerçekleştirmiş olsak da Parker Güneş Aracı'nın Güneş'e en yakın mesafeye kadar yaklaşarak bugüne kadar çözülememiş sorulara cevaplar bulacağına eminiz ●

Domatessiz yaşamaya hazır mıyız?

Doğa dostu üretimden vazgeçmeyen çiftçiler, değişen iklim koşullarına uyum sağlamaya çalışıyor, ama gıdamızın geleceği, onlar kadar bu çabayı destekleyenlere de bağlı.

Bu yaz çiftçi dostlarımla yaptığım sohbetlerin dönüp dolaşıp geldiği yer domates ve patates! Eğer bir şeyler yetiştiriyorsanız, diğer çiftçilerle sürekli ekim dikim hasat durumunu, değişen koşulları, sebze meyveye gelen hastalıkları konuşur, deneyimlerinizi paylaşırsınız. Geçen ay komşu çiftçilerle muhabbetlerde de söz döndü dolaştı domatese geldi. Çünkü benim gibi pek çok çiftçinin domatesi, Haziran ayında 10 gün aralıksız yağan yağmurlar yüzünden yandı. Yağmurun domatesi yakması size garip gelebilir. Aşırı nem yüzünden mantar hastalığına yakalanan domatesin yapraklarının kavrulmuş gibi görünmesi nedeniyle çiftçiler böyle diyor.

Eğer toprağınız bakteri ve mineraller açısından zenginse ve atalık tohumlar ekiyorsanız, bitkileriniz olağandışı koşullara daha dayanıklı oluyor. Ancak sebzelerin çoğu, mevsim normalleri dışında birkaç gün yağan yağmura dayansa da, uzun süren ıslaklığa direnemiyor.

Yöredeki çiftçilerden zamanı ve gücü olanlar, mantara yakalanan domatesleri söküp yeni fidanlar dikti. Yaz gelirini domatese bağlayan çiftçilerin çoğu ise mantar öldürücü ilaç kullanarak bitkilerini kurtardı, ama domatesleri ve toprakları artık ilaçlı. Üstelik bir dahaki sefere aynı ilaç işe yaramayabilir. Çünkü mantarlar ve böcekler, zamanla tarım ilaçlarına karşı bağışıklık geliştiriyor. Bu yüzden çiftçiler her geçen yıl ilaç miktarını artırıyor. Bu da toprağın ve suyun daha çok kirlenmesine neden oluyor.

Benim gibi bazı yetiştiriciler ise kükürt, karbonatlı su gibi doğal yöntemlerle domatesin bir kısmını kurtarabildi. En dayanıklı olanlar, Pomak komşularımızın 19'uncu yüzyılda göç ederken getirdikleri tohumlardan her yıl seçerek ektikleri, bu coğrafyaya uyum sağlamış Balkan domatesleriydi. Onlar da mantara yakalandı, ama kısa sürede toparlandılar.

Komşum Nedret de domateslerini kükürt atarak kurtarmış, patateslerini ise müdahale etmeden koruyabilmişti. Bitkilerin meyve vermesi için beklerken "domatessiz yemeklere alışmamız gerekecek" diye söylenip duruyordu: "Eskiden domates mi varmış?"

Şimdi her şeyi soframızda istiyoruz. Bazı yemekleri zeytinyağlı, bazılarını tereyağlı yapalım derken, bulgurla pirincin yanında kinoayı arıyoruz. Geçmişte herkes yöresinde ne yetişirse onu yer, kilometrelerce ötede yetişen gıdalarla ilgilenmezdi. Birkaç yüzyıl önce tanıştığı domatesi baş tacı yapan bir kültürün fertleri olarak; ne çoban salatadan, ne bol domatesli musakkadan, ne de menemenden vazgeçemiyoruz.

OYA AYMAN

Ama her şeyin bedeli var: Gübre ve pesitisit üretiminden, endüstriyel hayvancılıkta salınan metan gazına kadar, gıdayı üretmeye ve ulaştırmaya yönelik faaliyetler iklim değişikliğinin neredeyse yarısına neden oluyor.

Eğer, vazgeçmek istemediklerimize veda etmek istemiyorsak, iklim değişikliğine yol açan tüketim alışkanlıklarından vazgeçmemiz, yerel üretim ve tüketime yönelmemiz gerekiyor.

Alışık olmadığımız hava olayları ve yıkıcı sonuçları, iklim değişikliğini durdurmak için gösterilen çabalardan daha fazlasını yapmamız gerektiğini gösteriyor. Doğal döngülerin sağlıklı işlemesi ve gıda üretiminin iklim değişikliğinden asgari ölçüde etkilenmesi için, hepimizin değişime uyum sağlaması ve iklim dostu alışkanlıklar geliştirmesi gerekiyor.

Doğa dostu üretimden vazgeçmeyen çiftçiler yüzyıllardır kendi coğrafyasına uyum sağlamış atalık tohumları ekerek, toprağı organik madde açısından zenginleştirerek, toprağın canlılığını yitirmesine neden olan kimyasallar yerine doğal yöntemleri deneyip paylaşarak değişen koşullara uyum sağlamaya çalışıyor. Gıdamızın geleceği, çiftçilerin gösterdiği çaba kadar, bu çabayı destekleyenlerin artmasına bağlı ve iklim dostu ürünlere yönelik tercihlerimiz gerçek gıda üretiminin yaygınlaşmasını sağlıyor.

İklim değişikliğini durdurmak ve uyum konusunda yapabileceklerimizi bu sayfaya sığdırmak imkânsız. Ama alışverişten tatile kadar attığımız her adımın iklimi nasıl etkilediğinin yanıtlarını bularak alışkanlıklarımızı değiştirmeye başlayabiliriz. Bizi değişime götüren yanıtları takip ettiğimizde, doğayla uyumlu bir yaşamın taşıdığı mucizelere de tanıklık etmeye başlayacağız ●

TRUMP CADDE

AÇIK HAVA KEYFİ

BEST COFFEE SHOP
LAVAZZA

KAHVE LİMANI

KUĞU® PASTANELERİ

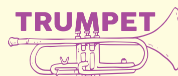
Salaş

tattoopark

TRUMP CADDE, TRUMP ALIŞVERİŞ MERKEZİ
TERAS KATINDA.

MECİDİYEKÖY / ŞİŞLİ - T 0 212 348 78 67

http://www.facebook.com/TrumpAVM
https://twitter.com/TrumpAVM
http://instagram.com/TrumpAVM

TRUMP
ALIŞVERİŞ MERKEZİ

www.trumpalisverismerkezi.com

YEMEĞİN FELSEFESİ

Yemek yemek, bilmektir

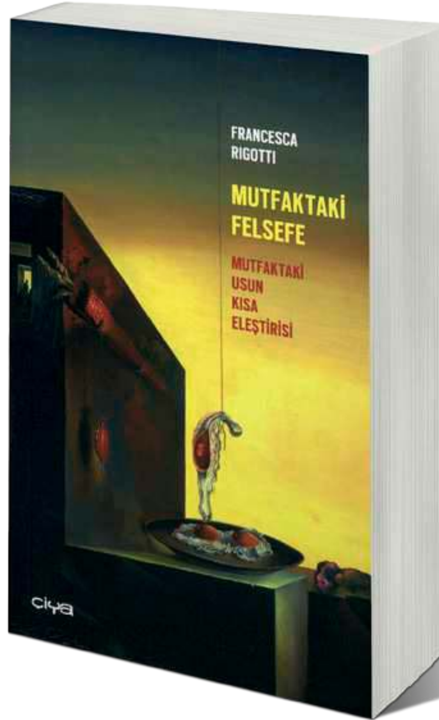
Yemek yapmak için malzemeleri toplamak, yazı yazmak içinse kütüphaneden ilgili kitapları, makaleleri bir araya getirmek lazım. Yemek malzemeleri, kesilir, doğranır, marine edilir, baharatlanır. Yazı malzemeleri ise konulara, yazarlara, dönemlere göre ayrılır, özetler çıkarılır, yorumlar yapılır, notlar alınır. Sonra, biri tencerede, tavada, diğeri ise bilgisayarın evreninde son halini alır.

"Akşam yemeği hazırlarken, aynı zamanda felsefe de yapılabilir." Bunu söyleyen, 17'nci yüzyılın ortalarında Meksika'da yaşayan Juanna Ines de la Cruz adında bir rahibe. Kendisi aslında hikâye ve roman yazıyor, ama felsefeye de aklını takmış. Savını daha da ileri götürüp, "Aristoteles yemek pişirseydi çok daha fazla şey yazabilirdi" diyor

Meksikalı rahibeden, Amerikalı yazar Carolyn Korsmeyer'e geçelim. Korsmeyer, tat alma duyusunun, sadece estetik zevkle paralellik içinde olmadığını, aynı zamanda duygusu olduğunu da vurguluyor.

Tat almanın gerçekleşebilmesi için doğrudan deneyime gereksinim vardır. Örneğin, bir sosun tadını tarifine bakarak anlamak pek mümkün olmaz. Malzemelerin teker teker tadını bilsek de, onların birleşiminden oluşan tadı hayal edebilmemiz imkânsızdır. Bunu anlayabilmemiz için mutlaka tatmamız gerekir.

Hegel'in "*Estetik*" adlı eserinde yazdığı gibi, "görme ve işitme duyuları, kuramsal ve felsefi süreçlere rehberlik ederken, dokunma, tat alma ve koklama duyuları, ancak deneyimlerle yaşanabilecek duyulardır."

Yemekle felsefe arasında bağ kuran bir başka insan da, Francesca Rigotti. Rigotti'nin mutfakla pek ilişkisi olduğu söylenemez. Sadece sevdiklerine, onların sevdikleri yemekleri pişirmek için mutfağa giriyor. Yani mutfakta sevgi eylemini gerçekleştiriyor. Rigotti, usta bir aşçı olmayabilir ama felsefe yapmak ile yemek pişirmek eylemleri arasındaki ilişkiyi çok iyi biliyor. Çünkü kendisi bir öğretim üyesi; İtalya'da, Lugano Üniversitesi'nde politik öğretiler üzerine ders veriyor.

Rigotti'ye göre, tat alma, alçakgönüllü, tensel ve fiziksel bir duyu olarak tanımlanır. Aslında bir şeyin tadını alabilmemiz için yapılan işlemler hiç de estetik değildir. Örneğin yiyeceği önce ağzımıza alıp, tükürük ve enzimlerle hamur haline getirmeli, çiğnemeli ve yutmalıdır. Yani tat alma duyusu söz konusu olduğunda, nesneleri parçalayarak imha etmek kaçınılmazdır.

Rigotti, mutfağın kadınsal bir alan olduğunu ise şöyle açıklar: "Yiyecek dünyasının daha çok kadınlara ait bir yer olmasının sebebi, ideolojik ve tarihi anlamda ocağını koruma görevinin kadınlara verilmiş olmasıdır."

"Mutfaktaki Felsefe" kitabının yazarı Francesca Rigotti, yemek pişirmekle yazı yazmanın aynı eylemlere gerek duyduğunu öne sürer. Yemek yapmak için süpermarketten malzemeleri toplamak, yazı yazmak için ise kütüphaneden ilgili kitapları, makaleleri. denemeleri bir araya getirmek lazımdır. Toplanan malzemeler ya mutfak, ya da yazı masasına taşınır. Yemek malzemeleri, kesilir, doğranır, marine edilir, baharatlanır. Yazı malzemeleri ise konulara, yazarlara, dönemlere göre ayrılır, özetler çıkarılır, yorumlar yapılır, notlar alınır. Sonra, biri tencerede, tavada, diğeri ise bilgisayarın evreninde son halini alır.

Yemek yemek ile bilmenin aynı şey olduğunu öne sürer Rigotti. Ona göre sözcükler ile yiyecekler, birinin çıkış, diğerinin giriş noktası olan aynı yerde, yani ağızda buluşurlar. Sonra da yine ikisi için ortak olan bir başka organ, dil tarafından birleştirilir ve ayrıntılandırılır.

Antik dönem filozoflarından Augustinus, belleği ruhun midesine benzetir. Ona göre tatlı bir yiyecek neşeyi, ekşi bir yiyecek hüznü anımsatır ve belleğe yerleştikten sonra tatlarını kaybederler.

Yazıyı, düşünür ve felsefi şiirler yazan Tommaso Campanella'nın *"Ölümsüz Ruh"* adlı şiirsel metniyle bitirelim: "Beynim bir yumruk kadar küçük olsa da, o kadar çok yiyorum ki, dünyada var olan tüm kitaplar bu derin açlığımı doyurmaya yetmiyor: O kadar çok yemiş olmama rağmen yine de açlıktan ölecek gibiyim. Aristarchus ve Metrodorus'un yapıtları ile dolu bu büyük edebi dünyada yedikçe, daha çok acıkıyorum." ●

Aksiyonu kaydet

Giderek gelişen kamera teknolojisi ve özel aksesuarlar sayesinde en zorlu etkinlikleri bile kaydedip ölümsüzleştirmek artık çok kolay.

hepsiburada

Tüm bu ürünler www. hepsiburada.com'da.

HEPSİBURADA MOBİL UYGULAMASINDA YER ALAN **ÇEKBUL** ÖZELLİĞİ İLE DİLEDİĞİNİZ ÜRÜNÜN FOTOĞRAFINI ÇEKEREK KOLAYCA SATIN ALABİLİRSİNİZ

Angel Eye Gopro Göğüs Aparatı

Kamerayı göğüs bölgesine takmayı sağlayan, kumaş ve plastikten yapılmış bir ürün. GoPro, GoPro HD, GoPro HRR03+, GoPro Hero4, Sj4000 aksiyon kameralara uyumlu, hafif ve dayanıklı yapısıyla dikkat çekiyor.

Aksiyon Kamera Kafa Bandı

Sanger marka kafa bandı, aksiyon kameranın kafaya rahatça takılabilmesini sağlıyor. Elastik ve ayarlanabilir yapısı sayesinde kask gibi koruyucularla birlikte de kullanılabiliyor. Dayanıklı, sualtında kullanıma uygun ve iç kısmı kaymaması için silikonla kaplı.

Sanger Aksiyon Kamera Su Geçirmez Işık

Kameranız ile sualtında düşük ışıkta çekim yapmanızı sağlıyor. 2 kademe ışık seviyesi ayarlanabiliyor, ayrıca yanıp sönen flash modu da var. 1 amperlik bir adaptör ile yaklaşık 1.5 saatte tam şarj oluyor. Güç: 2.8 W. Işık akısı: 300 lümen. Su geçirmezlik: 30 mt.

Aksiyon Kamera Taşıma Çantası Orta Boy

Aksiyon kameranızı ve aksesuarlarını taşımak ve güvenle korumak için ideal. 22.5 x 17.5 x 6.7cm boyutlarında, siyah renkli çanta hafif, ama dayanıklı malzemeye sahip.

Appa 50 cm Monopod Gopro Aksiyon Kamera Tutucusu Go Pro

Cep boyutlu ve hafif, ayrıca ayarlanabilir bilek kayışına sahip. 19-51 cm'ye kadar uzanıyor.

Knmaster Sjcam Uzun Vantuz / Vakum Aparatı + Tripod Adaptörü

Kamerayı araba camı, motosiklet yüzeyi gibi düz yüzeylere bağlamayı sağlayan ürün, güçlü vakumu sayesinde güvenle kullanılabiliyor. Kamera, hızlı tak çıkar aparatıyla vakum aparatının ucundaki tripod adaptörüne bağlanıyor.

Knmaster Sjcam Bobber Şamandıra Yüzen Tutacak

Hem şamandıra görevi görerek kameranın suda batmasını engeliyor, hem de tutacak olarak kullanılabiliyor. Rengi sayesinde suda hemen farkedilebiliyor.

Sjcam Kaliteli Suya Dayanıklı Monopod ve Adaptörü

Su altında kullanılabilir paslanmaz özellikteki monopodun materyali plastik. Boyutları ve materyali sayesinde oldukça kullanışlı ve sağlam ürünün kapalı haldeki boyutu 19 cm, tamamen açık haldeki boyutu ise 53 cm. Kilitli yapısı sayesinde bu ölçüler arasında istenilen ölçüde ayarlanabiliyor.

Angel Eye Easybreath Şnorkel Su Altı Maskesi Aksiyon Kamera Takılabilir

Yalnızca ağzı değil, burnu da kavrayan sualtı maskesi yüze tam olarak oturuyor. Bir diğer önemli özelliği de aksiyon kamerası takılabilmesi.

Sanger Gopro Hero 5 İçin Lcd ve Lens Koruyucu Jelatin

Bu ürün Gopro Hero 5 aksiyon kamerasının lcd ve lensini hem şehirde, hem de zorlu koşullarda çizilmelere karşı koruyor.

Aksiyon Kamera Kask Uzatma Aparatı

Kamerayı kaska takıp çekim yapmak, genellikle de kendinizi çekmek için kullanılan plastik ürün hafif ve dayanıklı olmasıyla da dikkat çekiyor.

Cinlerin, perilerin yaşadığına inanılan vadiler... Karagöl Dağları'ndan doğup Şeytan Dağları'nın ürkütücülüğünden geçerek yol alıyor Peri Suyu. Karlı doruklardan inen kar sularıyla besleniyor. Erzurum, Bingöl, Elazığ ve Tunceli'den geçerken yer yer iller arasındaki sınırı da çiziyor. Bu uzun vadi ve birleştiği akarsular hayli zamandır art arda yapılan barajların ağır etkisini taşıyor. Atlas doğduğu dağlardan Munzur Suyu'na karıştığı yere dek Peri Suyu'na ve insanlarına konuk oldu.

YAZI: MEHMET SAİT TAŞKIRAN / FOTOĞRAFLAR: UMUT KAÇAR

BİNGÖL'DEN TUNCELİ'YE

Doğunun Peri Suyu

Peri Suyu, Bingöl'ün Kiğı ilçesinden güneye doğru barajlar nedeniyle daha çok göller halinde devam ediyor. Akarsuyun güzergâhındaki Pembelik Barajı'ndan sonra, düzlüklerin etrafında arıcılık yapılıyor.

Gün alacalı daha. Gökyüzünde ise koca bulutlar hareket halinde. Yer yer sivri uçlu doruklar bulutların arasından bir görünüp bir kayboluyor. Sayfaları dağılmış eski haritamdan nerede olduğumuzu, hangi yolu izlediğimizi anlamaya çalışıyorum. Sessizliği yarenim, rehberim Barış Kuluğ bozuyor, "Şu tepeyi de aşınca gün iyice aydınlanmış olur, öyle bir doğa çıkacak ki karşına şaşıracaksın, yolu bana bırak" deyip gülümsüyor. Yolumuz Barış'a emanet her daim.

Yol tepeyi dolanırken alacalı hava maviye dönüyor. Tepeyi aşar aşmaz karşımıza çıkan manzarayla gözlerim kamaşıyor. Yaylalar, eğimli düzlükler, birbirine kenetlenmiş gibi duran dağlar yeşile bezenmiş. Çiğdemler, papatyalar, rezeneler, gelincikler dalgalı bir renk cümbüşü içindeler. Kimi yamaçlarda çobanlarıyla birlikte koyunlar, keçiler, büyükbaşlar yaylalara tırmanıyorlar.

"Dağlarına bahar gelmiş memleketimin" diyor ya şair, işte öyle; tüm evren bahar sarhoşluğu içinde. "Neredeyiz" diye soruyorum Barış'a. "Peri Suyu'nun doğduğu yere yakınız, Erzurum'un sınırlarına girdik" diyor. Arada bir arabayı yol kenarına çekip duruyor, isimlerini sıralıyor dağların, tepelerin. En çok da önümüzdeki tepelerin ardından yükselen dağların doruğunu işaret ediyor. "Şu gördüklerin Şeytan Dağları" diyor, "Karlı doruğu görüyor musun? O da yüceler yücesi Baba Gündüz. Buradan görünmüyor, ama beride

Peri Suyu yaygın olarak sanıldığı gibi yeraltı kaynaklarından doğmuyor, yüksek dağlardan dökülüp gelen kar sularıyla akmaya başlıyor.

Peri Suyu'nun doğduğu, kar sularıyla beslenip çoğaldığı Şakşak Tepesi'nin yamaçlarında geniş meralar yer alıyor. Yöre halkı ağırlıklı olarak hayvancılıkla uğraşıyor. Çobanların eşliğinde sürüler günlerce meralarda geziniyorlar.

kısa olan bir tepe daha var, Hazır Baba." O vakit anlıyorum, işte bu yol Peri Suyu'nun yolu, hak yolu, hikmet yolu…

Yöre insanı da Anadolu çoğunluğu gibi, ırmakları, çayları, akarsuları coğrafya bilimindeki türleriyle değil, "su" diye çağırırlar. Fırat Suyu, Murat Suyu, Sultan Suyu gibi. Çünkü çoğalmanın, artmanın, bereketin, yaşamın kaynağıdır su. Bu sebeple coğrafyada çay sınıfında yer aldığını şimdiden söyleyerek Peri Çayı'nı "Peri Suyu" diye anlatacağım.

Erzurum-Çat yol ayrımına varıyoruz. Güneye doğru giderek alçalan yolda ilerliyoruz. Yolun sağında bizim tersimize doğru akan Tuzla Çayı yer alıyor. Bu sefer dağlar allı, karalı, kurşuni, madeni. Taşın, kayanın türlü renkleri yükseklerden çaya karışan kar sularının çizdiği beyaz şeritlerle birbirinden ayrılıyorlar. Yükseldikçe yaylaların üstünden sıra sıra tepelerle, güneye doğru Karagöl Dağları uzuyor. Tuzlataşı Köyü'nün mezrasından dağları izliyorum. İşte Peri Suyu bu bölgede, sıradağın 3 bin 57 metrelik en yüksek tepesi Şakşak'ın çevresinden doğuyor.

Peri Suyu daha çok gözelerle değil, baharda eriyen kar sularından, izlediği yol boyunca kendisine karışan derelerden, küçük çaylardan

besleniyor. Yola çıkar çıkmaz sırasıyla Oğul Deresi, Taşlıdere, Manda Deresi ve Tuzluca Deresi'nin sularını alarak Erzurum'un Çat ve Tekman ilçelerinden devam edip Bingöl-Yedisu ilçesinin içinden geçip Kelhaç Vadisi'ne giriyor. Ardından Bingöl'ün Kiğı, Adaklı ve Yayladere ilçelerinden, Elazığ'ın Karakoçan, Tunceli'nin Nazımiye ve Mazgirt ilçelerinden geçip Munzur'la bir olup Fırat'a, Keban Baraj Gölü'ne dökülüyor. Böylelikle Peri Suyu dört il ve dokuz ilçeden geçiyor. 300 kilometreye yakın bir yol kat ediyor. Toplam havza alanı ise yaklaşık 5 bin 300 kilometrekare.

Peri Suyu'nun çoğalıp bir nehir gibi coşmaya başladığı, sarp uçurumlarla çevrelenmiş Yedisu Vadisi'ndeyiz. Solumuzda Şeytan Dağları'nın yayvan tepeleri yükselerek vadi boyunca sıralanıyor. Arada bir yol kenarlarında duruyoruz. Barış daha dikkatli. Bahar yağmuruyla yumuşayan yamaç toprağını biliyor. Koca kayalardan sakınıyoruz. Vadiyi izlerken arabanın radyosundan başlayan türkünün, "yağmur yağar zülüflerin ıslanır / var git duman şu yaylanın üstünden" dizeleri yayılıyor. Doğa da türküye kulak verir gibi, az sonra koca bulutlarıyla vadiye yükleniyor. Yağmurla birlikte tertemiz bir serinlik sarıyor her yeri.

Yedisu'ya doğru devam eden vadinin tam ortasında bulunan Dinarbey Köyü'ndeyiz. Barış'ın eniştesi Baykan Açığ karşılıyor bizi. Daha tanışır tanışmaz Baykan'ın yüzündeki kederli bakışlar dikkatimi çekiyor. İçten, dertli, hüzünlü konuşuyor. Barış, sanki bildiği tanıdığı kederi dağıtmak için ortalığı neşelendirmeye çalışıyor. Sazını soruyor Baykan'ın. Saz gelene kadar bahçede sohbet ediyoruz. Önce Peri Suyu'nu işaret ederek bulunduğumuz bölgeyi anlatıyor Baykan: "Peri Suyu'nun karşısında şu eğimli şekilde yükselen patikanın olduğu mevki Bezirgân. Geçmişte o patikadan kervanlar geçermiş. Aşağıda önceden bir köprü vardı. Bir kız boğulduğu için "Kız Köprüsü" derlerdi. Kervanlar patikadan inip köprüden geçerek Şeytan Dağları'nın bu yanında bulunan Golan Yaylaları'ndan Kiğı'ya giderlermiş."

Sonra Peri Suyu'nu, dağları, tepeleri yüceltiyor Baykan. Geceleri yoncaların arasında gördüğü tilkileri, kurtları, yamaçlarda dolanan tavşanları,

Peri Suyu Vadisi'ne yapılan barajların halk üzerindeki etkilerinden biri de yerleşimler arası ulaşımın sekteye uğraması.

Bingöl'ün Yedisu ilçesine bağlı Elmalı Köyü, Peri Suyu'nun hemen kıyısında. Elmalı, bölgede Alevilik inancına mensup olanların önemsediği bir köy. Alevilik inancında "rehber" vasfına sahip Butikan Aşireti'nin yaşadığı köye çok sayıda ziyaretçi geliyor. Köyde rehberliği sürdüren son kişi olan Hakkı Dede'den ötürü "Hakkı Dede'nin ocağı" diye anılan eski ev, şimdi daha çok ortak ekmek ocağı olarak kullanılıyor.

yavrularıyla oynaşıp duran ayıları, kayalıklarda fink atan dağ keçilerini anlatıyor. Vaşakların varlığından bahsediyor. Söz bir yerde yollara geliyor, aslında yolsuzluğa.

O vakit paylaşıyor derdini, kederini. 14 yıl önce zemherinin ortasında sancısı tutan eşini Karlıova'ya götürürken yaşadıklarını anlatıyor. Karların geçit vermediği yolda eşinin öldüğünü sandıklarını, kızının arabada doğduğunu, güç bela hastaneye yetiştiklerini, bu sebeple kızlarının ömür boyu sürecek olan solunum yetersizliğine yakalandığını, hâlâ hastane hastane, şehir şehir gezdiklerini, anlatıyor.

SUSUYORUZ. SÖZLER KIRIK DÖKÜK.

Köyden ayrılırken Baykan "Yolumuz sıkıntılı, ama Kelhaç Vadisi'ne yaptıkları gibi bir şey de istemiyoruz, gidince göreceksiniz" deyip uğurluyor bizi. Elmalı'da, Barış'ın köyündeyiz. Koyunlarla, kuzularla oynaşan kadınlar karşılıyor bizi. Kadınlardan biri bizi ekmek ocağına davet ediyor. Taştan, kerpiçten loş damın içindeki ocakta Seyran Gül ekmekleri siniye dizerken damın tavanını işaret ediyor. Üst üste birbirine geçirilmiş ahşap hatılların ortasındaki boşluktan içeriye ışık huzmeleri düşüyor. Esasen buranın eskiden önemli bir Alevi ocağı olduğunu söyleyip devam ediyor:

“Ben yetişemedim, ama kaynanam ve köydeki diğer yaşlı kadınlar anlatmıştı. Hakkı Dede’nin ocağıymış burası. Peri Suyu’nun çevresindeki köylerden hemen her gün çok sayıda insan gelirmiş.” Ardından sözü Barış alıyor. Meğer Barış, Hakkı Dede’nin torunuymuş. Köyüne gelene kadar gizlemiş benden, sözünü köyüne saklamış.

“Geçmişte bize “Gırê Kulikan” derlerdi, şimdiki ismimiz Butikan Aşireti. Köyün yer aldığı Peri Suyu’nun bu mevkine de eskiden Endrisi Deresi denirdi. Hemen her gün, dedemden feyz almak için insanlar gelirdi. Perşembeleri cem yapılır, musahiplik, yani birbirinin yardımına koşma kardeşliği tutulurdu. Bir sürü kitabı vardı dedemin. Yıllar önce bazı yazarlar, bilginler gelip dedemin kitap dolu sandığını alıp götürdüler araştırmak için. Ne yazık ki dedemden sonra biz devam ettiremedik rehberliği.”

Barış’la vedalaşıp Elmalı’dan ayrılıyorum. Akşam çökerken Peri Suyu’nun karlı bulanık suları yarı aydınlıkta daha bir parlıyor.

Yedisu dediğin toplasan iki meydan on, on beş dükkândan oluşan 1500 nüfuslu bir ilçe. Kaymakamlık ve askeriye gibi idari binaları dışarıda

Peri Vadisi yerleşimlerinin küçümsenmeyecek bir bölümünde 1915'e kadar Ermeniler yaşıyordu.

Kar suları ve irili ufaklı derelerle beslenip çoğalarak akan Peri Suyu'nun açtığı derin vadiler Yedisu güzergâhında başlıyor. Yedisu Vadisi, Şeytan Dağları ve Karagöl Dağları arasında kalıyor. Vadinin düzlük yerlerinde tarım yapılıyor.

bıraksan büyük bir köy görünümünde. İlçedeki yetersizlikleri, günümüz problemlerini, ilgisizliği en iyi Döşengi Mahallesi'ndeki Cacık Hüseyin'in restoranında tanıştığım gençler dillendiriyor. Gençlerden Sezgin Konca durumu gülerek özetliyor: "İlçede hastane yok, yol yok, eczane yok, otel yok, öğretmenevi yok. Ama zincir marketlerden biri var, gerisini sen düşün. Birkaç küçük esnaf var, onlar da kapattı kapatacak bu yüzden."

Hüseyin Negüzel ve arkadaşlarıyla geç saatlere kadar laflıyoruz. Bir dönem il genel meclis üyesi olan Negüzel, Peri Suyu'nu, bölgenin sosyolojik yapısını anlatıyor: "Yedisu, Peri Suyu'nun güzergâhında yer alan en geniş düzlüklere sahip bir yerleşim. Burası Sünni-Alevi Kürtler ve Zazalar, hatta 1850 dönemlerinde buraya gelip Karapolat ve Eskibalta köylerine yerleşen Çerkeslerle bir kültür mozaiği. Herkes bir arada yaşıyor. Yöre halkı genellikle tarım, hayvancılık ve arıcılıkla geçinmeye çalışıyor. Doğa giderek tahrip ediliyor. Yakında burası Dilovası'na dönecek. Hastalıktan geçilmeyecek. Şeytan Dağları'nın batısındaki Kelhaç Vadisi'ni bitirdiler. Kiğı'ya kadar devam eden vadi artık baraj suları altında. Tüneller, şantiyeler bitmek bilmiyor. Tarım desen hak getire, hayvancılık için meralar bile kalmadı. Yasakladılar çoğunu. Eskiden bir buçuk saatte Kiğı'ya Kelhaç Vadisi'nden giderdik. Şimdi yol yok, kapalı. Kiğı'ya gitmek için önce Karlıova ve Bingöl'e gitmek gerekiyor, bu da dört beş saat sürüyor."

Sabahın erken bir vaktinde Kelhaç Vadisi'ne doğru yol alıyorum. Gelinpertek Köyü'nden sonra öyle bir manzara çıkıyor ki karşıma, olduğum yerde kalıyorum. Kelhaç Vadisi'nin girişine kurulan koca şantiye, hançer yarası gibi dağların bağrına açılmış iki tünel, tünelden devam eden koca bir viyadükle kara bir dünya yaratmışlar. Vinçler, greyderler, kamyonlar, sondaj makineleri durmadan çalışıyor. Artık buradan sonra Peri Suyu tıraşlanmış, beton dökülmüş yamaçların arasında kendi yasını tutup gri bir örtüye bürünerek devam ediyor. Hakkın, hukukun, hikmetin yolu buradan itibaren düğümleniyor işte.

Kelhaç Vadisi'nin güneyinde yer alıyor Kiğı. İlçe girişinde, biri dışında, artık yaşamın olmadığı Selenk Mahallesi'nin yarısı Kiğı Barajı suları altında kalmış evlerinin çevresinde geziniyorum. Yaşam olan tek eve gölet kıyısındaki bahçeden girince beni gören yaşlı çift şaşırıyor. "Buradan gelinir mi kapı varken, bataklığa saplanır kalırsın, ayağın kaysa gölete düşersin" deyip hoş geldin

Peri Suyu, çizdiği güzergâh boyunca farklı bölgelerde Çemê Çêrmugê / Çermik Nehri ve Çemê Mezin / Harikulade Nehir gibi farklı isimlerle anılıyor.

Vadi insan eliyle yaratılan bütün olumsuz koşullara karşın bitki örtüsü bakımından birçok türü yaşatabiliyor. Bu nedenle arıcılık yapanlar, Türkiye'nin değişik kentlerinden yaz aylarında buraya getiriyor kovanlarını (karşı sayfada, altta). Örneğin, Erzurum'un Çat ilçesine bağlı Kaplıca Köyü ve çevresi bu bakımdan rağbet gören yerlerden biri (karşı sayfada, üstte).

selamı veriyorlar. Bahçede çayımızı yudumlarken sohbet etmeye başlıyoruz. İbrahim Dağlayan göleti göstererek Selenk'in geçmişini özlemle anlatıyor. Selenk ve çevresinde minibüsçülük yaptığını, buraların önceleri çok canlı olduğunu, karşıdaki Ele Düzü'ne bağlanan, biri Ermenilerden kalma üç köprünün de sular altında kaldığını söylüyor.

Vedalaşırken eski model minibüsünü gösteriyor Dağlayan. Çalı çırpı ve arsız sarmaşıkların sardığı hurda minibüs anılara gömülmüş bir şekilde Peri Suyu'na bakıyor.

Evden uzaklaşırken Dağlayan'ın sohbeti bitiren son sözleri çıkmıyor aklımdan: "En çok da neyi özlüyorum biliyor musun? Peri Suyu'nun sesini. Akan su ses verir, şimdi suyu yutmuşlar. Eskiden geceleri kulağımı Peri Suyu'na verir onu dinlerdim. Suyun coşkusu, şırıltısı şu karşıdaki Kurt Tepesi'ne kadar ulaşırdı. Suyun sesinden mahrum kaldık."

Peri Suyu coşkulu aktığı dönemlerde geceleri çok ses çıkarırmış. Derin vadilerde yankılanan sesini duyan köylülerin, cinlerin ve perilerin suya indiğine inandığını, bu yüzden peri ismini verdiklerini duymuştum. Çizdiği güzergâh boyunca Çemê Çêrmugê / Çermik Nehri, Çemê Mezin / Harikulade Nehir gibi farklı bölgelerde, farklı isimlerle anılıyor Peri Suyu.

Şimdi küçük bir yerleşim görünümünde olan Kiğı'nın eski merkezinde, hâlâ tahta kepenkli dükkânların sıralandığı küçük çarşıda özel idarede yetkili Ahmet Gürçay ile sohbet ediyoruz. Gürçay, geçmişle şimdiki zamanı kıyaslayıp anlatıyor: "Kiğı ilçe merkezi olarak geçmişte, Kerek Deresi'nden şimdiki postane binasının bulunduğu Cıcığın Dere arasındaki bölgeden oluşuyordu. Sonra yeni yapılan idare binalarıyla birlikte genişledi. Şimdi her biri Bingöl'ün ayrı birer ilçesi olan Adaklı, Yayladere ve Yedisu, Kiğı'nın birer beldesiydi. 1960'lara kadar Kiğı'ya bağlı 110 köy vardı. Köylerle birlikte nüfusu 50 binin üzerindeydi. Geçim kaynağı tarım, ormancılık ve hayvancılıktı, sonra yurtdışına, büyükşehirlere gidenlerle birlikte nüfus azaldı."

Kiğı, eskiçağlara kadar giden tarihi ve geçmişteki sosyal hareketliliği bakımından Peri Suyu havzasında ön plana çıkan yerleşimlerin başında geliyor. Seyit Kasım, Şenker ve Sivri dağlarının ortasındaki boşluğa kurulu. Peri Suyu ise Kiğı'nın Şeytan Dağları'yla ayrıldığı Kelhaç Boğazı tarafında kalıyor. İlçenin tarihi İÖ 3000'lere kadar gidiyor. Yörenin tarihi bilindik sayılabilir: Hititlerden Akkoyunlulara, onlardan da Osmanlılara. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Kiğı, Erzurum eyaletine bağlı sancak beyliğiydi. 1926 yılına kadar kaza olarak Erzurum'a bağlı kalmıştı. 1926 yılında Erzincan'a, 1936 yılında da Bingöl iline bağlanmış.

1915'e kadar Kiğı ve çevresinde Ermeniler de yaşıyordu. Kiğı'nın Yeldeğirmeni (Cermag-Zermek) köyünde doğmuş olan Osep Tokat *Virane Kiğı* isimli kitabında 1915 öncesi sadece Kiğı merkezde o dönem 3 bin 900 Ermeninin yaşadığını söylüyor. Yine kitabında Ermenilerin, kuzeyde Erzurum'da kalan Palandöken Dağı'na "Pıragın Dağı" dediklerini, kuzeyden gelen Peri Suyu'nu da "Pıragın Suyu" diye çağırdıklarını anlatıyor. Şimdi Kiğı Baraj göleti altında kalan Selenk Köprüsü de yazarın dedesinin eseri.

Peri Suyu havzasında yer alan yerleşimlerin şimdiki sosyolojik yapısı ise ağırlıklı olarak Kürtlerden ve Zazalardan oluşuyor. 1915 felaketinden sonra, Dersim halkının "Dersim Tertelesi / Katliamı" dediği 1938'deki olaylar da yörenin sosyolojisinde değişimlere neden oldu. Sürgünlerle, köylerin, kentlerin terk edilmesi ve boşaltılmasıyla birlikte Peri Suyu havzasındaki köylere göç edenler oldu.

Kiğı'dan güneye doğru devam ediyorum. Özlüce ve Pembelik barajları ardı ardına sıralanıyor. Okçular Köyü'nün mezrası olan Abdalan'da soluklanıyorum. Pembelik Barajı kıyısındaki evinde Ağa Özcan'ın misafiri oluyorum. Özcan, konu Peri'den, barajlardan açılınca içini dökmeye başlıyor: "Bu göletin yerinde barajdan önce derin bir vadi vardı. Vadi çevresindeki meralarımız, tarlalarımız, çeşmelerimiz, pınarlarımız baraj gölü altında kaldı. Şimdi sudan tek bir damla bile

kullanamıyoruz, yasak. Düşünebiliyor musun, Peri kenarında doğduk büyüdük, şimdi sudan faydalanmak için ruhsat almaya zorluyorlar bizi."

"Doğanın yanı sıra geçmiş de su altında kaldı" diye devam ediyor: "Su bizim mezarlarımızı da yuttu, kurtaramadık. Karşıdaki Tepeüstü mezrası (Azıkan) mezarlarını on arkadaşımla birlikte daha yukarıya taşıdık. Tam 328 mezarı açıp bütün kemikleri tek tek toplayarak taşıdık. İnançla ilgili değildi bu yaptığımız; ne bileyim, geçmişe saygıdandı."

Su altında kalanlar, tahribata uğrayanlar sadece köyler, evler, tarlalar değildi. Birçok inanç yeri, mezarlar, tümülüsler ve höyükler de nasibini aldı barajlardan. Bölgenin yerleşim tarihinin İÖ 12 bin - 8 bin yıllarına (mezolitik ve seramiksiz neolitik dönem) gittiğini kanıtlayan Yılcak Höyüğü de yine Peri Suyu kıyısında, Mazgirt'e bağlı Gölek Köyü Yılcak mevkiinde yer alıyordu.

Ressam Hüseyin Düzgün'ün keşfettiği höyüğün tarihlendirmesini ise Arkeolog Prof. Necmi Karul yapmıştı. Karul bu tarihlendirmeyi

Peri Suyu üzerinde yapımı tamamlanıp faaliyete geçen altı hidroelektrik santralı (HES) ve baraj bulunuyor.

Peri Suyu, Yedisu'dan geçerek Kelhaç Vadisi'nden devam ediyor. Kelhaç Vadisi, Yedisu tarafında Gelinpertek Köyü'nden sonra başlıyor. Kiğı Barajı'nın yer aldığı vadinin bu tarafında Yedisu ve Kiğı'yı birbirine bağlayacak tünel ve yol çalışmaları yapılıyor. Peri Suyu burada koca şantiyelerin ortasında neredeyse şaşkın...

yaparken Güneydoğu Anadolu'da yerleşik yaşama geçen, bitkileri tarıma alan ve hayvancılık yapmaya başlayan ilk topluluklara ait pek çok yerleşiminin bilindiğini, Yılcak Höyüğü'nünse şimdiye kadar bilinen en kuzeydoğudaki yerleşim olduğunu belirtiyordu. Ne yazık ki bölge açısından önemli bilgileri barındıran höyük Seyrantepe Barajı'nın suları altında kaldı.

Peri Suyu üzerinde yapımı tamamlanmış ve faaliyete geçmiş olan toplam altı adet hidroelektrik santralı (HES) ve baraj bulunuyor. Yedisu, Kiğı, Özlüce, Seyrantepe, Pembelik ve Tatar hem baraj, hem de HES olarak işletiliyor. Bunların dışında lisansları alınıp yapımına başlanmış başka birçok regülatör ve HES projeleri de yer alıyor.

İnsandan uzak, unutulmuş bir asma köprünün dibinde Peri Suyu'na bakıyorum. Deli saçma böğürtlenlerin dikenli dallarına örümcekler ağlarını örmüşler. Sesimi duyan çekirgeler oradan oraya kaçışıyorlar. Sağımda insan eliyle açıldığı belli tıraşlanmış yamaçlar genişliyor. Aklıma Adnan Yücel'in dizeleri geliyor: "Kendini bir suyun akışında / Ve suları kendi bakışlarında / Bulabilenler bilir bu türküyü / Sen ki anlarsın…"

Akışı olmayan bir suda, bakışsız, suretiz, benliksiz, yokluğa mahkûm edilen doğanın ortasında anlam da yitiriyor kendini. Dersim'in bu yanı, bir kanadı kırık, suyundan, akışından, anlamından eksik…

Pembelik Barajı'ndan güneye doğru Akarbaşı Köyü, İlbeğen mezrası ve Akkuş Köyü sıralanıyor. Mezrada Akkuş Köyü sakinleri ve suyun öte tarafından Nazımiye'nin köylerinden gelen insanlar yakın tarihte vefat eden akrabaları İmam Hüseyin'in mevlidi için toplanmışlar. Mevlit yemeği öncesi Akkuş Köyü muhtarı Hüseyin Yartın ve Nazımiye'nin Dallıbahçe Köyü'nden mevlit için gelen, aynı zamanda Peri Suyu Koruma Platformu üyesi olan Alevi dedesi Kâzım Altın ile sohbet ediyoruz. Her ikisi de barajlarla birlikte değişen yörenin sosyolojisinden sitem ediyorlar. Altın anlatıyor: "Baraj öncesinde karşılıklı köyler sıklıkla birbirlerine gidip gelirdi. Asma köprülerimiz su altında kalınca şimdi yarım saatlik yol, iki üç saate çıktı. Bu nedenle kültürel bağlarımız da kopmaya, kesilmeye başladı. Örneğin mevlit için karşıdan Doluca mevkiinden kısa sürsün diye sandalla gelebildim."

Yedisu'ya bağlı Güzgülü Köyü'nün eski adı Arnis. Bölgedeki çatışmalar nedeniyle uzun yıllar kapalı kalan köyün cemevi yakın tarihte yeniden açıldı (üstte). Elazığ Karakoçan ilçesine bağlı Akkuş Köyü, İlbeğen mezrasında mezar ziyareti için Peri Suyu'nun diğer yakasında bulunan Dallıbahçe Köyü'nden gelen Alevi dedesi Kâzım Altın köylülerle birlikte dua okuyor. Yüksekte kalan mezarlıktan bakınca Pembelik Baraj Gölü ve karşıda Tunceli Nazımiye ilçesine bağlı Doluca mevkiinde bulunan mezralar görünüyor (altta).

2011 yılında Karakoçan Dernekleri Federasyonu tarafından kurulan Peri Suyu Koruma Platformu'nun aktif bir üyesi olan Eren Akyol'un paylaştığı dava tutanaklarına, yaşanan süreçlerle ilgili belgelere bakıyorum. Bütün bu projelerin doğa, ekosistem, yaşam alanı ve biyolojik çeşitlilikle ilgili uluslararası anlaşmalara aykırı olduğu ortada. Açılan davalardan sonuç alınamayınca dosyalar şimdi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınıyor.

Akyol, ekosistemi ve doğa insan ilişkisi bozulmuş olan bölgenin bir başka tahribatla da karşı karşıya olduğunu söylüyor. Peri Suyu'nun Bingöl'e bağlı Karlıova'ya yakın kısmında ve yine aynı ilin Kiğı-Adaklı ilçeleri arasında yapımına karar verilen termik santral projelerine dikkat çekiyor.

Peri Suyu havzasında yer alan köylerden geçerken yakın dönemde yapıldığı anlaşılan farklı yapılaşmalar dikkatimi çekiyor. Dededen, babadan, aileden kalma evlerin yerine ve köylerin yüksek kesimlerine yapılmış iki katlı evlerin varlığından da söz etmek gerek. Geniş göletleri gören evler deniz kenarlarına kurulan beton villaları andırıyor. Buralarda sadece yaz dönemleri gelen gurbetçiler yaşıyor. Bu durumla birlikte

TAG | TRUMP ART GALLERY

TRUMP AVM
B3 KATI

TRUMP'TA SANAT VAR!

Kış dönemleri Peri Suyu havzası yoğun biçimde kar alıyor. Özellikle Yedisu Vadisi'nde yollar kapanıyor. Karlı dağların, vadilerin arasından akan Peri Suyu çevresinde eşsiz manzaralarla karşılaşılıyor.

bilinegelen köy-kır hayatı bölgede değişmeye başlıyor. Yaz dönemleri gelenler daha çok evlerin müştemilatında bulunan bahçelerle ilgileniyorlar. Kısmen var olan düzlüklerde ise tarım yapılıyor. Çevre illerden gelip köylerde, mezralarda yer kiralayıp arıcılık yapanlar oluyor.

Tatar ve Seyrantepe Barajı arasında kalan bölgede ilk defa derin mi derin sarp uçurumların olduğu bir vadi çıkıyor karşıma. Sınır çizen suyun batısında kalan Mazgirt tarafında Bağın, doğusu olan Karakoçan'da ise Golan kaplıcaları yer alıyor. Kaplıcaların yer aldığı dik vadilerin yamaçlarındaki canlı çeşitliliği hiç olmazsa diğer yerlere göre daha fazla. Kayalıklarda birkaç dağ keçisi sürüsüyle karşılaşıyorum. Kanatları kadife mavisi bir kuş önümden geçip hızlıca vadide kayboluyor.

Peri Suyu'nun sonuna yaklaştım artık. Tunceli'nin Mazgirt ilçesindeyim. Su burada batıya doğru bir istikamet çiziyor. Peri'nin güney kıyısından gidiyorum. Karşıda Elmalı, Kuşçu köyleri ve Akpazar beldesi sıralanıyor. Karşıkonak, Ortadurak ve Demirci köylerinden geçip Peri Suyu'nun Munzur'a karışmadan kıyısından geçtiği, artık kimsenin yaşamadığı son köy Karayusuf'a varıyorum.

Vakit akşama yaklaşıyor. Köyün yıkık dökük evleri ağaçların arasında kaybolmuş. Köyde karşılaştığım çobana derdimi anlatıyorum. Çoban, lafa, söze, sohbete takılmadan "hemen gidip görmen gerek o zaman Peri'nin Munzur'a karıştığı yeri, gün batmak üzere" deyip bodur ağaçların, meşelerin kapladığı tepeye doğru kıvrılan patikayı gösteriyor. Yarımada gibi uzanan tepenin ucuna vardığımda karşıma birbirine karışan iki ayrı su, kendi renkleri içinde Munzur ve Peri çıkıyor. Kar sularıyla coşan dereleri toplayıp yol boyu barajların, miline, kiline, çimentosuna, bulanıp griye dönen rengiyle Peri Suyu, zümrüt renkli Munzur'a karışıyor. Tam karşıda Pertek'in Karaman mevkiine kurulu göçer çadırlarını görüyorum. Aklıma Abdalan mezrasından ayrılırken Ağa Özcan'ın arkamdan seslenerek söylediği, "Madem derginiz var, madem insanları bilinçlendiriyorsunuz, Munzur'u koruyun, ona sahip çıkın. Biz Peri'ye sahip çıkamadık, buralar yok oldu gitti, Munzur yok olmasın!" sözleri geliyor.

Hava kararırken belirginleşmeye başlayan dolunayın şavkı suya düşünce gümüşi bir pastel yayılıyor her yere. Sen ki anlarsın insanoğlu, kendini suyun akışında ve suları kendi bakışlarında bul yeter, ama önce suyuna sahip çık, yani bakışına, diye kendimle konuşarak geri dönüyorum… ●

TUNCELİ

PERİ'NİN CANLARI

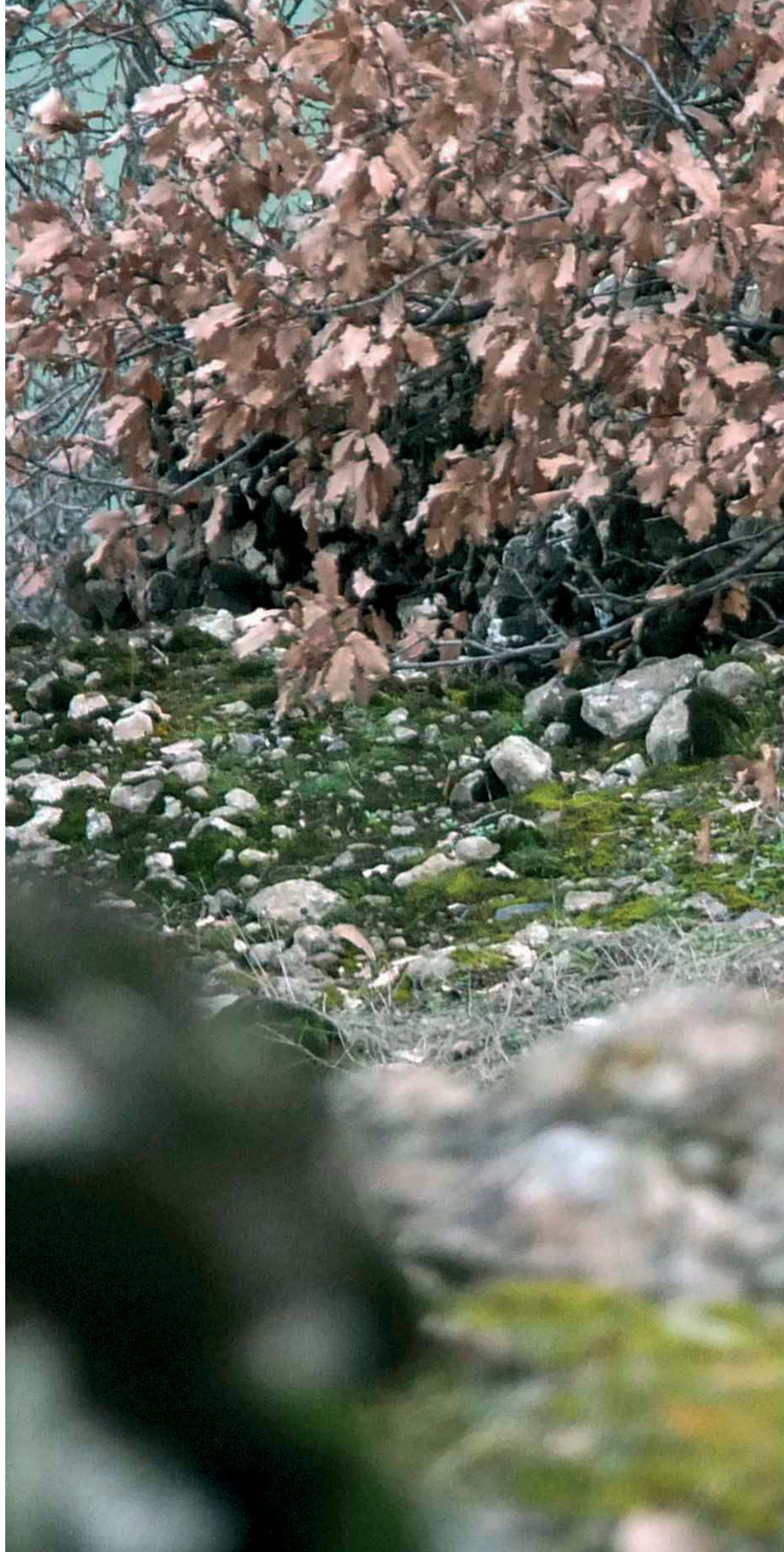
Tunceli'nin doğu sınırını oluşturan Peri Suyu güneybatı yönünde akarak Keban Baraj Gölü'ne dökülüyor. Vadi yamaçları, bitki örtüsü, yaban hayvan varlığı bakımından bugün de korunması gereken bir coğrafya.

YAZI: TEVFİK TAŞ / FOTOĞRAFLAR: MAHMUT BOZTAŞ

Neredeyse bütün Dersim bölgesinde dağ keçileri "jargo", yani kutsaldır. Halkın çoğunluğunun inancında büyük yer tutan Düzgün Baba ziyaret mekânıyla ve efsanesiyle ilişkilendirildikleri için bölgedeki bir diğer adları da "Düzgün'ün keçileri"dir.

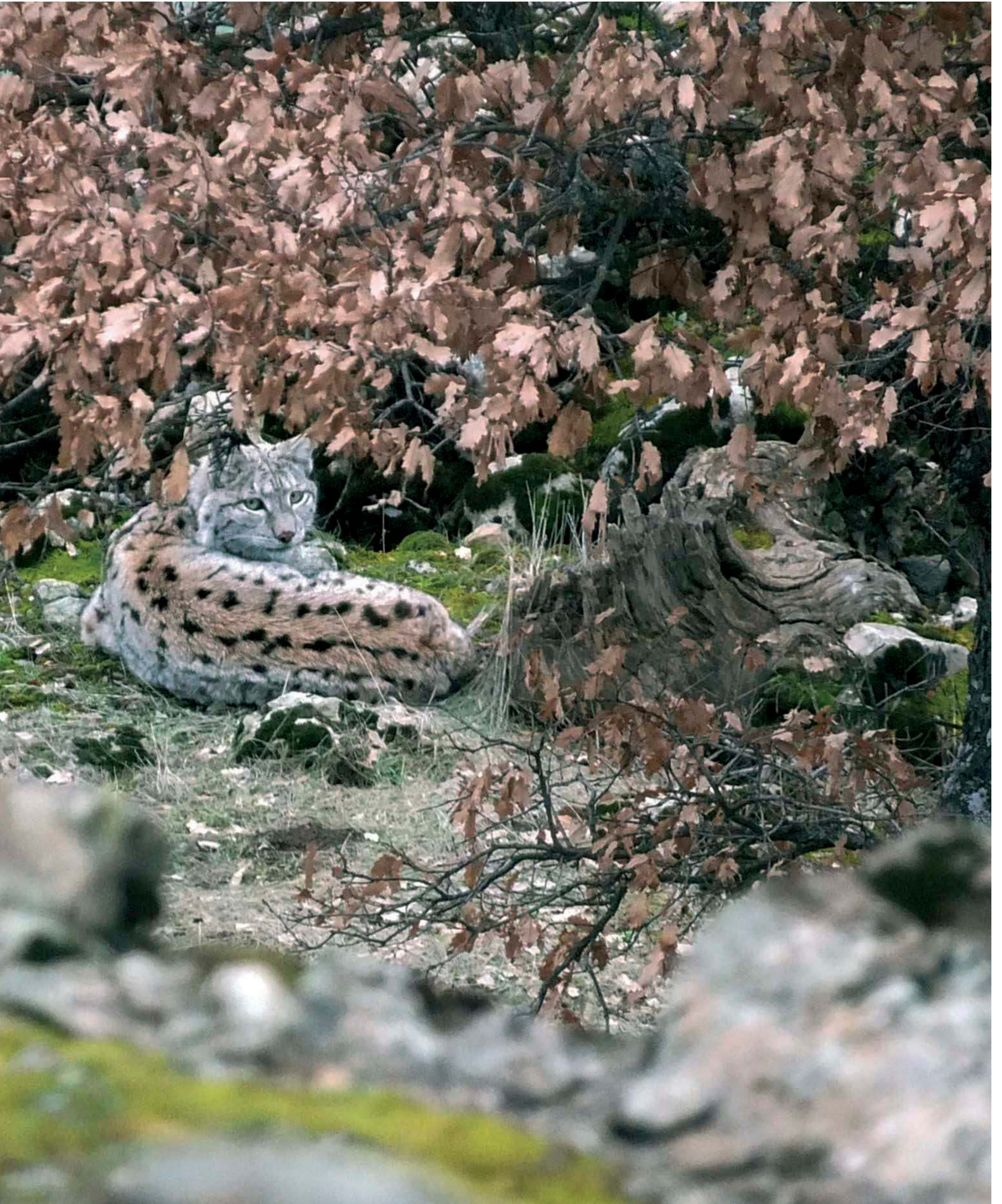
Vaşaklar, nesli tükenme tehlikesi altında oldukça utangaç canlılar. Onları bu bölgede görmek oldukça zor; şanslı rastlantılar gerektiriyor.

Tunceli'nin Mazgirt yöresi yalnızca Peri Çayı ve vadisinin genişleyip derinleştiği alanlardan biri değil. Aynı zamanda bütün olumsuzluklara karşı yaban yaşamın devam edebildiği nadir coğrafyalardan biri. Yaban yaşamın coğrafi bakımdan ayakta durabilmesinde, "el değmemiş" diye nitelenen alanların bugün de varlıklarını sürdürmesindeki etkenlerden birisi buradaki Alevi inancıdır diyebiliriz. Çünkü Alevilerin kutsal ilan ettikleri doğa kesitleri, "ziyaret" dedikleri jeolojik alanlar, yüzlerce yılı devirmiş ağaçlar, pınarlar ve bunların çevreleri, avlanmak başta olmak üzere neredeyse her türlü yıkıcılığın kınandığı, hoş görülmediği bir atmosfere sahip oluyorlar.

Modern dönemlerin saldırgan diyeceğimiz inşaatçılığı bu alanlardan bir kısmının ne yazık ki tahrip olmasına neden oldu. Buna karşın yüksek dağların arasındaki göller, akarsular, küçümsenmeyecek ormanlık alanlar bugün de nefes almaya olanak sağlıyor.

Peri Suyu'nun kat ettiği kilometrelerce yolda, vadilerinde yerleşimin olmadığı dağlar, dar ve derin kanyonlar ile sarp kayalıklar korunaklı olduğu için birçok hayvana barınma imkânı sağlar. Ayı, çengel boynuzlu dağ keçisi, dağ keçisi, kurt, vaşak, tilki, çakal, sansar, gelincik, su samuru, porsuk, engerek, semender, yalıçapkını, çoban aldatan, puhu, atmaca, kara leylek bunların hemen akla gelenleridir diyebiliriz. Bütün bu canlıların yaşama evrenine sokulan her yabancı oluşum, onların yaşamlarında, çoğalmalarında, hareket tarzlarında bir sakatlık yaratıyor. Biz bu canlıların bir kesitini verirken aynı zamanda bu doğa alanlarının basitçe bir raporunu da oluşturmaya çabalıyoruz.

Peri Vadisi hayvan ve bitki çeşitliliği

1

2

1- Tilkilerin başlıca besin kaynağı fareler, tavşanlar, kuşlar, sürüngenler, leşler ve kümes hayvanları diyebiliriz. Tilkilerin koku alma duyuları gibi avlarını izleme dikkatleri de gelişmiş.

2- Yaban domuzu bölgenin yaygın türlerinden biri. Pointer cinsi köpek onun kokusunu alıp yerini bulduğunda birbirlerine pek yabancılık çekmiyorlar.

3- Bingöl'ün Yayladere ilçesi Dalbasan Köyü'yle Tunceli'nin Nazımiye ilçesinin Yukarıdoluca ve Ballıca köylerinin sınırlarını belirleyen yaklaşık 2 bin 220 metrelik yükseltiye yörede "İspiri Dağı" deniyor. Buradan doğan yeraltı ve kar suları Horivank Deresi Vadisi'ni oluşturuyor. Bu vadi 13 kilometre sonra Peri Vadisi'yle birleşiyor.

3

yönünden bugün de önemli bir doğa alanı.

1- Kukumav (*Athene noctua*) kuşunun "uğursuz" olduğuna ilişkin batıl inanç burada da yaygın. Genelde böcek, tırtıl, solucanla beslenen kukumav, fare ve küçük kuşları da avlar. Kırsal alanda, tarlaların ve bahçelerin kenarında yaşar.

2- Beyaz akbabanın (*Neophron percnopterus*) barajların yapımından önce Peri Suyu kenarında birçok yalçın kayada yuvası bulunuyordu. Bu kayalıkların çoğu baraj suları altında kaldı. Baraj yapımından sonra sayıları "yok" denecek kadar azaldı. Köylüler tarafından sevilen zararsız bir tür olarak görülen kuşlara Zazalar "Simsarek" diyor.

3- Siyah yılan (*Coluber jugularis*) parlak siyah rengiyle hayranlık uyandırır. Rekor sayılabilecek bir uzunlukta olan bu yılan, baraj sularının yükselmesiyle beraber yaşam alanını terk ediyor. Normal şartlarda çekingen olan siyah yılan bazı anlarda saldırı pozisyonu alabiliyor. Bölgede genelde siyah yılanlara karışılmaz ve saygı duyulur, dahası sözlü anlatı, masal ve efsanelerde geniş yer tutar.

Yeri gelmişken; Peri Vadisi'nin yaban yaşamı kadar bu fotoğrafları bize ulaştıran Mahmut Boztaş'ın bunları elde etme şekli, olanakları da ilgi çekici. Tunceli'ye bağlı Nazımiye'nin Aşağıdoluca Köyü'nde doğan Boztaş, kendi yaşadığı yerlerde neredeyse her canlıyla bir bağ kurmaya çalışıyor. Ne kurt onun yabancısı, ne ayı, ne engerek. O, kelimenin her anlamıyla ormanların, koyakların, kayalıkların, su başlarının bu canlıların evi olduğunu biliyor. Etrafındaki insanlar Boztaş için "doğa fotoğrafçısı" tanımını yapıyor. Boztaş bunu başka bir biçimde daha hak ediyor: Bugüne dek bir doğa fotoğrafçısının bu işleri yapmasına imkân tanıyan, profesyonel bir fotoğraf makinesine sahip olmadı. Fotoğraf makinesi derken bir tele objektiften ve yüksek çözünürlüklü boyutta fotoğraf çekebilen bir gövdeden bahsediyoruz. Bu eksiklik, aslında bütün bu canlılara, yaklaşmaması gerektiği kadar yaklaşmasına neden oldu. "Gerçek" bir fotoğraf makinesi olmayan bir fotoğrafçının, akıl almaz hıza sahip vaşakla, ayıyla, afallatan hassasiyetlere sahip kuşlarla bağının da bir sunumunu veriyoruz demek abartı sayılmamalı. Bu fotoğrafların sunumuna ilişkin katkılarını esirgemeyen İÜ Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü Botanik Anabilim Dalı öğretim görevlisi Yusuf Can Gerçek'e ve İÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı doktora öğrencisi Kadir Boztaş'a ayrıca teşekkür ederiz ●

4- Peri Vadisi bir dönem kelebek bakımından araştırmacıların dikkatini çekecek denli geniş bir yelpazeye sahipti. Ancak bugün küçümsenmeyecek bölümü yok olan orman alanlarıyla birlikte kelebekler de azalıyor.

5-6- Süsen türleri (*İris persica*) baharın müjdeci çiçeğidir. Bitkinin bölgedeki isimlerinden biri Nevroz'dur. Sarı, mavi, mor, beyaz ve pembe renkleri bulunur.

4

5

6

YEŞİLİN SINIRI

Trakya Karadeniz'i

Karadeniz denilince akla ilk gelenlerle birlikte bu denizin belirlediği bir diğer coğrafya daha var Trakya'da… Bu coğrafya İstanbul Boğazı'ndan Bulgaristan sınırındaki İğneada'ya dek uzanıyor. Nemli ve rüzgârlı iklim, geçit vermeyen sık ormanlar ve yalancı maki ekosisteminin hâkim olduğu bölge "Trakya Karadeniz'i" diye tanımlanıyor.

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: TURGUT TARHAN

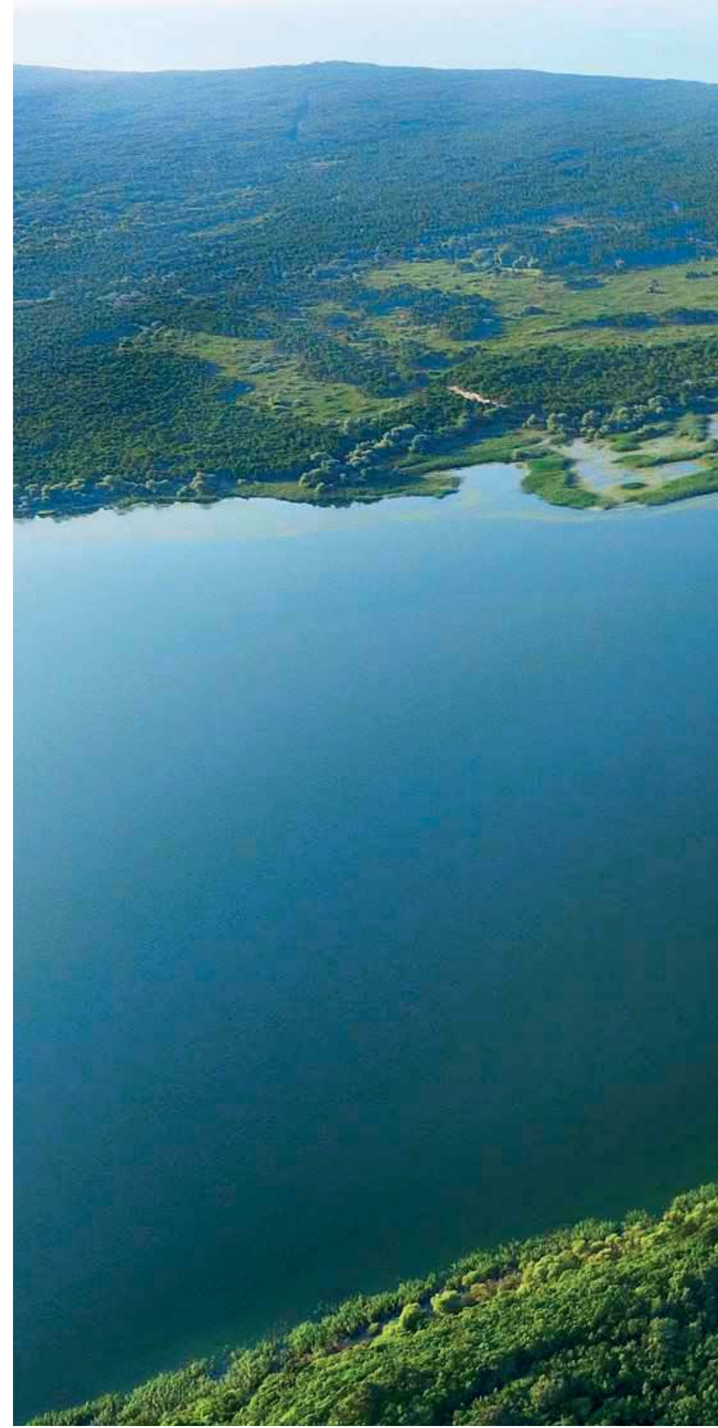
Tekirdağ ve İstanbul sınırında kalan Kastro (Çamlıköy) Koyu, tabiat parkı statüsünde ve Trakya'daki tek doğal karaçam alanını barındırıyor. Etrafı falezler ve ormanlarla çevrili bir kilometre uzunluğunda kumsalı zaman zaman dev dalgalar dövüyor.

Türkiye'de "Karadeniz" denildiğinde pek çok insanın aklına başta Doğu Karadeniz yöresi, veya buradan daha batıya uzanarak bölgenin Anadolu'da kalan kesimleri geliyor. Dahası, Trakya topraklarının Karadeniz ile buluştuğu yöre çoğu zaman gözden kaçıyor. Burası kabaca kuzeybatısında Bulgaristan, güneybatısında Istranca (Yıldız) Dağları, güneydoğusunda İstanbul Boğazı ve kuzeydoğusunda yaklaşık 150 kilometre uzunluğundaki Karadeniz sahiliyle çevrelenmiş; belli bölümleri doğallığını koruyabilmiş ormanlarla kaplı; İstanbul'a yakınlığına rağmen şaşırtıcı şekilde ülkemizin nüfus yoğunluğu en düşük alanlarından biridir. Uydu görüntülerinden bakıldığında Kırklareli, Tekirdağ ile İstanbul il sınırlarına uzanan ve yeşil bir ada gibi görünen bu coğrafi kesit, aynı zamanda Trakya'nın öteki bölümlerinden coğrafya özellikleri bakımından da hayli farklıdır.

Geçmişten günümüze, İstanbul dahil, Trakya'nın önemli kentleri ve tarım alanları için Marmara etki alanındaki ve ayrıca Ergene Havzası gibi karasal kesimde kalan topraklar tercih edilirken, Karadeniz kesiminde büyük ölçüde doğanın sözü geçmiştir ve nüfusun "seyrek" denecek denli az olması gibi sonuçlar doğmuştur. Nemli ve rüzgârlı iklim, geçit vermeyen sık orman ve yalancı maki ekosistemi karakteristiği belirleyen öğelerin başında geliyor.

Aslında iki özel doğa noktası Trakya Karadeniz'i dediğimiz bölgenin iki ucunu belirliyor. İğneada ve Terkos Gölü. Bu iki doğa alanı üzerine çalışmalarıyla tanıdığımız Ferdi Akarsu şöyle özetliyor bir ucundaki İğneada'yı:

"İğneada yaprak döken ve ibreli ormanları, orman içi gölleri, kumulları ve subasar ormanı ile ülkemizin en önemli doğal alanlarından biridir. Bu kadar farklı yaşam alanlarının bulunduğu İğneada çok sayıda türe de ev sahipliği yapıyor. Bu türler arasında göllerde üreyen kuğu ve akkuyruklu kartal ilgi çekici kuş türleri olarak ön plana çıkıyor. Orman içinde karaca ve yediuyur gibi memeli türler arasında karaağaçkakan, küçük yeşil ağaçkakan ve aksırtlı ağaçkakan gibi canlılar yaşıyor. İğneada özellikle kış aylarında kuş gözlemcilerinin popüler alanları arasında. Telkuyruk, kara ördek ve pufla

İstanbul'un Suyu

Terkos Gölü, 25 kilometrekare yüzölçümüyle İstanbul'un su ihtiyacının önemli bölümünü karşılayan kaynaklardan biri. Karadeniz'den ince bir kumul ile ayrılıyor. Gölün fazla suları yağışlı mevsimde doğal kanal üzerinden denize boşalıyor.

Çeltik Yeşili

Kaynağını Istranca Dağları'ndan alan Dalyan Deresi, Karacaköy yakınlarındaki düzlüklerde çeltik tarımı yapılmasına olanak verir. Ağırlıklı tarım ürününün ayçiçeği olduğu yörede çeltik ekilen tek alan burası.

gibi nadir ördek türleri özellikle soğuk geçen kışlarda İğneada sahilinde görülebiliyor."

İstanbul'un içme su kaynaklarından biri olarak da literatüre giren öteki ucu olan Terkos Gölü'nü Akarsu'dan dinleyelim:

"Terkos Gölü de Karadeniz kıyısında yer alan, ülkemizin önemli sulak alanlarından biri. Çok sayıda canlı türüne ev sahipliği yapan alanda tilki, karaca, yaban domuzu, yaban tavşanı ve özellikle sulak bölgelerde nadir de olsa su samuru görülebiliyor. İstanbul'un yanı başında uzanan Terkos, memeli türleri yanında Sibirya kazı, büyük orman kartalı ve telkuyruk gibi nadir kuş türlerinin görülebildiği önemli bir yaşam alanı. Özellikle ilkbahar ve yaz mevsiminde nilüferlerle kaplı gölün sığ bölümlerinde sumru türleri ve çok sayıda balıkçıl türü, görülmesi gerekli güzel manzaralar oluşturuyor."

Ne var ki, son yıllarda gündeme giren çok sayıda proje bu zenginlik için tehditler içeriyor. Örneğin İstanbul Yeni Havalimanı ve Arnavutköy ilçesinde genişleyen konut alanları Bulgaristan'dan başlayıp Istranca Ormanları üzerinden yakın zamana kadar İstanbul kuzey ormanlarına kadar uzanan ekosistemi artık büyük ölçüde kesintiye uğratmış durumda. Kanal İstanbul ise deniz ve kara ekosistemlerinde büyük zarara yol açması beklenen başka bir mega proje. Yine İstanbul Kuzey Otoyolu ve çevre yolları aynı ekosistemi bu sefer kuzey-güney ekseninde bölmüş, Belgrad Ormanı ile sahil arasındaki bağlantıyı kesintiye uğratmıştır. Kıyıköy'ün kuzeyindeki yapımına başlanan doğalgaz geçiş projesiyle birlikte Istranca Dağları'nda yapılması planlanan barajlar ve rüzgâr santralları, ayrıca sayıları her gün artan taş-kum madenlerinin çevresinde yaratacağı yol ağı inşaatı, enerji nakil hatları ve araç yoğunluğuyla habitat bütünlüğüne önemli zararlar vermesi kaçınılmaz. İğneada nükleer santral projesi ise tartışmalı yönleriyle son dönemde gündemde yer tutuyor. Kalkınma ile koruma arasındaki hassas dengenin hata kabul etmediğini, kaybolan doğal ve kültürel dokunun geri gelmeyeceğini hatırlatmakta fayda var ●

değil, tarihi dokusuyla da önemli.

Su ve Mimari

Çatalca'nın Ormanlı Köyü yakınlarında Kumluca Deresi'nin Terkos Gölü'yle buluştuğu sazlık alan, balıkçılırın da gözdesi (karşı sayfada, üstte). İnceğiz Mağaraları, Çatalca'ya bağlı İnceğiz Köyü'nün güneyinde, Karasu Deresi'nin yamaçlarında yer alıyor. Mağaraların prehistorik dönemlerde kullanılmaya başlandığı, Bizans döneminde ise manastır işlevi gördüğü tahmin ediliyor (karşı sayfada, altta). Kurşunlugerme Su Kemeri, 4'üncü yüzyılda yapımına başlanan ve tamamlanması yüzyıllar süren Istranca sisteminin en önemli parçalarından biri. 120 kilometre uzaktan, bugün Vize'nin Pazarlı Köyü'ndeki kaynaktan Byzantion'a (İstanbul) su getirilmesini sağlayan onlarca kemerden "en görkemlisi" olarak nitelenen yapı üç katlı olarak inşa edilmiş (üstte).

Kuşatılmış Orman

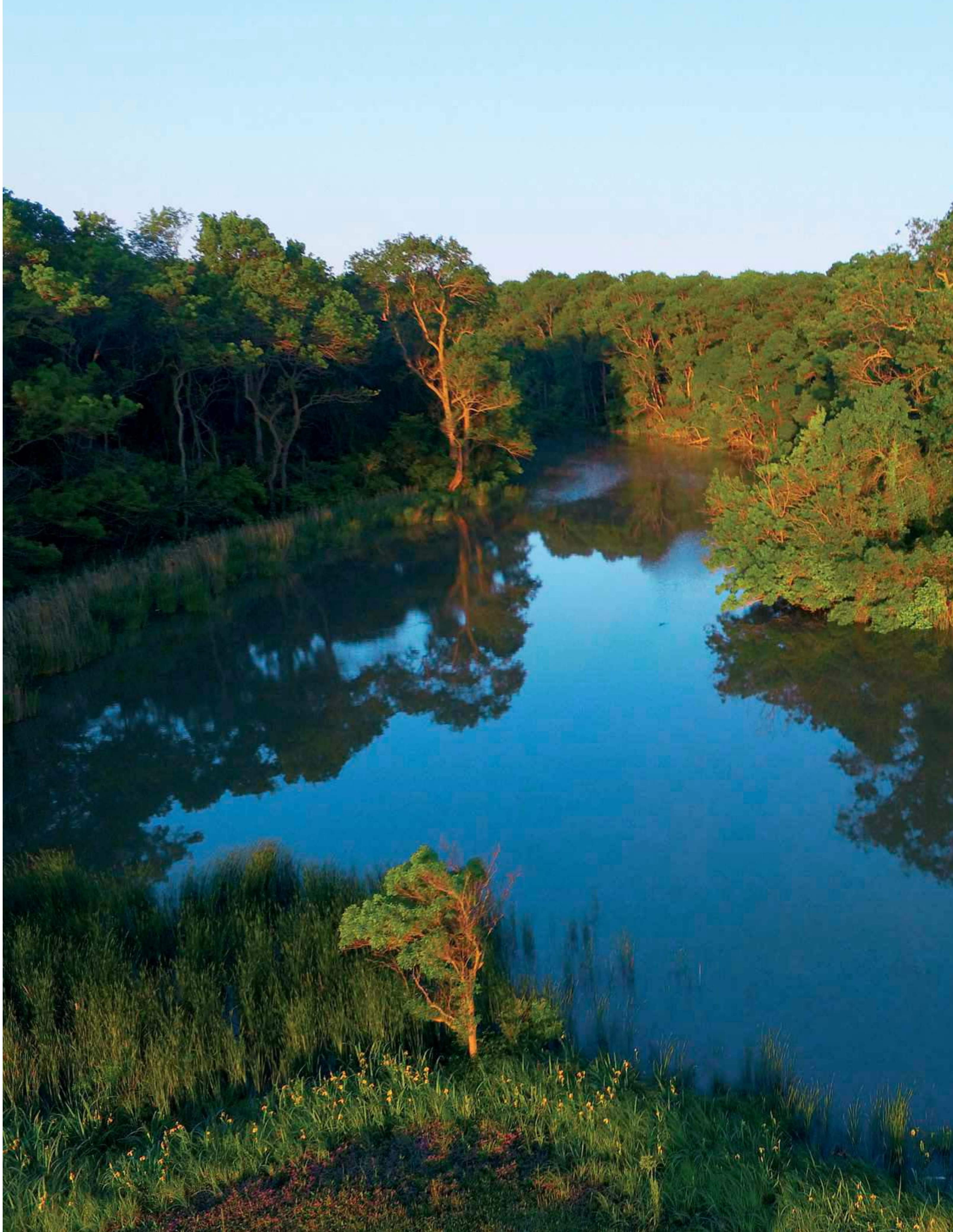
İstanbul'un kuzeyinde olduğu için "Kuzey Ormanları" olarak adlandırılan alan gerçekte Istranca Ormanları'nın güneydoğu yönünde devamı niteliğinde. Bu benzersiz ekosistem ne yazık ki son yıllarda hiç görülmemiş hızda yapılaşmanın kıskacı altında.

İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı'ndaki Hamam Gölü, Mert Gölü'nden sonra ikinci büyük su alanı (üstte). Demirköy ilçesine bağlı Avcılar Köyü yakınlarındaki meşe ormanında ormanaltı örtüsü halinde görülen mor renkli ormangülleri, ilkbahar sonlarında çiçekleniyor (altta).

Ormandaki Deniz

Saka Gölü ile Bulanık Dere arasında yer alan ve Karadeniz'le subasar ormanı ayıran kumulun ardındaki ince uzun formdaki Deniz Gölü'nün çevresinde endemik bitkilerin de yer aldığı zengin bir flora uzanıyor. Burası aynı zamanda kuşların konaklama mekânlarından biri.

bütün uydu fotoğraflarında yeşil bir ada gibi.

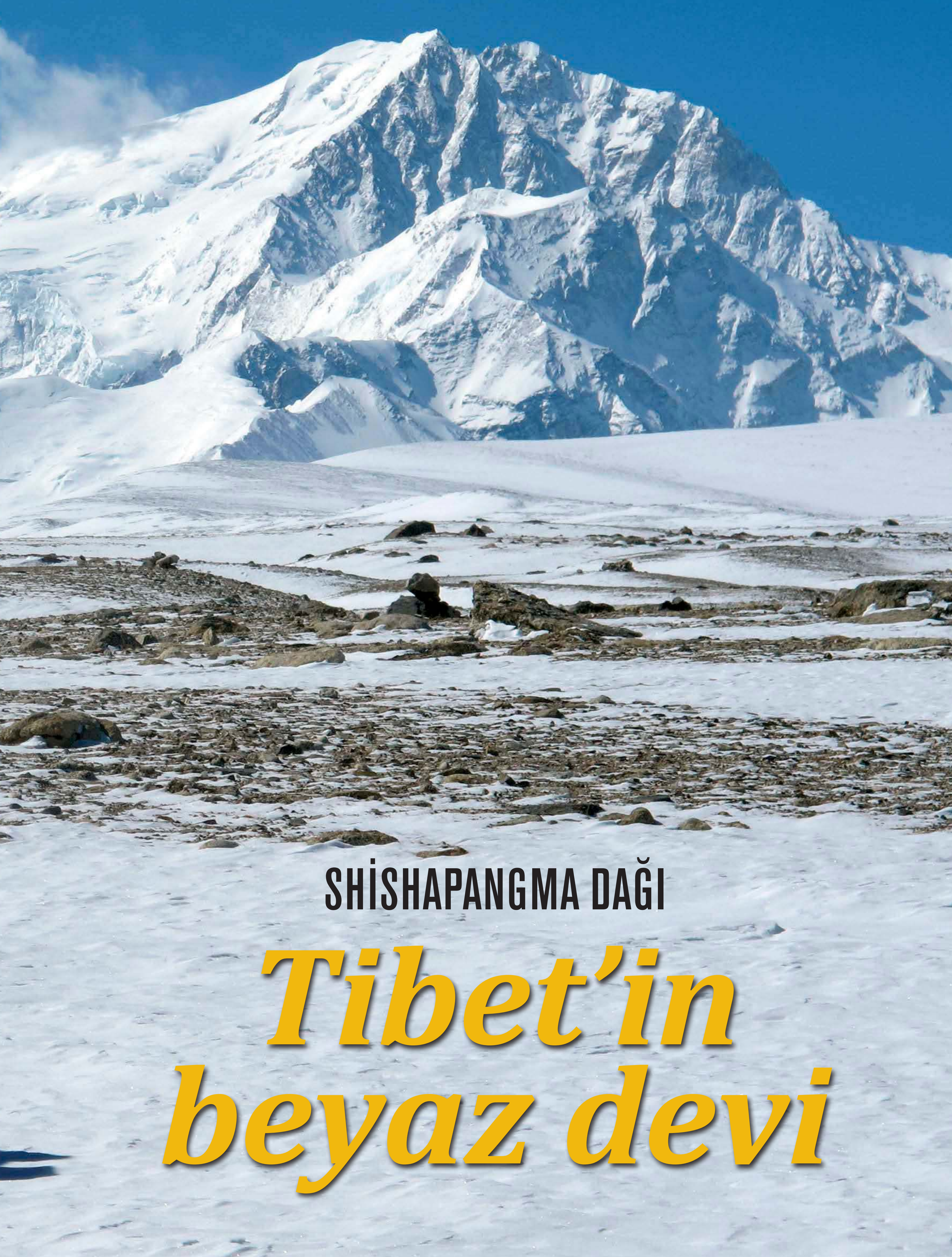

Kızılağaçların Gölgesinde

Georgios Kilisesi, Çatalca'ya bağlı Karacaköy'ün kuzeybatısındaki Evcik Plajı mevkiinde. 10'uncu yüzyıla tarihlendiği ve bir manastır yapısı olabileceği tahmin edilen yapı, Anastasius surlarının bir parçası gibi görünüyor (karşı sayfada, üstte). Kömürcü Köyü'nde ailelerin öncelikli gelir kaynağı meşe kömürü üretimi. Dizilmesi tamamlanan odunların hava almayacak şekilde günlerce yanması bekleniyor (karşı sayfada, altta). Belgrad Ormanı, Kuzey ormanlarının bir bölümüdür. Osmanlı döneminden bu yana barındırdığı su kaynakları ve bentler nedeniyle büyük önem atfedilen ormanın emsallerine göre ağaç yaşları ve biyolojik çeşitliliği üst düzeyde. Ormandaki sulak kesimlerde kızılağaçlar yaşıyor (üstte).

Tunç Fındık'ın yer aldığı ekip, Shishapangma'ya doğru ilerliyor. Shishapangma'nın 5 bin 700 metredeki ileri ana kampı, Çin ana kampından 25 kilometre mesafede, Tibet Platosu'nda iki günlük yürüyüşle buraya varılıyor. Fotoğrafta solda 7 bin 700 metrelik Ganchen Pola, sağda ise 8 bin 13 metrelik Shishapangma görülüyor. Görkemli bir kütle olan Shishapangma'nın 5 bin 500 metreden yüksekteki kısımları kalın buzul tabakaları ve "icefall" denen buzul şelaleleriyle kaplı.

SHİSHAPANGMA DAĞI

Tibet'in beyaz devi

Çin'in Tibet bölgesinde yükselen, kar ve buz içinde bembeyaz bir dağ Shishapangma. Dik tırmanışları, geniş yamaçlarında oluşan çığları, derin ve gizli buzul çatlakları, dondurucu soğuğuyla ulaşması zor, 8 bin 13 metrelik bir dev. Tunç Fındık, "8000x14" projesi çerçevesinde Shishapangma Dağı'nın zirvesine ulaşmayı başardı.

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: TUNÇ FINDIK

Ekip, birinci kampa doğru buzul kıyısından ilerledi. Tibet'te mart ayı genelde soğuk ve rüzgârlı geçer, zirve çıkışı için sakin günler yakalamak şarttır, yoksa hızı saatte 130 kilometreyi aşabilen şiddetli rüzgâr tırmanışı engeller.

Çin'in Tibet bölgesindeki Shishapangma Dağı, "dünyanın en alçak 8 binliği" olarak anılıyor. 8 bin 13 metrelik bu dağı ilk seferde 2010 yılı Ekim'inde iki kişi denemiştik, ama kuzey zirvesinden 200 metre kadar alttan, çığ riski nedeniyle dönmemiz gerekmişti. O zaman zirveye taş atımı kadar yakından döndüğüme canım sıkılmıştı, ama yüksek dağlar böyledir işte. Yine de 2010 Shishapangma çıkışımız güzel bir deneme olmuştu; çok soğuk ve uzak bir dağda sadece iki kişi tırmanmayı denemiştik çünkü. Bu olayın üzerine, Shishapangma tırmanışını karın daha az, buzun çok olacağı ilkbaharda denemeye karar vermiştim. Nihayet üç yıl sonra uygun zaman geldi. Nepalli dostum Chhang Dawa Sherpa'nın davetiyle, Mart ayında ufak bir ekiple Shishapangma'ya ikinci kez gidecektim.

Kısa adıyla Shisha, 7 bin 500 metre üzerinde emniyetsiz ve dik tırmanışlar içerir, rotası çok uzundur, bol kar biriktiren geniş yamaçlarında oluşan devasa çığlar ve derin, gizli buzul çatlaklarının yanında hava durumunun sertliği açısından da sorunludur ve daima soğuktur. Kısaca, kendine has dertleri nedeniyle, bu dağın 8 bin 13 metrelik ana zirvesine ulaşan dağcı sayısı azdır.

BEYAZ TİBET

Yine tanıdık, bildik görüntü tat ve kokularıyla Nepal'in başkenti Katmandu ilk durağımızdı. Bu canlı şehirden ekip olarak Çin Halk Cumhuriyeti yönünde yola çıktık ve renkli, keşmekeş içindeki Kodari sınır kapısını kullanarak Çin'in Tibet bölgesine girdik. Shishapangma, 5 bin metredeki ana kampına araçla ulaşılan sayılı dağlardandır, ancak bunun bir kötü yanı, yükseklere çok hızlı çıkılması ve buna bağlı hasta olma riskinin artmasıdır. Nyalam adlı sınır kasabası yakınında yüksekliğe uyum için birkaç gün geçirdik ve ben yine civardaki 5 bin metrelik tepelere tırmanıp yükseğe uyumumu artırabildim.

Genelde boz renkli, çöl gibi kuru olmasına alıştığım geniş ve yüksek Tibet Platosu, sert geçen kışın bu son kısmında derin karla bembeyazdı. 5 bin metredeki Çin ana kampına arazi aracıyla zorlukla ulaştık. Antarktika gibi bembeyaz platoda, Shishapangma uzak güney ufkunda buz içinde parlıyordu. Çin ana kampındaki birkaç yükseğe uyum günümüzde yakların (Tibet öküzlerinin) taşıması için yüklerimizi her biri 25 kilogram ağırlığında olması gereken paketler haline getirdik. Ancak yüklü yakların buradan 5 bin 700 metre ve 25 kilometre ötedeki ileri ana kampa ulaşması, derin kar nedeniyle her zamankinden sorunlu oldu.

Birkaç günlük çabanın sonucunda, göz yaşartan soğuk Tibet havasında 5 bin 700 metre irtifada, Shishapangma kuzey buzulu kıyısındaki taşlık, karlı bir düzlükte ileri ana kampımızı kurduk ve burada fazla beklemeden tırmanışa giriştik. Shisha'nın ilk kampına gidişte küçük, ama zorlu bir etabı geçmemiz gerekiyordu. Bunun ardından her iki yanı mavi buz duvarlarıyla çevrili bir buz kulvarını tırmanarak 6 bin metrelere vardık. Shisha'nın kuzey rotasını karakterize eden karla kaplı geniş buzul platolarında devamlı ipe bağlı olarak yürüyor ve ara sıra derin kar altındaki gizli buzul çatlaklarına düşüyorduk, bazen sadece dizimize

Tibet öküzü olarak da bilinen yaklar, çok soğuk bir günde, 5 bin 700 metredeki ileri ana kampa dağcıların tüm yükünü taşıdı.

Tibetli yak çobanlarının güttüğü bu güçlü hayvanların her biri 80 kilogram yükü kolayca taşıyor. Soğuk iklime alışkın yakların 3 bin metre altında yaşaması mümkün değil.

kadar, bazen belimiz hizasında boşluğa gömülüyorduk. 6 bin 100 metredeki birinci kampımızı kurarken bile birçok sefer çatlaklara düşmekten kurtulamadık. İnsan şanssızsa ayak bileğini döndürebilir veya dizini incitebilirdi burada.

Bu tırmanışta daima ağır yükler taşıyorduk; çadır, yiyecek, gaz kartuşları, ocak ve tencere, soğuk iklim için giysiler, uyku tulumu ve mat, ipler ve teknik donanım derken yine ağırlıktan kurtulamadık doğrusu. Ufak ekibimizde her şeyi beraberce hallediyorduk, küçük ekiplerde geniş ekiplere göre daha samimi ve sıcak bir ortam vardır zaten. 5 bin 700 metredeki ileri ana kamptan ötede sadece bir yükseğe uyum seferi yaptık; 6 bin 800 metrede kurduğumuz ikinci kampımızda bir gece yatmamız bizi zirve tırmanışına hazırlamıştı.

DAĞA TAARRUZ

Ana kampın derin dondurucu gibi soğuk ortamında geçen ve az da olsa dinlenebildiğimiz birkaç günden sonra uygun hava durumunun geldiğini görünce zirve taarruzuna kalkıştık. Dağın kuzeyindeki geniş, “koridor” olarak bilinen boğazın üst ucunda, 7 bin 150 metredeki üçüncü ve son kampımızdan soğuk bir gece yarısında tırmanışa geçtik. Hava gerçekten içe işler derecede soğuktu; Tibet zaten hep böyledir. Amacımız, dağın kuzey sırtının solundaki dev asılı buzulu yan geçerek 300 metre kadar uzunlukta bir buz kulvarını çıkarak kuzeydoğu sırtına geçmek, oradan da Shisha’nın nadiren çıkılan 8 bin 13 metrelik ana doruğuna ulaşmaktı. Tüm gece buzlar ve kayalar arasında, emniyeti eksik ve dik yerlerde tırmandık, kızıl bir gündoğumu bizi dağın kuzeydoğu yüzünün karlı, geniş buzul alanında yakaladı. Sabahın ilk ışığının aydınlattığı buz gibi soğuk ortamda, dik bir buz duvarı boyunca, gereken yerlere inişte de gerekecek ip hatlarını döşeyerek

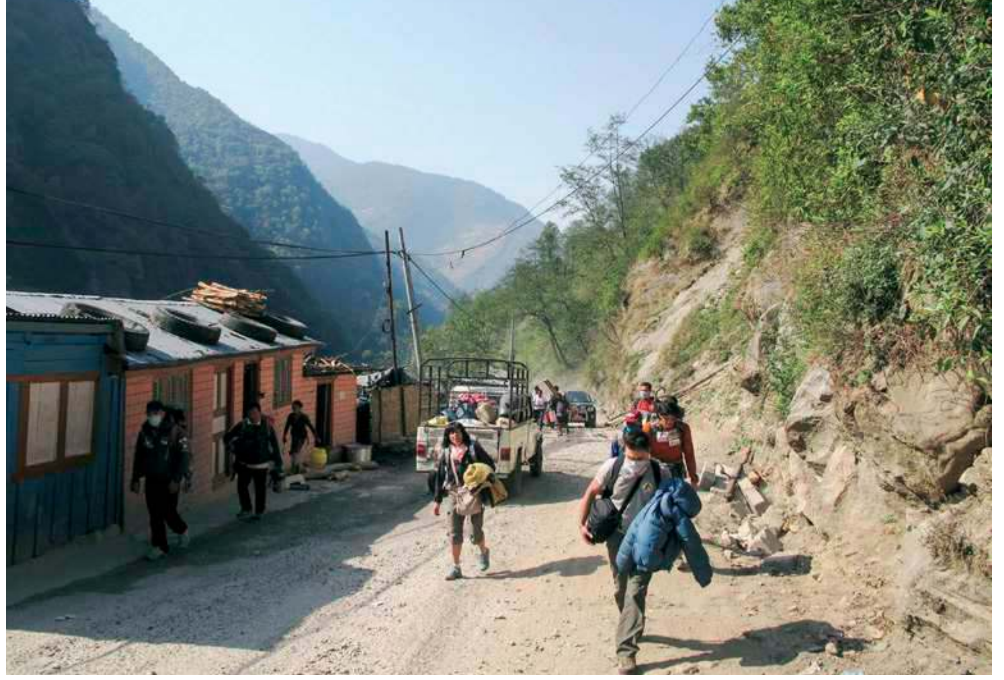

Ufak bir çadırkent olarak tanımlanabilecek ileri ana kamp, tırmanış sezonu boyunca dağcılar için yüksek kamplardan dönüşte dinlenebilecekleri tek evleri durumunda (üstte). Tunç Fındık ve diğer dağcılar, Çin'in Tibet bölgesine geçiş için Nepal-Çin sınırındaki Kodari sınır kapısına ilerliyor (karşı sayfada, en üstte).

yükseliyorduk. Günlüğümdeki ifadeler şu şekilde: "Tırmandığımız 55 derece eğimli zemindeki buz, 8000 metrelerin soğuk rüzgârı ile dalga dalga olmuştu ve beyaz-mavi, saydam bir renk almıştı. O kadar saydamdı ki, içindeki taşları görebiliyordum! Ayaklarım üşüyordu, yeni botlarımın mesleri yeterince ısıtmıyordu. Buz kulvarının bittiği 7700 metrede karda oturup botlarımı teker teker çıkarttım ve üşüyen ayak parmaklarıma masaj yapıp biraz olsun ısınmalarını sağladım. Sonrasında ayağım pek üşümedi artık…"

Yükseldikçe doğuda Cho Oyu, Everest, Lhotse ve Makalu dağları daha da net gözükmeye başladı. Kuzeydoğudaki 7 bin 700 metrelik sivri Ganchen Phola Zirvesi'nden de yükseğiz artık. Bizim ekip zaman içinde rotaya yayıldı; aramızda mesafe ile tırmanıyoruz. Yavaş ve tempolu gidiyorum, beş adım, üç nefes. Oksijen kullanan Dawa en önde, oksijenden dolayı çok daha hızlı gidiyor. Yüz bitince dağın kuzeydoğu sırtına ulaştık ancak 7 bin 800 metrelere geldiğimizde, geniş bir kar omzu olan zirve sırtında şiddetli rüzgâr bizi tokatlamaya başladı; öyle ki, bazen kazmayı buza sıkıca saplayıp, yere çöküp yüzümüzü kollarımızla kapatarak, patlamalarla esen ve şiddetle kar savuran yelin geçmesini beklememiz gerekiyordu. Uğultu ve

çığlıklarla esen rüzgâr yarım saat içinde azalınca, devamında geniş bir çanağın sırtını oluşturan, en azından 65-70 derece eğimli bir buz sırtını, ellerimizde çift buz kazması ile tırmanmaya giriştik. Hatta bu keskin buz sırtının bir etabını ata binercesine üzerine oturarak geçmemiz gerekti. Boşluk hissi sıra dışıydı, bir taraf 3 bin metre yükseklikteki güney duvarı, diğeri ise kuzeye uzanan ve tabanı gözükmeyen bir buz duvarı. Sabit hat için ipimiz bitmişti, sadece bende ve Santiago'da 40 metre kadar ince dağ ipi vardı ve bunu emniyet almak için kullanacaktık. Bu esnada rüzgâr esmeye ve zeminden kar savurup yüzümüzü buz kristalleriyle kesmeye devam ediyordu, adeta savrulan kar bulutları içinde tırmanıyorduk. Hava tahmininde iyi gözükmesine ve açık olmasına karşın, pek de iyi bir zirve havası değildi bu. Neyse ki, buz kazmalarının ve kramponların iyi saplandığı bir buzda tırmanıyorduk. Sonunda 100 metre kadar dik ve sert tırmanışın ardından, sırt keskinliğini kaybetmese de eğim yattı biraz.

VE ZİRVE

Zirve gözükmüyordu, ben ise oksijen kullanmadığım için yorulduğumu hissediyordum, bu irtifadaki hava ciğerlerime yetmiyordu ve çok

Askeri sınır kasabası Nyalam'ın sokaklarında kar ve soğuk hüküm sürüyor. Nyalam, Tibet dilinde "cehennemin kapısı" anlamına geliyor. Dağcılar açısından durum bu kadar dramatik olmasa bile yükseğe uyum sağlamak için burada birkaç gün geçirmeleri gerekiyor. Çin ve Nepal arasındaki Kodari sınır kapısından sonra Tibet Platosu'na çıkışta tek yerleşim olan Nyalam 3 bin 700 metre yükseklikte (üstte).

Ekip, birinci kamp yolunda 5 bin 900 metrede buzdan kulelerden oluşmuş bir buzul labirenti içinde ilerledi.

Buzul labirenti, içine girince ufku göremediğiniz sık bir orman gibidir. Derin çatlaklar içeren buzul arazilerinde genelde ip birliği ile ilerlenir ve dağcılar dik yerlerde emniyet hatları kurar. Buzul masum gözükse de tehlikelidir ve çatlaklara karşı her an tetikte olmak gerekir.

soğuk hava solumak ızdırap vermeye, boğazımı dağlamaya başlamıştı. Bu tür zor anlarda hep yaptığım gibi adım adım devam ettim buzlu, keskin buz sırtında, biraz önden giden arkadaşlarımın krampon izlerini kullanıp kazmamı saplayarak. Artık çok uzak olamazdı zirve, ne de olsa 8 bin metre yükseklikteydim! Evet, 8 bin metre, bir sefer daha! Hemen o anda, benden az önce zirveye varan dostlarımı 100 metre ötede buzlu bir çıkıntıda gördüm, orası zirveydi. Tırmanışın bittiğini görünce daha bir güçlü hissettim kendimi, ama yine de bu son 100 metre bitmek bilmedi doğrusu! Ve son takatsiz adımlar ile gün ortasına doğru, apaçık ve karaya çalan lacivert gök altında, acı bir eksi 30 derecede, Shishapangma'nın 8 bin 13 metrelik ana zirvesine ulaştım…

Az kişiydik, Chhang Dawa, Ekvatorlu Santiago Quintero, Mingma Thinduk, Alman Rupert ve ben; daracık buzlu bir bombe olan zirvede fotoğraf çekmeye çalışıyoruz... Manzaramız inanılmazdı, tüm dünya ince bir pus örtüsü içinde aşağılarda kalmıştı, her şeyden yüksekteydik artık! Zirvenin taş gibi sert buzunda Santiago, Mingma ve Rupert'in arasına oturarak dinlenmeye çalıştım. Yorucu ve bitmek bilmez bir çıkış olmuştu, fakat şimdi en yüksek noktada çok mutluydum! Tüm sıkıntı ve çabalara değmişti bu uzak ve yüksek dağın zirvesi.

Aynı dik buz sırtında kazmaları buza saplayıp iple birbirimize teker teker emniyet alarak, etap etap serbest inmemiz gerekti. Yorgunluğa karşın çok dikkatli hareket ediyorduk, burası hata yapılacak bir yer değildi, düşenin kurtulamayacağı kadar dik bir dağ sırtındaydık ve her yer kaygan cam buz kaplıydı. Sırtın görece rahatladığı yerde, iki saat kadar ardımızdan gelen ve midesi bozuk ve hasta olduğu için çok yavaş ilerleyen Romanyalı dostum Alex Gavan ile yolda karşılaştık, dönmesini teklif ettik, ama nafile. Zirveye ancak akşam olurken, çok geç saatte ulaşmış. Haber alamadığımız için

Shishapangma, tamamı Çin Halk Cumhuriyeti topraklarında olan tek 8 bin metrelik dağ.

bizi oldukça endişelendiren tarzda, geceyi neredeyse 8 bin metrede bir kar mağarası kazarak uyumadan geçirmek zorunda kalmış, ancak ertesi gün -şaşırtıcı şekilde sağlıklı olarak, korkunç soğuğa karşın eli ayağı donmadan- bize katıldı. Alex, bu zayıf fiziki görünüşlü, ufak tefek, bol konuşan sevgili dostum, Shishapangma'da bu zor geceyi iyi atlatmıştı gerçekten, 8 bin metrede zorunlu bivak insana hayır getirmez çünkü. Biz ise öğleden sonra yarım gün boyunca aç ve susuz, yorgun-argın, dimdik kar ve buzda art arda inişler yaptık. "Buzul Rafı" dediğimiz dik bir etaptaki 50 metrelik ip inişine geldim; sabah sabitlediğimiz ipe asıldım ve ip, kar kazığı her şey elime geldi! İstasyonu düzenleyip inişe devam ettim; yorgunluğa karşın dikkatsizlik ve acele olmazdı burada. Ancak akşam olurken, bulutlanan ve grileşen havada, 15 saatlik tırmanışı bitirerek en yüksek kampımıza geri inebildik. 100 adımda bir Santiago ile karlara çöküp oturuyoruz, o kadar bitkiniz. Ayaz ve alacakaranlıkta buzluk gibi içi donuk çadıra girdim; krampon ve botları ayağımdan çıkartmak bile korkunç bir çabaydı. O an tek arzum, rüzgârsız çadır içinde biraz olsun uzanmak ve dinlenmekti. Dışarıda acımasız, uğultulu bir tipinin estiği gecede, çadırın eksi 40 derece soğuğunda tek sığınağımız olan uyku tulumlarında ılık kalabildik.

Ertesi gün pılıyı pırtıyı zorlukla toplayıp sırtımıza yükleyerek belimizi büken ağırlıklarla ileri ana kampa olan uzun yola devam ettik. 6 bin 300 metre platosunda büyük bir buz çığı gürleyerek düştü ve devasa kar bulutunun tozu bizi içine alarak kucakladı, inanılmaz bir manzaraydı bu. Bacaklarımın her kas lifinde yorgunluğu hissederek, kuru soğuk nedeniyle sık sık öksürerek iniyordum. Düz buzul kıyısındaki engebeli zeminde bu yükle ilerlemek gözümde büyüyordu, iki saat daha nasıl yürüyecektim? Buzulun bitiminde adeta kaz tüyü yatakta yatarcasına taşlara ve buza uzandım yorgunlukla! Ara vermeyen öksürüğüm tipi ile coşan acı soğukla daha da şiddetlendi. Sırtımıza kamçı gibi inen tipi altında yavaş yavaş ilerliyoruz Santiago ile, omzumuzda kar birikerek. En son tepeyi de aşıp tükenmiş olarak ileri ana kampın kıyısına ulaştım ve dönüp kaç gündür üzerinde tırmandığımız dağa çökmüş gözlerle baktım. İşte yüksek dağcılık: Kaç gündür ne uyku, ne yemek, ne de içmek... Ama artık ana kampa, hem de zirveye ulaşmış olarak vardım ya, her şey çok çok güzel olacak!

Shishapangma, 8 bin 13 metrelik yüksekliğiyle dünyada 8 bin metreyi aşan 14 adet dağ içinde "en alçak" zirve (sağda). Tunç Fındık "altımızda 7 bin 700 metrelik Ganchen Pola Zirvesi'nin buzlu boynuzu ile, Shishapangma'nın 8 bin metredeki buz sırtında birbirimizi iple emniyete alarak, dikkatle inmeye çalışıyorduk" diyor. "Bu buz sırtının her iki tarafı binlerce metrelik uçurum ve burada en ufak bir hatanın hayati sonuçları olur." (Karşı sayfada).

Tunç Fındık, Türkiye'den Shishapangma'nın ana doruğuna çıkan ilk dağcı oldu ve bu tırmanışta da oksijen desteği kullanmadı. Shishapangma'nın 8 bin 13 metrelik ana zirvesi nadiren çıkılan bir nokta; birçok ekip ulaşımı çok daha kolay olan kuzey zirvesi ile yetiniyor.

SOĞUK VEDA

3 Mayıs günü çadır iplerinin rüzgârda öttüğü bir ana kamp sabahına kalktık. Dışarıda dönüş için yük taşıyacak yaklarımızın hiç kıpırdamadan durduğunu görüyordum, bu hayvanların 6 bin metrenin soğuğunda nasıl olup da üşümediğini hiç aklım almıyordu. Tepemizde kar bulutları tüten Shisha ve gözleri yaşartan eksi 25 derece soğuk eşliğinde cam gibi parlak havada dönüş yürüyüşüne başladık. Dönüş yolunda bile el ve ayaklarım, yüzüm bir türlü ısınıp kendine gelemedi. Bu, benim yaptığım istisnasız en soğuk tırmanışlarımdan biri olmuştu diyebilirim; 5 bin metredeki Çin ana kampında arabaya binmeden tam olarak ısınamadık hiçbirimiz. Artık tırmanış bitmişti; arabanın ısıtıcısının sıcağı yüzümüze çarpıyor ve eve dönüşü müjdeliyordu. Tibet Platosu'ndaki bu dönüş yolu biraz özlem ve hüzün yarattı bende nedense. Batan günün son kızıllığı ile parlayan dağlar, yalnız ve yüksek bir bozkır… İşte büyülü Himalayalar! Ve 5 bin 150 metrelik Lalung La Geçidi'ne çıktığımızda sadece rüzgârın uğultusu ve çırpınan dua bayraklarının şaklaması hâkimdi geniş manzaraya. Shishapangma, batan güneşin kararttığı büyük bir kütle idi uzaklarda. Bu, onu son görüşüm oldu.

Dawa'nın son 8 binlik tırmanışını kutlamaya ancak daha aşağılarda başlayabilecektik; ertesi gün Kodari sınırını geçip Çin'den çıkar çıkmaz Dawa helikopter çağırdı ve yarım saat içinde hepimiz Katmandu'daydık. İki gün içinde 5 bin 700 metreden 1400 metreye.

Böylece dünyanın 8 bin metreden yüksek 14 dağına tırmanmayı hedeflediğim "8000x14" projesi çerçevesinde bir tırmanış daha gerçekleştirmiş ve Shishapangma ana zirvesine ilk Türk çıkışını yapmıştım. Bu benim en hızlı çıktığım 8 binlik dağ olmuştu; Katmandu'dan Katmandu'ya sadece 15 gün, iki ay süren çoğu 8 binlikle karşılaştırınca kısa sayılırdı. Sırada artık diğer 8 binlikler vardı… ●

Antiokheia'ya 11 kilometre uzaklıktaki Sultan Dağları Suçıktığı mevkiinden su getiren sistem, arazinin durumuna göre tünel, kanal, kemer gibi çözümlerle kente uzanıyordu. Yaklaşık altı kilometre uzunluğundaki sukemerlerinin yaklaşık 200 metrelik kısmı günümüze ulaşmış durumda.

ISPARTA-BURDUR

Pisidya Roma kolonileri

İmparator Augustus, Roma Barışı'nı sağlayarak yeni bir politika geliştirdi, ant içerek ona bağlanan 300 bin eski askeri kolonilere gönderdi, onlara toprak vererek yerleşimler kurdu. Anadolu'daki beş koloni kenti Pisidya bölgesinde yer alıyordu. Atlas, Isparta'da Antiokheia ve Parlais; Burdur'da ise Kremna, Komama ve Olbasa antik kentlerine gidip bu arkeolojik mirasın izini sürdü.

YAZI: YUSUF ERKAN / FOTOĞRAFLAR: UMUT KAÇAR

“Romanizasyon” denen politika, Roma’nın Anadolu’yu askeri, ticari ve kültürel olarak kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirmesine yönelik bir girişimdi.

Pisidya'daki Roma kolonilerinin başkenti durumundaki Antiokheia'nın İmparator Augustus'a adanmış tapınağı, önceden Kybele ve Men Tapınağı olarak da kullanılmıştı. Romanizasyon sonucu Augustus Tapınağı'na dönüştürülen yapı, kentin merkezindeki doğal bir kaya yükseltisinin oyulması ve bu girinti alanı üzerine tapınağın yerleştirilmesiyle mimari açıdan benzersiz özellikler taşıyor.

Yalvaç Müzesi'nin bir duvarında kırık dökük mermer parçalarından oluşan yazıta bakıyorum. Pisidya'nın Antiokheia kentinde bulunan ve Roma imparatoru Augustus'un yaşadığı sürece yaptığı işleri içeren bir yazıt bu. "Roma imparatorlarının en yücesi" olarak nitelendirilen Augustus, ölümünden 16 ay önce Vesta rahibelerine dört belge teslim eder. Bu belgelerden biri vasiyetnamesi, diğeri cenaze töreni hakkındaki buyrukları, bir diğeri ise imparatorluğun mali ve askeri durumuyla ilgili kayıtları içerir. Dördüncüsü ise yaşadığı sürece yaptığı işleri anlatır. İmparatorun ölümünden sonra yapılan işleri anlatan "Res Gestae Divi Augusti" eseri senatoda Tiberius tarafından okunur ve Roma'da kendi adını taşıyan tapınağın önüne dikilen iki tunç sütun üzerine kazınır. Kopyalar ise Galatya'nın merkezi Ankyra'ya (Ankara), Isparta'daki Antiokheia'ya (Yalvaç) ve Apollonia'ya (Uluborlu) yollanır. Ankara'daki Augustus Tapınağı'nda tam metin yazıt Latince ve Grekçe olarak günümüze ulaşır. Pisidya Antiokheia'sı olarak adlandırılan Yalvaç'taki Antiokheia'da bulunan karşımdaki yazıt ise imparatorun yaptığı işleri anlatan metnin parçalarının yer aldığı Latince bir yazıt. Tapınağın bulunduğu alana girişi sağlayan üç kemerli anıtsal giriş kapısının (propylon) ayaklarında bulunmuş.

Antiokheia'da sadece Augustus yazıtı değil, imparatorluk kültüyle örtüşür biçimde ona adanmış bir tapınak da var. Bu tapınak kentin askeri konumu yanında dinsel konumuna da vurgu yapan yapılardan biri. Pisidya Antiokheia'sı kazı

Pisidya coğrafyasında tarım ve hayvancılık günümüzde de önde gelen üretim biçimleri. Komama yakınlarında, Burdur Bucak'a bağlı Kızılcaağaç Köyü'nün yolunda da geniş tarlalar uzanıyor. Son dönemlerde kotalı üretilen afyon yöre insanının toplarken haşhaşlarını yediği, çöreklere, ekmeklere ve bulgur pilavına koyduğu bir tarım ürünü.

başkanı Prof. Dr. Mehmet Özhanlı bu tapınağın önceden Kybele ve Men Tapınağı olarak kullanıldığını, "Romanizasyon" sonucu Augustus Tapınağı'na dönüştürüldüğünü anlatıyor. Bilim insanları tarafından "Romanizasyon" olarak adlandırılan politika; Roma'nın Anadolu'ya eni konu yerleşmesi, politikalarını egemen kılması, askeri, ticari ve kültürel olarak Roma çıkarları doğrultusunda bölgeyi şekillendirmeye yönelik girişimi ifade ediyor. Özhanlı tapınağın dönüştürülmesiyle ilgili şunları diyor: "Kentin merkezindeki yapı doğal bir kaya yükseltisinin içine oyulması ve bu girinti alanı üzerine de tapınağın yerleştirilmesiyle oluşur. Tapınağın ön cephesini Korint düzeninde dört sütun belirliyor. Tapınakta kült heykelinin bulunduğu kutsal bölümde (cella) ise dinsel amaçlı bir çukur bulunuyor. Tapınak özellikleriyle benzersizdir. Anıtsal bir kapı ile girilen tapınak alanının çevresi, oradan başlayan tek katlı, üstü kapalı sütunlu bir galeri (stoa) ile geliyor, yuvarlatılmış girinti alanında önü açık iki katlı bir stoaya dönüşüyor. Kayadaki sıralı dikdörtgen yuvalar, ikinci katın hatıllarının oturduğu yere işaret ediyor. Stoanın ikinci katı İon düzenindedir. Anadolu'nun en eski inançlarının izleri görülen bu tapınak, Roma döneminde

ve çukuru, yeraltı dünyası, yani ölenlerin ruhları için (chthonic) yapılan törenlerde kullanılmaktaydı. Buradan çıkılıyor, beş kilometre uzaklıktaki Karakuyu Tepesi'nde bulunan kentin kutsal alanı Men Tapınağı'na gidiliyor."

Yöreye damgasını vuran imparatorun Men Tapınağı'nın adını değiştirip değiştirmediğini merak ediyorum. Özhanlı yanıtlıyor: "Men kültü Frigya bölgesinde çok etkin. Hatta en büyük merkezi de burası. Ancak imparator buraya Men Askaios adını vermiş. Askaios kim? Roma'nın kurucusu Aenias'ın torunu Askaios. Men Tapınağı'nı bu şekilde Roma'ya bağlıyor. Strabon'a göre bu tapınağın çok sayıda arazisi ve kölesi var. Augustus geldiğinde köleleri değiştiriyor ve arazileri askerlere dağıtıyor. Augustus buradaki dinsel ritüelleri rölantiye alıp Tanrıça Roma ve Savaş Tanrısı Mars'ı etkin kılıyor."

Komama, Burdur'un Ürkütlü Köyü yakınında. Düzlükteki bir höyükte yer almasıyla dağlardaki koloni kentlerinden farklı bir özellik sergiliyor.

Augustus için yeniden düzenlenmiş ve imparatorluk kültüne dönüştürülmüştür."

Tapınak mimari özellikleri yanında buradaki ritüelleriyle de ilgi çekici özelliklere sahip. Özhanlı devam ediyor: "İnsanlar stoadan yürüyorlar, tapınağı üç, ya da yedi kez tavaf edip etrafında dönüyorlar. Tapınağın arkası at nalı biçiminde yarım dairedir. Dinlerde değişmeyen tek şey mihraptır. İnsanlar burayı dolanıyorlar ve önde toplanıyorlar. Rahipler burada vaaz veriyor, dua ediyor, ilahiler okunuyor, kurban kesiliyor. Tapınağın önünde şimdi yerinde olmayan bir sunak vardı. Tapınağın ardında görülen sunu çanağı

Izgara planlı ve Roma gibi yedi tepe üzerine kurulu Antiokheia, İÖ 25'te ilk koloni yapılan kent olma unvanına sahip. Romanizasyonun izlerinin her adımda izlenebildiği Antiokheia İÖ 25 ila İS 100 yıllarına kadar Roma'nın en büyük askeri garnizonlarından biri olma özelliğini sürdürmüş ve savaş hazırlıkları burada organize edilmiş. Kentin ünü Augustus'un yaptığı işleri anlatan yazıt sayesinde artsa da Antiokheia'yı bilim dünyasına tanıtan İngiliz Francis V. Arundel.

V. Arundel, Anadolu'nun "Yedi Kiliseler"ine yaptığı yolculuklar sırasında Antiokheia'ya uğrar ve onun notları sayesinde bilim dünyası kenti

Parlais antik kenti, St. Paul Yolu üzerinde bulunmasıyla dini açıdan da önem taşıyor.

Parlais, Isparta'nın Barla beldesinin kuzeyinde yer alıyor. Pisidya'daki koloni kentlerinin en küçüğü ve önemsizi olarak bilinen Parlais'ten günümüze neredeyse hiç kalıntı ulaşmamış. Öğlen Tepesi'ndeki belli belirsiz bazı kalıntılar dışında çevrede birkaç kaya mezarı bulunuyor.

tanır. Aziz Pavlus'un (St. Paul) birinci yolculuğunda uğradığı yerlerden biri olan Antiokheia, Hıristiyanlık açısından oldukça önemli bir kenttir ve bir hac merkezidir. Buraya vaaz vere vere gelen Pavlus, Hıristiyanların "ilk resmi vaaz" olarak andıkları konuşmayı burada yapar ve Hıristiyanlık ilk defa burada adlandırılır. Hz. İsa'ya inananlar "İsa'nın halkı", "İsa'ya ait olanlar" şeklinde anılmaya başlanır. Böylelikle Hıristiyanlığın dünyaya açılmasında Antiokheia önemli roller üstlenir. Aziz Pavlus Hıristiyanlığı bir Yahudi mezhebi olmaktan çıkarıp bir dünya dini haline getiren isimdir.

Antik kentteki arkeolojik kazılar ise cumhuriyetin ilk yıllarına rastlar. Antik kent, 1923'te Michigan Üniversitesi'nden F. W. Kelsey ile birlikte müracaat eden Ramsay'ın çabalarıyla D. M. Robinson tarafından kazılmıştır. Kısa süren bu Amerikan kazılarından sonra kent sessizliğe gömülmüş, 1980'li yıllarda Yalvaç Müzesi Müdürü Dr. Mehmet Taşlıalan ve ondan sonra gelen müze müdürleri tarafından kazılar devam ettirilmiş. Antiokheia şimdilerde Prof. Dr. Mehmet Özhanlı tarafından kazılmakta.

Kente 11 kilometre uzaklıktaki Suçıktığı kaynağından başlayıp bir yılan gibi kıvrıla kıvrıla Antiokheia'ya uzanan su kemerleri kentin geçmişle günümüz arasındaki bağlantıyı sağlayan yapılardan biri. Antiokheia'lılar suyun çıktığı yerden arazinin durumuna uygun çözümlerle altı kilometre kadar tünel kazmışlar, altı kilometre sonra suyu su kemerlerine vermişler. Yerine göre kanallar da kullanarak suyu kente getirerek anıtsal çeşmeye (nymphaeuma) ulaştırmışlar. Yakın dönemlerde DSİ aynı noktada Roma sistemini milimetrik olarak bire bir taklit ederek, Roma mühendislik sistemini uygulayıp günümüz Yalvaç'ına suyu indirmiş.

KÜÇÜK PARLAİS

Pisidya Antiokheia'sından ayrılıp Pisidya'daki koloni kentlerinin ikincisi olan Parlais'e giderken Eğirdir Gölü'nün kuzeyini oluşturan Hoyran Gölü'nde balık tutanlara, piknik yapanlara, tek tük teknelere rastlanıyor. Arabanın çıkardığı sesten ürken kuşlar şapırtılar arasında bizden uzaklaşıyor. İnsanı bunaltan bir sıcaktan sonra rahatlatıcı bir yağmur yağıyor ve sonra güneş açıyor. Yöreye gelen 19'uncu yüzyıl gezginlerinin kaydettiği "korkunç bulutların toplanıp korkunç yağmurla birkaç dakikada oluşturduğu sel sularının yamaçlardaki irili ufaklı taşları önüne katarak ilerlemesi" durumunu yaşamıyoruz.

St. Paul Yolu üzerinde bulunan Parlais, Isparta'nın Barla beldesinin kuzeyinde, dağlardan göl sahiline doğru rakım alçaltan eğimli yamaçlardan birindeki sivri bir tepe üzerinde. Barlalı Ahmet

Aydemir kentin akropolisinin bulunduğu sivri tepenin kuzeyindeki alanı halkın “Öğlen Tepesi”, “Öğlen Taşı” olarak adlandırdığını söylüyor. Söylenceye göre Parlais halkı tepenin konumundan yararlanıp saatin olmadığı zamanlarda zamanı gölgelere bakarak saptamışlar.

Pisidya’daki koloni kentlerinin en küçüğü ve en önemsizi olarak bilinen Parlais günümüze neredeyse hiç kalıntısı ulaşmayan bir kent. Öğlen Tepesi’ndeki belli belirsiz kalıntılar dışında kent çevresindeki birkaç kaya mezarı, köy mezarlığı ve kasabada birkaç sütun başlıca kalıntıları oluşturuyor. Bizler gibi meraklıları dışında ziyaretçileri tatmin etmekten uzak bu yerleşim, dağınık kalıntıların romantik atmosferinden de oldukça uzak. Ancak Barla’nın verdiği manzara olağanüstü. Eğirdir Gölü’nün renklerini değiştirip durduğu manzarayı seyretmek için güzel bir seyir terası olduğu söylenebilir. Buradan Eğirdir ve Yalvaç ovaları da ayaklar altında.

Kent sikkelerinin bazılarında görülen gemi resminden dolayı başlangıçta şehrin bir nehir, veya göl kenarında olabileceği varsayımı yapılmış. Fakat daha da ilginci Parlais’in koloni devirlerindeki yol durumu kötü olduğundan ulaşım Antiokheia’ya (Yalvaç) ve Prostanna’ya (Eğirdir)

göl yolu ile sağlanmaktaydı ve sikkeler üzerinde görülen gemi resimleri bu duruma atıf yapıyordu. Prostanna'daki (Eğirdir) ilkçağ kalesi dibindeki teknesinde konuştuğum 80'lerindeki Ömer Özdoğancı "Eğirdir'in has balığı" dediği sazanları ve "göl ıstakozları"nı parekete olta tekniğiyle tutarak yıllardır balıkçılık yaptıktan sonra şimdilerde gölde turlar yaptığından söz ediyor. "Siz buraya gelirken karayolunu kullanmışsınız, ama benim çocukluğumda Barla'ya yol yoktu. Ulaşım Eğirdir'den Barla'ya teknelerle sağlanırdı. O zamanın koşulları daha ağırdı. Ben gölün buz tuttuğu dönemleri gördüm. Hatta bir keresinde göl buz tutmuş üzerine de kar yağmıştı. Yörüğün biri kar altındaki gölü ova sanıp devesiyle Yalvaç tarafından Eğirdir'e gelmiş. Burada gerçeği öğrenince de devesini kurban etmiş. Şimdi biz buradan insanları alır, isteğe bağlı olarak "gölün eki" dediğimiz

Isparta'nın Yalvaç ilçesindeki Antiokheia'nın kalıntıları, civardaki yerleşimlerde yapı malzemesi olarak kullanılmış. İlçe merkezinde yer alan 14'üncü yüzyıl tarihli Devlethan Camisi de bu örnekler arasında.

Hoyran Gölü tarafına, Barla'ya götürürüz. İsteyen olursa da Yalvaç altlarına kadar sokuluruz. Fakat genelde yakın yerlere turlar yapıyoruz."

ADADA'DA MOLA

Bir koloni kenti olmamasına rağmen güzergâhımız üzerindeki Adada'ya doğru bakir bir coğrafyada ilerlerken Roma'da koloni düşüncesinin nasıl oluştuğuna dair düşünüyorum. Nasıl olmuştu da Roma bir site devletinden imparatorluğa evrilirken koloniler kurma yoluyla, farklı coğrafyalara egemen olmak akıllara gelmişti? Roma'da koloni düşüncesine ilk defa Gaius Sempronius Gracchus'ta (İÖ 123-122) rastlanıyordu. Onun önerdiği "müttefiklerin ve şehir proleteryasının yerleştirilmesi" koloni düşüncesinden, "veteran askerlerin yerleştirildiği koloni" düşüncesine geçiş Augustus döneminde olmuştu. Pisidya'nın koloni kentleri günümüzde Isparta ve Burdur illerinde bulunuyor. Antiokheia (Yalvaç) ve Parlais (Barla) Isparta'da; Kremna (Girmeği-Çamlık), Komama (Ürkütlü) ve Olbasa (Belenli) Burdur'da.

Roma imparatoru Augustus (İÖ 63 - İS 14) zamanında Roma kolonisine dönüştürülen bu kentler, Romanizasyon adı verilen politikaların;

Parlais'ten günümüze ulaşan kalıntılar arasında Barla beldesinin merkezinde, anıt ağacın dibindeki sütun da bulunuyor.

Roma'nın Anadolu'ya hükmetme, egemen olma ve yönetme politikasında önemli roller üstlenmişlerdi.

Adada antik kenti yakınlarında göz alabildiğince uzanan yaylalara rastlayınca düşüncelerimden sıyrıldım. Yaylanın antik dönemlerde Adada atlarına otlak sağladığını söylemek için kâhin olmaya gerek yoktu. Günümüzde de yılkı atları serbestçe yaylada otluyorlardı. Bazen keçi sürüsüyle bir çoban, bazen bir çeşme, bazen kamp çadırı kurmuş birileri, geviş getiren inekler, yaylanın ortasındaki gölcüğün tadını çıkaran angıtlar bizleri selamlıyordu. Yükseklerdeki Tota Dağı'nda dünyayla bağlantıyı sağlar gibi vericiler sıralanmışlardı. Yöredeki en ilginç mimari bana kalırsa bir biblo gibi yaylanın orasına burasına konduruluvermiş ardıçtan barakalardı. Yeniköylü Kadir Çelik, Likya ambarlarını çağrıştıran barakaları anlattı: "Yörede bu kulübelere "kelif" denilir. Kelifler önceden davarlarıyla birlikte çobanlar tarafından barınak olarak kullanılmış. Babam Mustafa Çelik'in çobanlığı zamanında yoğurt, süt ve peynir çok sinek üşüştüğü için buraya konulurmuş. Şimdilerde ise daha çok depo ve samanlık işlevindeler. Bazen arı kovanlarını koyuyoruz, bazen evde işe yarayıp da her zaman kullanılmayan malzemeleri."

İnarası Kutsal Alanı'nın özellikle İÖ 2 ila iS 3'üncü yüzyıl arasında yoğun olarak kullanıldığı saptandı.

Bucak-Taşyayla yakınlarındaki Ormancılar Çeşmesi Mevkii yakınlarında bulunan İnarası Kutsal Alanı'nda Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nden bir ekip tarafından kurtarma kazıları yapılıyor. İnarası yerleşim, kutsal alan ve nekropolis (antik mezarlık) olmak üzere üç bölümden oluşuyor. Kutsal alan, birbirinden derin yarlarla ayrılan üç kayalık tepeden ve 14 x 4 metre boyutlarındaki bir mağaradan oluşuyor.

Kadir'in yöre insanı gibi "Karabavlu" olarak adlandırdığı Adada, Anadolu'nun en iyi korunmuş antik kentleri arasında gösteriliyor. Adada çatı seviyesine kadar korunmuş tapınakları ve diğer yapılarıyla, kral yoluyla örtüşen St. Paul Yolu'yla dikkat çeken bir yerleşim. Bir de kaçak kazılarla belleklere kazınmış durumda. Örneğin 1964'te kentin ortasından geçen yol çalışmasında bulunan altın tozunun bir günde ortadan kaybolması, resmi görevlilerin karıştığı kaçak kazılar ve kaçırılan heykeller kenti gezerken Kadir'in sıradan şeylermiş gibi bana anlattığı gerçeküstü kaçakçılık öyküleri. Surlara pek gereksinim duyulmayan Adada; Aktepe, Kuştüneği Tepesi ve Erikli Tepe arasındaki bir düzlüğe kurulmuştu, ama oldukça sapa bir yerde olması korunmasına neden olmuştu.

UÇURUMLAR ÜZERİNDEKİ KREMNA

St. Paul Yolu'ndan ayrılıp Kremna'ya dümen kırıyoruz. Sütçüler'den Karacaören barajlarına doğru rakım alçaltırken bizi sıkıntısızca gideceğimiz yere ulaştıran yolun işlevinin koloniler döneminde neler olabileceği aklıma düşüyor. Kuşkusuz yapımı uzun yıllar süren yollar, koloni kentleri arasındaki bağlantıyı sağlarken aynı zamanda askeri harekâtlarda sevk ve idare işlerine de olanak veriyordu. Roma politikalarına yardımcı olmak amacıyla Homanadlar Savaşı'ndan önce yapımına başlanan Via Sebaste'nin -ki Anadolu'daki en eski yollardan biri olduğu su götürmezdir- İÖ 6'da inşa süreci bu amaçla eyalet valisi Cornutus Arrutus Aquila zamanında tamamlanmıştı. Sebaste'nin Augustus'un esas adı olduğunu buraya not düşmek gerekiyor. Via Sebaste, "Kutsal Augustus Yolu" anlamına geliyor.

Yaz sıcağının bunaltıcı atmosferinde Kremna akropolisine doğru kıvrıla kıvrıla yükselirken Aksu Vadisi yavaş yavaş ayaklarımız altında kalıyor. Burdur il sınırlarındaki Kremna bize uçurumlar üzerinde bir doruk kenti olduğunu hissettiriyor. Kentle ilgili okumalar yaparken en çok 1906 yılında buraya gelen ve daha çok Hıristiyanlık dönemi kiliseleri ile ilgilenen H. Rott'un anıları ilgimi çekmişti. Rott, Kremna'ya ulaşmak için vahşi ormanlar ve tehlikeli patikalardan tırmanmak gerektiğini, bunun da zorlu bir parkur olduğunu yazmıştı. Rott, Kremna akropolüne vardığında vakit akşamdır. İçinde soğuk rüzgârların cirit attığı bir odayı, yol arkadaşları ve atlarıyla paylaşmak zorunda kalır. Bu yüzden de hiç uyumadan sabahı eder. Bütün çektiklerine rağmen akropolden çok etkilenir. Onun gördükleri, dikenli çalılar arasından yükselen armut ve incir ağaçları; karaçalılar ve yüksek zakkumlar arasında, devrilip çürümüş kara renkli ağaç gövdeleri,

duvar ve tonozları çatlatan güçlü ağaçlar; vahşi görünüşlü bir büyük ıssızlıktır. Üzerlerini kısmen yosunların sardığı mermer sütunların ve saçaklık parçalarının çekiciliği, yüksekten düştüğü belli yazıtların, sarmaşıkların müşfik kollarında yatışları; bu vahşi ama bir o kadar da romantik ortam onu öyle etkilemiştir ki heykelleri görünce notlarını şöyle bitirmiştir: "...ve heykeller, ayakta durmuş bana bakıyorlar... Pisidya'daki Kremna akropolünden görünen şahane dağlık manzaranın bir benzerini ancak Faust 2'de bulabiliriz..." O heykeller yine ayaktadırlar, ama onlar şimdi "canlı tabiatın kaosunda" değil, Burdur Müzesi ortamında. Sürekli yağmalanmış kentte köylüler tarafından kaçak kazılar sonucu ortaya çıkarılan heykellerin eksik parçalarını bulmak ve hamam-kütüphane binasının toprak altında kalmış kısımlarını açığa çıkarmak amacıyla İstanbul Üniversitesi'nden Prof. Dr. Jale İnan tarafından 1970-1972 yılları arasında bir kurtarma kazısı yapılmıştı. Bu kurtarma kazısında işçilerin çavuşluğunu yapan Bekir Baş bir kazı nasıl yapılır öğrenmiş, bir süre sonra kendisi de bu işlere bulaşmış, satamadığı bazı eserleri ve heykelleri bir kamyona yükleyip Burdur Müzesi'ne teslim etmişti. Güzellik ve Aşk Tanrıçası Afrodit'in heykeline âşık olan bir çobanın öyküsü ise biraz tebessümle anlatılıyordu buralarda. Eski

Burdur'un Tefenni ilçesinde monoblok bir kaya üzerindeki kabartmalar 1887'de A. H. Smith tarafından kayda alındı. Çobanlar Tanrısı Kakasbos, değişmez atribusu Herakles'in güç sembolü olan sopayı savururken tasvir edilmiş. Ne yazık ki 56 atlı figürün yaklaşık 20 tanesi günümüze ulaşmış durumda. Kabartmalar, define avcılarının tahribatı sürdüğü sürece yok olma tehlikesiyle karşı karşıya.

Tefenni'deki kaya kabartmaları İS 2-3'üncü yüzyıllarda Anadolu'nun kırsal nüfusunun inanç dünyasına ve sanatına ışık tutuyor.

Burdur Müzesi müdürlerinden Kayhan Dörtlük'ün kurtarma kazısı sırasındaki anıları ilginçti. "Kazıya, Girmeği köylülerinden işçiler almıştık. Omuzlarında azık torbalarıyla gelirdi işçiler. Öğle yemeklerinde kese yoğurtlarını çıkarıp suda zıvıtırlar ve ekmekle yerlerdi. Kazıyı paydos ettiğimizde söğütten yaptıkları düdükleri çala çala koşarak akropolden inerlerdi." Mimar Doğan Kuban ile bir konuşmamızda bana, "1970'li yıllarda kentin orasında burasında heykellerin öylece yatmakta olduklarını" söylemişti. Arkeoloji yazılarıyla ünlenen gazeteci Özgen Acar ise kentin yağmalanması sonucunda aldığı görüntüyü "bir savaş alanına" benzetmişti. 1960'lı yıllardaki bu kaçakçılık ortamında idealist bir öğretmen yerel bir müze oluşturmuştu. Çamlıklı öğretmen Mehmet Yılmaz bize meslektaşının okulda oluşturduğu yerel müzeden söz etti. "Meslektaşım o yıllarda öğrencileri alıp Kremna'ya götürürmüş. Öğrencilerin topladığı sikkeler, heykeller ve diğer kalıntılarla okulda bir müze oluşturmuş. Ancak ne yazık ki okulda çıkan bir yangın sonucu toplanan eserler tahrip oldu."

Çamlıklılar asıl yangını ise Çatalpınar bölgesindeki bir mermer ocağının açılmasıyla yaşamışlardı. Mermer ocağının, içtikleri ve kullandıkları tek su kaynağını kirlettiğini, susuz kalacaklarını savunan Çamlıklıların 2012'de gerçekleştirdiği eyleme yediden yetmişe bütün Hacıbağ Mahallesi sakinleri katılmıştı. İş makineleri ile işçilerin kulübeleri taşlanarak derhal iş durdurulmasını talep eden köylülerin eylemi ses getirmiş ve işletme mermer ocağı faaliyetlerini sonlandırmıştı. Fakat yıllardır bu ocağın yakınındaki başka bir mermer ocağı ise faaliyetlerine devam ediyordu. Akropolü gezerken bir ara bu mermer ocağının faaliyetleri üzerinden antik dönemlerde mermeri antik kente dönüştüren teknoloji ile günümüzde kayaları bir peynir kalıbı gibi kesip olduğu gibi yurtdışına ihraç eden günümüz anlayışını ister istemez karşılaştırdım. Antiokheia gibi ızgara planlı bir kent olan Kremna, dünyaya şehirciliği öğreten Hippodamos'un memleketinde şimdi bu tarz sorunlarla boğuşuyordu.

Kremna kalıntılarını çekirgeler eşliğinde gezerken beni etkileyen şeyin kalıntılar değil, kentin kurulduğu coğrafya olduğunu fark ettim. Uçurumlar üzerindeki kente sadece batıdan ulaşılabiliyordu. Müjdeyi Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nden Doç. Dr. Hüseyin Metin Hoca verdi bize. "Beş yıldır Krenma ve çevresinde yüzey araştırmaları yapıyoruz. Bu araştırmaların amacı Kremna kentini ve çevresini anlama çabası aslında. Araştırmaları kazıya çevirmek istiyoruz. Gelecek yıl sistemli kazıların başlayabileceğini müjdeleyebilirim."

Roma imparatoru Augustus'un (İÖ 63 - İS 14) yaptığı işleri anlatan "Res Gestae Divi Augusti" adlı eseri senatoda Tiberius tarafından okunmuş, Roma'da adını taşıyan tapınağın önündeki iki tunç sütun üzerine kazınmıştı. Yazıtın Apollonia'da ve Antiokheia'da ele geçen kopyalarının parçaları Yalvaç Müzesi'nde sergileniyor.

PİSİDYA'DA ROMA KOLONİLERİ

Anadolu'nun Romalılaştırılması

Eski askerlerin kolonilere yerleştirilmesi, büyük bir kalabalığa yer bulmanın dışında Roma'nın askeri ve kültürel yayılım politikasının ürünüydü.

Roma'da koloni düşüncesine ilk defa Gaius Sempronius Gracchus'ta (İÖ 123-122) rastlanır. Onun önerdiği "müttefiklerin ve şehir proleteryasının yerleştirilmesi" koloni düşüncesinden "veteran askerlerin yerleştirildiği koloni" düşüncesine geçiş Augustus döneminde gerçekleşir. Augustus bir süre 52 lejyona yükselen ordu mensubunu ne yapacağını düşünür ve 42 yıl yönetmeyi başardığı Roma İmparatorluğu'nda stratejik dehasını bu sorunda da ortaya koyar. İmparator, İÖ 1'inci yüzyılda düşmanlarını ortadan kaldırılarak Pax Romana (Roma Barışı) sağlandığını ilan eder. Böylece kıdemli eski askerleri kolonilere yerleştirebilecektir. Onlara şöyle der: "Artık yaşlandınız ve yoruldunuz, sizi belli yerlere yerleştireceğim, arazi ve tarla vereceğim. Yerleştirdiğim yerlerde yaşayıp evlenin." Böylelikle başına bela olabilecek kalabalık askerlerin yaratabileceği sorunlardan da kurtulur. Augustus, "Res Gestae Divi Augusti" eserinde "500 bin kadar Romalı yurttaş, bana asker andıyla bağlandı. Hizmetleri sona erince, bunların 300 binden biraz çoğunu kolonilere yerleştirdim, ya da kendi halkı Roma yurttaşlığı hukukuna uyan kasabalara (municipium) gönderdim" diye yazar. 500 bin sayısı daha sonraları Augustus'un ölümüne değin silah altına aldığı askerlerin toplamı olarak yorumlansa da önemli sayıda veteran asker kolonilere yerleştirilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Özsait'in *Helenistik ve Roma Dönemi'nde Pisidya Tarihi* kitabında belirttiği gibi bu politikadan üçlü bir yarar gözetilmişti: Veteranlara yer bulunacaktı, çünkü büyük sayılara ulaşan askeri birlikleri yerleştirmek için yeni kentlere gereksinim vardı. Veteranlar henüz Romanize olmamış bölgelerde Roma dil ve uygarlığını yerleştirecekti. Son olarak bölgenin güvenliğini ileri karakol işleviyle sağlayacaklardı.

Antiokheia'nın üç kemerli anıtsal giriş kapısında Roma standartlarını yineleyen kabartmalar işlenmiş. Askeri flamalar, silahlar, deniz canlıları, boğa başlarının yanında geniuslar yer alıyor. Geniusların kötü ruhların kente girmesini önlediğine inanılıyordu (üstte). Izgara kent planına sahip Kremna etkileyici bir coğrafyada, uçurumlar üzerinde bir doruk kentiydi (sağda).

> *Roma'nın koloni kentleri genellikle kıyı bölgelerinde kurulmuştu, Pisidya kolonilerinin iç bölgelerde olması istisnai bir durumdu.*

Genelde koloniler kıyı bölgelerinde kuruldu, Pisidya kolonilerinin iç bölgelerde olması istisnai bir durumdu. İmparatorun Afrika'da, Sicilya'da, Makedonya'da, her iki İspanya eyaletinde, Achaia'da, Asya'da, Suriye'de, Gallia Narbonensis'te kurduğu kolonileri anarken, Küçük Asya'da sadece "Pisidya'da askeri koloniler kurdum" demesi Anadolu'daki diğer kolonilerin saptanmasında kafa karışıklığına da yol açmıştı. Pisidya'nın koloni kentleri günümüzde Isparta ve Burdur illerinde bulunuyor Antiokheia ve Parlais Isparta'da; Kremna, Komama ve Olbasa Burdur'da yer alıyor.

Pisidya kolonilerinin başkenti Antiokheia, "Colonia Caesarea" olarak adlandırılmıştı.

Parlais, "Colonia Iulia Augusta Parlais"; Kremna, "Colonia Iulia Augusta Felix Cremna" (Cremnensium); Komama, "Colonia Iulia Augusta" (Prima Fida) Comama (Comamenorum) ve Olbasa ise "Colonia Iulia Augusta Olbasa" (Olbasene veya Olbasenorum) olarak adlandırılmıştı. Pisidya Antiokheia'sı İÖ 25'te koloni yapılırken, Kremna İÖ 25 ila İÖ 6 yılları arasında, Olbasa büyük olasılıkla İÖ 6 yıllarında koloni yapılmıştı. Parlais ve Komama'nın da anılan tarihlerde koloni yapıldığı açıktır.

Bilim insanları tarafından adına "Romanizasyon" denen politika Roma'nın Anadolu'ya eni konu yerleşmesi, politikalarını egemen kılması, askeri, ticari ve kültürel olarak Roma çıkarları doğrultusunda bölgeyi şekillendirmesine yönelik bir girişimdi. Roma imparatoru Augustus (İÖ 63-İS 14) zamanında Roma kolonisi yapılan bu kentler, Roma'nın Anadolu'ya hükmetme, egemen olma ve yönetme politikasında önemli roller üstlenmişlerdi.

Pisidya Antiokheia'sı İÖ 25'te Augustus tarafından Pisidya'da ilk koloni ilan edildikten sonra yaklaşık 200 yıl bu statüsünü sürdürdü. Kente koloni statüsü verilince V. ve VII. lejyonlarda bulunan veteranlar buraya yerleştirildi. Her lejyonda 4 bin ila 6 bin arasında asker bulunduğu varsayılırsa buraya en azından 8 bin asker yerleştirilmişti. Antiokheia antik yolların birleştiği bir kavşak noktasında ve verimli bir platoda bulunmasıyla bir koloni için ideal konumdaydı. Özellikle Ephesos ile Suriye arasında uzanan ticaret yolu üzerinde bulunması ve kozmopolit bir nüfus barındırmasıyla Pisidya kolonileri içinde Roma hukukunun ayrıcalıklarından yararlanan yegâne kentti. Barbara Levick *Roman Colonies in Southern Asia Minor* adlı eserinde Parlais'i, "Pisidya kolonilerinin en küçüğü ve en önemsizi" olarak nitelendirilir. Ama Parlais, ordu üssü olarak Pisidya ve Isaura halklarını denetim altına almak için uygun bir yerdeydi.

Kremna'nın stratejik öneminin kısa sürede farkına varan Galat kralı Amytas, kenti Pisidya bölgesine yapacağı hareketlerin ana merkezi haline getirmiş ve yenilmez denilen Homonadeisleri (Trogitis Gölü-Beyşehir Gölü dolaylarında yaşayan dağlı bir kavim) ele geçirip Isauria'nın içlerine kadar egemenlik alanını genişletmişti. Kremnalılar, Romalıların şehir halkını Romalaştırma çabalarına karşı koydular. Fakat Marcus Aurelius (İS 270-275) saltanatının ilk yıllarında Kremna kıtlıktan sıkıntı çekince imparatorun yardımlarına hayır deme lüksleri kalmadı.

İS 278 yılında Isauriyalı bir eşkıya şefi olan Lydius, Pamfilya ve Pisidya'yı talan ettikten sonra müstahkem Kremna kentini zapt ederek yerleşmişti. Probus tarafından Kremna'da kuşatılan Lydius, bu şehirde kendi adamlarından biri tarafından öldürülünceye dek Roma ordularına dayanmıştı. Bundan sonra Romalılar halkın bir kısmını şehirden sürerek ordunun mühimmatını buraya yerleştirmişler ve bölgeyi tam olarak egemenlikleri altına almışlardı. Daha sonra bölge halkını topluca sürme yerine, şehirlere veteranlar yerleştirildi, yerli halkın yetişkin oğulları Roma ordusuna yazıldı. Kentin batısındaki surlarda Kremna Kuşatması'nın izlerini görmek mümkündür. Bu kuşatma sırasında karargâh binası yapılmış, ordunun kullandığı mancınık ve gülleler tepe üzerine yerleştirilmiştir. Geç Roma döneminin önemli olaylarından biri olan bu kuşatma ve kuşatma duvarları tarihçi Zosimos'un naklettiği "Kremna Kuşatması" tasviriyle açıklık kazanırken, Romanizasyonun aradan yüzyıllar geçmesine rağmen başarılı olamadığına dair bir olay olarak da gösterilmişti.

Pisidya'ya ait beş askeri koloniden biri olan ve hangi nedenle koloni yapıldığı hâlâ tartışılan Komama, B. Lewick ve George Bean'e göre "çevreye açılan yolların üzerinde, Roma etkisini ticaret gibi barışçı yollardan sürdürmek üzere kurulmuş bir alışveriş merkezidir." Komama, Cicero'da adı geçen "Comnune Milyadum"un bir sayfiyesidir ve sursuz bir yerleşimdir. Tarihöncesi bir höyük üzerine kurulan yerleşimde Roma dönemi ve ilk tunç çağı çanak çömleklerine rastlanmıştır. Stephen Mitchel ise "Kodrula'nın Komama'nın yazlık yerleşimi olabileceğini" savunmuştur. Son yıllarda bir askeri koloninin ovada kurulamayacağı, yüksekte olması gerektiği düşüncesiyle Komama'nın ovada aranmaması görüşü öne çıktı. Nitekim yazıtların işaret ettiği yer şimdilik Kodrula gibi sura sahip bir yerleşimdir. Olbasa, Pamfilya-Pisidya sınırında yer alır. Kent olasılıkla İÖ 6 yıllarında Augustus tarafından Roma kolonisi yapılmıştır. Olbasa'da sistemli bir kazı yapılmadığı için tarihi ve idari durumu hakkında fazla bir bilgi yoktur. Parth tehlikesine karşı asker gönderen Antonious Pius'un birliklerinden bir kısmının buradan geçmiş oldukları tahmin edilmektedir. George Bean, Belenli'nin doğusundan geçen, Korkuteli-Kormasa doğrultusundaki antik yolun ağırlıklarıyla yürüyen bir ordunun geçişi için oldukça uygun olduğu görüşünü savunmuştur.

Burdur il sınırlarındaki Kremna'da en iyi korunmuş yapılardan biri olan propylonun (anıtsal giriş kapısı) güney ve batısındaki basamaklar, o dönemin görkemini yansıtıyor. Proyplon çevresinde günümüze ulaşmayı başarmış kabartmalı alınlıklar da var (üstte). Belenli köylülerinin "Olbasan" dediği Olbasa kenti, Asartepe'nin zirvesinden güney eteklerine yayılan alanda. Yoğun kaçakçılık olayları nedeniyle kentten geriye neredeyse hiç iz kalmamış (altta).

KOMAMA'NIN SIRLARI

Pisidya'ya ait beş askeri koloniden biri olan ve hangi nedenle koloni yapıldığı saptanamayan Komama, sağladığı üne tezat görüntüsüyle insanda hayal kırıklığı yaratıyordu. Komama, "etrafında savunması olmayan tarihöncesi bir höyük üzerine" kurulmuştu. Yörede yüzey araştırmaları yapan Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nden bir ekip, höyüğü "yaklaşık 320 x 460 metre ölçülerine sahip, 14 metreyi bulan dolgu kalınlığıyla Göller Yöresi'nin en büyük höyüğü" olarak nitelendirmişlerdi. Onlara göre son kalkolitik dönemde başlayan yerleşim demir çağına kadar devam etmişti. B. Lewick ve George Bean'e göre "Komama çevreye açılan yolların üzerinde, Roma etkisini ticaret gibi barışçı yollardan sürdürmek üzere kurulmuş bir alışveriş merkeziydi." Stephen Mitchel ise "Kodrula'nın Komama'nın yazlık yerleşimi olabileceğini" savunmuştu. Son yıllarda ağırlık kazanan görüş ise bir askeri koloninin ovada kurulamayacağı, yükseklerde kurulacağı görüşünden hareketle Komama'nın ovaya bağlı başka bir yerde aranması gerektiği idi. Bu konuda yazıtların işaret ettiği adres şimdilik Kodrula gibi suru olan bir yerleşimdi.

Komama konusunda tartışmalar sadece kentin lokalizasyonuna ilişkin değildi. Komama'nın tarih boyunca Burdur'da görülen isyanların merkezi olduğu yönünde görüşler de ileri sürülüyordu. Hıristiyanlık Roma'da resmi din olunca diğer dergâh devletleri gibi Komama Dergâh Devleti'nin kutsallığı da ortadan kaldırıldı. Oysa eskiçağda "Kutlu Kadın Ana" halkının yaşadığı, Kadın Ana adına yükseltilmiş kutsal Komama kenti, tüm zamanlarda Pisidya'nın inanç merkeziydi. Kent, Hıristiyan askerleri tarafından yakılıp yıkılarak, dergâhın faaliyetleri yasaklandı. Ancak Hıristiyanlığa karşı örgütlü ilk mücadele yıkık ama bu kutsal kentin harabeleri üzerinde yükseldi. Şahkulu isyanı da kutsal Komama kentinin kalıntılarının önünden başlamıştı.

Koloni kentler arasında yer almayan Adada, sadece yörenin değil, tüm Anadolu'nun en iyi korunmuş antik kentleri arasında gösteriliyor. Surlara pek gereksinim duymamış kentin kalıntıları, Isparta'nın Sütçüler ilçesi sınırlarında.

SON DURAK OLBASA

Olbasa, Pisidya kolonilerinin rotamıza göre sonuncusu; Pamfilya-Pisidya sınırında yer alıyor. Belenli köylülerinin "Olbasan" dediği Olbasa, Belenli yakınlarındaki Asartepe'nin zirvesinden güney eteklerine doğru yayılan bir alanda kurulmuş. Olbasa 1842 yılında A. Schönborn tarafından yazıtlar yardımıyla saptanmıştı. Şehir olasılıkla İÖ 6. yıllarında Roma kolonisi yapıldı. L. Duchesne'nin söz ettiği mermer kalıntılar yakın zamana kadar devam eden yoğun kaçakçılık sonunda nerdeyse hiç kalmamış. Belenlili Mehmet Kılınç buradaki kaçakçılığın son dönemlerine yetişmiş: "1960'larda bile mermer kalıntılar vardı Olbasa'da. Ama yeterli koruma yok burada, kurtarma kazıları da yapılmadı. Genellikle gece gelen kaçakçılar tarafından kalıntılar birer ikişer kaçırıldı." Kaçakçılık yanında Olbasa kalıntılarının hatırı sayılır bir kısmı Belenli ve Yakalar Köyü'ndeki evlerin neredeyse tamamında kullanılmış.

Peki Romanizasyon Anadolu'da başarıya ulaştı mı? Burdur Müzesi Müdürü H. Ali Ekinci "Anadolu'da Büyük İskender döneminde başlayan Helenleşmenin tutmadığı gibi Roma dönemindeki Romanizasyonun da tutmadığı" görüşündeydi. "Evet Romalılar Anadolu'yu Romalılaştırmak istiyorlardı, ama Anadolu "tamam emrindeyim, ama başka yerlerden insanları toparlayıp getirmeyin" dedi aslında. Dilini kültürünü benimsemekte zorlandı. Kremna'da Isauralı eşkıya şefi Lydius'un ayaklanması Romanizasyonun birkaç asır geçtiği halde başarılı olmadığını göstermesi açısından önemli bir olaydır." Prof. Dr. Mehmet Özhanlı ise Romanizasyonun aslında amacına ulaşmak üzere olduğunu, ancak Hıristiyanlığın işi bozduğunu anlatıyordu. "Ortodoks Hıristiyanlık mezhebi Hıristiyanlığın resmi dili olarak Yunancayı seçti. Eğer Hıristiyanlığın dili Latince olarak kabul edilseydi Augustus İskender'den daha büyük kahramanlık yapardı, ama olmayınca İskender'in kahramanlığı devam etti."

Evet Pisidyalılar boyun eğmediler. Ama Pisidya'nın tarihinde ilk defa bölgeye birileri egemen oldu. O egemen oluş da Augustus'un koloniler döneminde gerçekleşti. Ancak Batı Anadolu tabiri caizse dış çerçeveyle ele geçirildi, ama tam olarak içine sızılamadı. O nedenle Pisidya hep "boyun eğmediler" lafıyla anıldı ●

Boğaziçi geçişine Kanlıca İskelesi'nden başlayan yüzücüler, parkuru, Kuruçeşme Cemil Topuzlu Parkı kıyısına yerleştirilen şatta (duba) tamamladı. Yarışın ilerleyen dakikalarında giderek kalabalıklaşan bu noktada yüzücülerin sevinç anları da görmeye değerdi.

BOĞAZİÇİ KITALARARASI YÜZME YARIŞI

DÜNYANIN KULAÇLARI

30'uncu yılına giren Boğaziçi Kıtalararası Yüzme Yarışı'nda yüzücüler sadece 6,5 kilometrelik parkurla ve akıntıyla değil, kontenjanı kısıtlı bu özel yarışta kendilerine yer bulabilmek için de mücadele veriyor. Türkiye dışından katılan yüzücülere tanınan 1200 kişilik kontenjan bu yıl 27 dakikada doldu.

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: GÖKHAN TAN

Yüzücüler Kuruçeşme'ye yaklaşıyor. 14 ila 34 yaş arasındaki kategorilerde yer alan sporcular turuncu, 35 yaşın üzerindeki kategorilerde yarışanlar ise eflatun bone kullanılıyor.

Tümü turuncu ve eflatun renkli bone giyen yüzlerce insan bir an önce Kuruçeşme sahiline ulaşmak için kulaç atıyor. O kadar çoklar ki; görüntüleri ve çabaları yumurtadan çıkıp topluca denize varmaya çalışan denizkaplumbağalarını anımsatıyor. Özellikle kıyıya yaklaşmaya başlayınca kulaçları birbirine değmeye başlıyor. Derken bir kadın, karaya çıkış için kurulan dubaya çıkar çıkmaz ağlamaya başlıyor. Yüzücüleri karşılayan gönüllüler bir sağlık sorunu yaşadığını düşünerek kadının her iki koluna giriyor. Kadın gülümsüyor ve konuşamasa da, sağ elini kaldırarak iyi olduğunu anlatıyor. 30'uncu Samsung Boğaziçi Kıtalararası Yüzme Yarışı için Rusya'dan gelen Maria Baranova (31) hayatının en uzun mesafesini Asya'dan Avrupa'ya yüzmüş olmanın mutluluğunu yaşıyor; gözyaşları sevinçten.

22 Temmuz 2018'de İstanbul Boğazı'nda Kanlıca ve Kuruçeşme arasında gerçekleşen yarışa 2 bin 419 yüzücü katıldı. Ama mücadele sadece altı buçuk kilometrelik bu parkurda değildi; aylar öncesinden başlayarak sınırlı kontenjanda yer bulmaya çalıştılar. Özellikle yurtdışındaki yüzücülere tanınan 1200 kişilik kontenjana girebilmek için çırpındılar. Yarışmanın düzenleyicisi Türkiye Milli

Olimpiyat Komitesi (TMOK) bu yıl ilk kez yabancı bir ülkeden katılımı 450 yüzücüyle sınırlandırdı. Bu hakkı sonuna kadar kullanan iki ülke Rusya ve Ukrayna oldu. TMOK'un internet sitesindeki kayıt sayfasının açıldığı 4 Ocak gecesi Rusyalı yüzücüler bu kontenjanı 13 dakikada, Ukraynalılar ise 22 dakikada doldurdu. Geri kalan 300 kişilik kontenjanı 52 ülkeden yarışçılar tam 27 dakikada doldurdu.

TMOK'un kayıt sayfasının açıldığı geceyi bilgisayar başında geçiren Odessalı Mariia Boyko (25) yarışa katılabildiği için kendini çok şanslı hissettiğini, ülke kotasının tümünün kullanılmasına rağmen birçok arkadaşının kayıt yaptıramadığını söylüyor. Ancak kayıt sırasında yer bulmak da yeterli değildi. İçlerinde sağlık raporu, yüzücü lisansı ya da diplomalı yüzme antrenörü onayı, pasaport örneği, ıslak imzalı katılım başvurusunun da bulunduğu bir dizi belgeyi Mart sonuna dek komiteye ulaştırmak gerekiyordu.

TMOK Boğaziçi Organizasyon Komitesi Başkanı Nihat Usta, "kontenjan koymasaydık Türklere yer kalmazdı" sözleriyle yarışa yurtdışından gösterilen yoğun ilgiyi açıklıyor. Ancak Türkiye'den katılanlar için de katılım çok kolay değildi. İlk kez yarışacakların, Mayıs ayındaki seçmelere katılıp, kendi yaş grupları için belirlenen baraj derecelerinin üzerinde performans göstermeleri gerekti. Bu barajlar, seçmelere katılmak zorunda olmasalar da

Gönüllülerin karaya çıkmasına yardım ettiği Rus yüzücü Maria Baranova (31) sevinç göz yaşları döküyor (en üstte). Hayatının en uzun mesafesini Boğaziçi'nde yüzen Baranova yarışa haftada iki gün yüzerek hazırlanmış. Yüzücüler, Cemil Topuzlu Parkı'na kurulan dev ekrana derecelerinin yansımasını bekliyor (üstte).

Marina Tsybulskyi, yarışta gecikmesi nedeniyle endişelendiği kocası Dmytro'ya sarılıyor (üstte). Ukraynalı engelli milli sporcu Dmytro Tsybulskyi (28) engelli kategorisinde yarışmadı ve kendi yaş grubunda 164 kişi arasında 94'üncü oldu.

daha önce yarışa katılanlar için de geçerliydi. Nihat Usta Türkiye'den seçmelere katılan her üç adaydan ikisinin elendiğini söylüyor.

Yarışmaya katılan yüzücü sayısının sınırlanmasının öncelikli nedeni ise güvenlik. "Nihat Usta, Sahil Güvenlik, Kıyı Emniyeti, Sağlık Müdürlüğü, kurtarma ekipleri gibi kurumlarla toplantılar yaptıklarını ve güvenli bir şekilde yarışabilecek insan sayısını böylece belirlediklerini söylüyor: "Bu fiziki bir mesele. Ne kadar tekne, sporculara ne kadar yakın koruma ve dış koruma, ne kadar imkân sağlayabileceğimize bakıyoruz. Yarışmada esas, Asya yakasından Avrupa'ya yüzmek. Ve Avrupa yakasında bu sayıda sporcuyu aileleriyle birlikte ağırlayabileceğimiz en uygun yer Cemil Topuzlu Parkı. Ve oranın da bir kapasitesi var."

Yarışa Kazakistan'dan katılan İnna Khvan ve arkadaşları.

Konuştuğum, yurtdışından gelen yüzücüler böyle bir yarışta yer almaktan dolayı mutlu ve organizasyondan da memnun. Yarışmacıların tamamına yakını parkuru zamanında, yani iki saat içinde tamamlarken, özellikle yarışın sonlarına doğru sağlık ekiplerinden yardım alan, hatta sedyeyle taşınan birkaç yarışçı o hengâme içinde fazla göze çarpmıyor. Ancak yüzücülerden Mehmet Baykal'ın (62), bitiş noktasına 500 metre kala rahatsızlığı saptanıp müdahaleye denizde başlanmasına rağmen hayatını kaybettiğini daha sonra öğreniyoruz. Bu, yarış tarihindeki ilk ölüm.

Yarış sırasında yüzücüleri en çok zorlayan Boğaziçi'nde farklı noktalarında farklı yönlerden gelen akıntılar. Yarışa 1 numaralı boneyle katılan, Boğaziçi'nin en tecrübeli yüzücüsü Levent Aksüt (88) bile Kuruçeşme'yi ıskalayıp, kendini

İngiliz yüzücü Briony Fane (61), parkur derecelerinin belirlendiği şattan karaya uzanan iskele üzerinde nefesleniyor (üstte). Yüzücüler Kuruçeşme'den yarışın başlayacağı Kandilli'ye ŞH Beyoğlu ve ŞH Beykoz vapurlarıyla taşındı (altta).

Ortaköy'de buluyor; köprüyü görünce geri dönüyor. Kandilli'den Galatasaray Adası'na kadar 56 dakikada yüzdüğünü söyleyen Avustralyalı yüzücü Ash Van Wensveen ise, adadan sahile kadar parkurun yaklaşık beşte birini oluşturan son bölümü 30 dakikada geçebildiğini söylüyor. (Van Wensveen dünyanın birçok yerine yüzme turları düzenleyen İngiltere merkezli SwimTrek'in yöneticilerinden. 30 ülkeden 250 yüzücü Boğaziçi'ndeki yarışa SwimTrek'in organizasyonuyla katıldı.) Yarışmada 10 yıllık tecrübesi bulunan ve eski bir yüzücü olan gazeteci Serkan Ocak, Van Wensveen'ı doğruluyor: "Son 500 metre insana 1500 metre gibi geliyor." Ocak'a göre Galatasaray Adası'ndan sonra sahile yaklaşmak yüzücüye pahalıya mal oluyor çünkü ters akıntı geri atıyor. Ocak, orta suda seyredip Kuruçeşme'ye mümkün olduğunca dik girmenin işe yaradığını söylüyor.

Yarışa ailesiyle katılan yüzücülerden biri de Amy Pedder (43). Boğaziçi'nde kızı Kyla Howard'la (14) birlikte kulaç atan Pedder eski bir lisanslı yüzücü. Yarışmada dereceye girenlerin zamanlarını görünce üzüldüğünü söylüyor, şakayla karışık: "Kyla'yı beklemesem ben kazanabilirdim." Benzer bir tecrübeyi daha önce Çanakkale Boğazı Yüzme Yarışı'nda yaşayan İngiliz yüzücü, İstanbul'un daha heyecan verici olduğunu düşünüyor. Boğaziçi'nde yunus görmeyi hayal ederken kendini akıntılarla boğuşurken bulan Kyla'ya ne düşündüğünü soruyorum. "En güzel duygu varmaktı" diye cevap veriyor ●

MANAZAN MAĞARALARI / KARAMAN

Taştaki zaman

Mağaralar, insanın ilk barınakları. Önceleri küçük olan bu sığınaklar zamanla genişletildi. Taşın türüne, zamanın güvenlik koşullarına göre kimi yerde yeraltına doğru, kiminde ise yukarı doğru açıldı, büyüdü mağaralar. Karaman'daki Manazan Mağaraları, bu "toplu konut" türünün ilk örneklerinden...

İnsan soyu ortaya çıktıktan sonra en büyük dostlarından biri olarak hep taşı görmüş, yerleştiği bölgelerdeki taşların cinsine göre yaşam tarzını şekillendirmiş. Örneğin volkanik adalara yerleşen insanlar buralardaki bereketli topraklarda ekmeyi öğrenerek tarımda oldukça ileri gitmeyi başarmışlar. Kireçtaşından oluşmuş adalara yerleşen insanlar ise sadece balık yakalama becerisi geliştirmiş. İnsan soyunun taşla ilk ilişkisi barınma ve korunmada olmuş. Bunlar, birbirinden ayrılmaz ikilidir. Mağaraların daha korunaklı olması, özellikle kış aylarında soğuktan korunmayı sağlaması, insanları hızla mağaralarda yaşamaya yöneltmiş. Zamanla artan nüfusu barındırmak için daha sert volkanik taşlar kullanılarak bu doğal mağaralar genişletilmiş. İnsanlar genellikle doğa tarafından şekillendirilmiş karstik mağaralarda yaşamışlar, ancak zaman içinde, özellikle bir volkanik kayaç türü olan tüfün kolay oyulduğunu anlayınca, bunları oyarak büyük barınaklar ve tapınaklar yaparak taşı kendi amaçlarına uygun kullanmışlar. Zaman içinde büyük kaya bloklarında beş altı katlı, günümüzün binalarına benzeyen yerleşimler çıkmış ortaya. Bu yerleşimlerden biri Karaman sınırları içinde kalan Manazan Mağaraları.

Burası, mağara, insan ve doğa ilişkisinin Türkiye'deki birçok örneğinden sadece biri. İnsanların zor durumda kaldıkları zaman nasıl bir güçle dağları delerek barınak yaptıklarının en güzel örnekleri arasında. Karaman ilinin doğusunda yer alan bu olağanüstü kültür mirası, Karaman merkeze 40 kilometre, Taşkale merkeze ise sekiz kilometre uzaklıkta. Taşkale dünyanın en ilginç tahıl ambarlarının bulunduğu bir başka güzellik. Devasa bir kaya bloğuna oyulmuş mağaralar yüzlerce yıl ambar olarak kullanılmış. Az da olsa bazı oyuklar yöre halkı tarafından hâlâ kullanılıyor. Taşkale'den yola çıktıktan kısa bir süre sonra yolun sağındaki yamaçta, uzaktan arı kovanına benzer şekilde delik deşik mağaralar göreceksiniz. Koca bir dağ adeta bir apartmana benzetilmiş neredeyse. Yoldan mağaraya tatlı bir eğimle çıkılıyor ve mesafe yaklaşık 300 metre. Aracınızı park ederek mağaralara doğru uzanan merdivenlerden çıkmaya başlayın. Ana mağara sistemi tam beş katlı ve her katta birçok odayla büyük bir avlu var. Katların belli noktalarında mezarların bulunması buradaki yerleşimin gizli olduğunun en önemli kanıtı. Bu mağaralara ilk yerleşenler ölülerini mağaraya gömmüşler. Her katın arasında iki üç metre boyunda dik kuyular bulunuyor. Katlar arası geçişler bu dik kuyular aracılığıyla yapılıyor. En fazla bir insanın geçebileceği genişlikteki kuyuların kenarlarına açılmış olan delikler merdiven görevi görüyor. Aslında bu darlık aynı zamanda bir güvenlik önlemi. Bir üst kata, kat sakinlerinin izni olmadan çıkmak olanaksız. Ordu bile saldırsa askerler içeriye tek tek girmek, daha doğrusu

Manazan Mağaraları, Karaman'a bağlı Yeşildere (İbrala) ve Taşkale (Kızıllar) arasında uzanan Yeşildere Vadisi'nin doğusunda (solda). Manazan yerleşkesinin tarihi kesin olarak saptanmış değil. Eldeki arkeolojik veriler Bizans döneminde, 6-7'nci yüzyıllarda burada yaşandığını gösteriyor (üstte).

Mağaralar, kil oranı yüksek kireçtaşı arazide, yüksek bir kaya kütlesine tamamen insan eliyle oyulmuş "beş katlı toplu konutlar" olarak da tanımlanıyor.

tırmanmak zorunda. Bu yerleşim planı mağaraların çok güvenli olmasını sağlamış.

Bu dar kuyulardan sabırla tırmanın. Mağaralar çok fazla bilinmediği için ziyaretçi sayısı da fazla değil. Ancak yaz aylarında kalabalık oluyor ve bir üst kata çıkmak için sıraya girmek gerekiyor. Bazı yerler çok karanlık. Bir fenerinizin olmasında fayda var. Her bir katı özümseyerek gezmek yarım saatten fazla zamanınızı alacak. En üst katın manzarası görülmeye değer. Aşağıdaki vadinin tüm güzellikleri buradan izlenebiliyor. Kıvrılarak akan İbrala Çayı'nın 2 bin yıl önceki akışını düşününün. Eğer bu su olmasaydı insanlar kesinlikle yerleşmezlerdi buraya.

Ana yerleşim bu büyük dağda açılmış, ama dağın sağında ve solunda küçük yerleşimler de göze çarpıyor. Bazı mağaralar ise çökerek altta kalmış. Sadece küçük girişler göze çarpıyor. Bir iki kat aşağıya da inmiş olabilirler. Mağaranın girişindeki düzlükte yer alan patika, içi tamamen tahrip edilmiş kiliseye gidiyor. Bu düzlükte birkaç irili ufaklı mağara daha bulunuyor.

Mağara sistemi içinde yer alan kilise ve şapeller bu mağaraların Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde yoğun olarak kullanıldığını düşündürüyor. İlk Hıristiyanlar belli ki diğer birçok örnekte olduğu gibi mağaraları hem barınak, hem de tapınak olarak kullanmışlar. Kaynaklar daha çok Roma ve Bizans izlerinden söz ediyor. Mağaralar, Osmanlı döneminde de yaygın olarak kullanılmış.

Burada harcayacağınız birkaç saat sonrasında mağaraları oyan ve yaşama elverişli hale getirenlerin izlerini görecek, belki de nefes alışlarını hissedeceksiniz. Onlar birkaç bin yıl önce tam sizin durduğunuz yerde durarak, yaptıkları bu olağanüstü barınakların bize ulaşacağını bile tahmin etmeden ellerindeki keskilerle, belki de taşlarla mağara duvarlarını şekillendiriyorlardı ●

GEZGİNİN SIRT ÇANTASI

YEMEK SETİ

Kamp kavramı ne yazık ki henüz tam olarak yerleşmedi. Kamp denilince birçoğumuzun aklına, iki oda bir salon geniş çadırlar ile önünde iki portatif masa ve sandalyeler geliyor. Doğaseverlerin kamp anlayışı ise doğada tüm yükle yürürken akşam olduğunda ıssız bir yerde çadır kurarak geceyi orada geçirmek. Bizim kamplarımızda zorunlu olmadıkça ateş yakılmaz. Yemeklerimizi yanımızda getirdiğimiz kamp ocaklarında yemek setimizi kullanarak pişiririz. Daha önceki yazılarımda kamp ocaklarından söz etmiştim. Burada yemek setleri ile ilgili birkaç ayrıntı vereceğim. Yemek setleri genellikle iki tencere, bir tava, bir çaydanlık ve bir tutacaktan oluşur. Bazı modellerde çaydanlık bulunmaz. Farklı metallerden yapılmış modeller bulunmasına rağmen doğada temizliği çok daha kolay olduğu için teflon veya teflon benzeri malzemeleri tercih ediyorum. Deterjan kullanmadan kağıt peçete ile bile temizlenebiliyor. Ancak teflonları, tahta kaşıktan bile uzak tutmak gerekiyor. Her ne kadar "asla çizilmez" diye satılıyor olsalar bile bu malzemeler de çizilebiliyor. Böyle bir setle üç kişi için kısa sürede yemek yapmak mümkün. Bazı modellerde tabak da bulunmasına karşın hafiflik ve kullanım pratikliği yüzünden tabaksız olanlar cazip. Çünkü tencerede pişen yemeği ortaya koyarak kaşıklamak bir kamp geleneğidir. Yemek setleri ortalama 100 -500 lira arasında fiyatlarla satılıyor.

www.icaf.com.tr

ÇİZGİ ROMAN, GRAFFITI, İLLÜSTRASYON, FANZİN,
KARİKATÜR VE ANİMASYONU BİR ARAYA GETİREN
YARATICI AÇIK HAVA FESTİVALİ İCAF BAŞLIYOR!

İSTANBUL COMICS & ART FESTIVAL

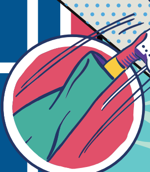
CLUB QUARTIER ✶ MODA ✶

07-08-09 ✶ EYLÜL ✶

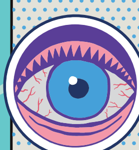

ÇİZGİ ROMAN

GRAFITTI

MÜZİK

SÖYLEŞİLER

ANİMASYON

İLLÜSTRASYON

FANZİN

URBAN HACKING

Dream Sales Machine
İSTANBUL | LONDON

Biletler:
dsmbilet
dsmticket.com

#istcaf

ATLAS

BATI KARADENİZ

YÜRÜYÜŞ ROTALARI

Yayıncı

Doğan Burda
Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş.

İcra Kurulu Başkanı
Cem M. Başar

Yayın Direktörü
Murat Köksal

Yayın Yönetmeni
Kansu Şarman

Yazı İşleri Müdürü (Sorumlu)
Mustafa Türker Erşen

Tasarım
Bahadır Erşık

Tüzel Kişi Temsilcisi
Mehmet Rauf Ateş

Yazı ve Fotoğraflar
Ersin Demirel

Yönetim Yeri
Trump Towers Kule 2, Kat 21
34387 Şişli - İstanbul
Tel: 0212 410 35 66 - Faks: 0212 410 35 64

Baskı ve Cilt
Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş.
Dudullu Organize San. Bölgesi 1.Cad. No:16
Ümraniye-İSTANBUL
Tel: 444 44 03 **Fax:** (0216) 365 99 07-08

UYARI

Bu kitapçıkta önerilen rotaların bazıları sadece rehber eşliğinde yürünebilir. Rehbersiz yürüyüşler ciddi riskler taşır.

İçindekiler

CENNETTE YÜRÜYÜŞ

Dört mevsim bol yağış alan bölgelerimizden Batı Karadeniz milli parkları, tabiat parkları ve yaylalarıyla adeta bir yürüyüş cenneti. Yöredeki yükseltilerin 2 bin-2 bin 500 metre civarında olması nedeniyle yöredeki parkurlar nispeten kolay ya da orta zorluktaki yürüyüşleri içeriyor. Yağışın fazla olması kimi zaman "ıslak" etkinliklere hazırlı olmak gerektiği anlamına geliyor.

ÇUBUK GÖLÜ

Yüksekler ve yaylalar, Doğu Karadeniz kadar olmasa da kimi zaman sis altında kalabiliyor. Bu nedenle yürüyüş aktivitenizi planlarken hava durumunuzu kontrol etmenizi, yanınıza GPS veya pusula almanız gerektiğini hatırlatalım. Kuşkusuz yöreyi bilen bir rehberle ya da bölgeye tur düzenleyen seyahat acenteleriyle yürümek ayrı bir kolaylık.

Her zaman yaptığınız gibi yürüyüşe başlamadan önce mevsimine göre sırt çantanızı hazırlamalısınız. Yedek tişört ve çorap, yağmurluk, ince polar, şapka, tozluk, güneş gözlüğü, fotoğraf makinesi gibi malzemeler bir yürüyüşün olmazsa olmazlarından.

Kış aylarında Batı Karadeniz yürüyüş rotaları bazı riskler içerebilir, buna dikkat etmek gerekiyor. Bazı bölgelerde hâlâ cep telefonunun çekmediğini hatırlatalım. Milli parklar ve tabiat parkları başta olmak üzere tüm güzergâhlarda doğaya saygılı olmak, çöp bırakmamak, yaban hayatı ürkütmemek için gürültü yapmamak, çiçek koparmamak doğaseverlerin temel ilkelerinden ●

ATLAS

Uluyayla

Bartın ilinin 37 kilometre doğusundaki Ulus ilçe merkezi Uluçay, Eldeş, Çerçi ve Alpu çaylarının birleştiği derin bir vadiye kurulmuştur. İlçenin turizm değerlerini Ulukaya Şelalesi, Hasan Dede Türbesi ve Uluyayla oluşturmaktadır. Bartın ili ile Karabük ili arasındaki sınırda yer alan Uluyayla, denizden 1100 metre yüksekte kurulmuştur. Ulus ilçe merkezine 27 kilometre uzaklıktaki yayla, çimenlerle kaplı kocaman bir çayırlığa konumlanır. Ovacuma Köyü'nde denizden 300 metre yükseklikte başlayıp Göktepe'de 1416 metrelik yüksekliğe erişen iğne ve yayvan yapraklı bir orman örtüsü içerisinden geçilerek varılır bu doğa harikasına. Yaylaya ulaşmak isteyenler Bartın ilinden Ulus ilçesi Eldes Köyü, Karabük üzerinden ise Ovacuma - Gökpınar güzergâhını izleyebilirler.

Ormanların arasına sıkışmış ve ahşap evlerin süslediği yayla, Anadolu'daki en güzel yaylalardan biridir. Yaylanın hemen ortasından geçerek batı istikametinde yol alan Ova Çayı ve İnönü Deresi, yörenin doğal güzelliğini yaratan en önemli unsurdur. Yeşilin çeşitli tonlarını yansıtan orman dokusu, ilkbaharla birlikte uyanan rengârenk çiçekleri, her daim buz gibi pınarları, gizemli mağaraları, halı gibi toprağı kaplayan çimenleri ile nadide bir turizm değe-

ridir Uluyayla. Etrafta dolaşır veya mantar toplarken, bölgenin asıl sahipleri yaban hayvanlarıyla sürpriz karşılaşmalar yaşayabilirsiniz.

Doğu-batı doğrultusunda uzanan Uluyayla, yaklaşık beş kilometrelik engin bir açıklığa yayılır. Doğaseverler, bu geniş çayırlıkta yürüyüş yaparak çevreyi keşfedebilirler. Uluyayla'nın bir diğer cazip noktası, yerleşimin batısındaki evlerden yürüyerek ulaşılan Kırlangıç Mağarası. İnönü Deresi'nin kaynaklarından birini besleyen mağara, son derece bakir bir alana konumlanır. Eğer yürüyüş etkinliğini uzatmak isterseniz, dere yatağı boyunca ilerleyen patikayı deneyebilirsiniz. Uluyayla'nın güneyinde yer alan Çakmak Yaylası, günübirlik aktivite için bir başka alternatif ●

FOTOĞRAFLAR: NURİ KAAN ÖZKAZANÇ

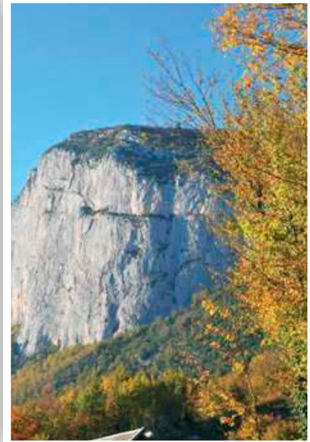
Arıt

Batı Karadeniz'in tipik özelliklerini taşıyan Bartın, yemyeşil bir coğrafyada. Yerleşimin ortasından akan aynı adlı çayın can verdiği Bartın, baharla birlikte çilek kokularına bürünüyor. Sepetleri dolduran kıpkırmızı dolgun meyveler, geçim kaynağı olmanın ötesinde Bartın'ın simgelerinden biri aynı zamanda. Sadece köylü kadınların satıcılık yaptığı "Garıla Pazarı", yüz yıllık geçmişiyle taptaze sebzelerin satıldığı bir yer. Bartın'ın en önemli turizm değerleri arasında Amasra ve Küre Dağları Milli Parkı bir adım öne çıkıyor.

2000 yılında milli park ilan edilen Küre Dağları, Kastamonu ve Bartın il sınırlarına yayılır. "İsfendiyar Dağları" adıyla da anılan sıradağlar kuzeyde Karadeniz'e, güneyde Gökırmak'a uzanır. Yaklaşık 300 kilometre uzunluğa sahip Küre Dağları, batıda Bartın Çayı'ndan başlayarak doğuda Kızılırmak'a erişir. Çevresinde 134 bin 366 hektarlık tampon bölgeye sahip ana alanın yüzölçümü ise 37 bin 753 hektara ulaşır. Hareketli bir topografik yapısı bulunan milli parkın Bartın il sınırları bölümünün nadide parçaları Uluyayla, Ardıç ve Arıt (Zoni) bölgeleridir.

Güneyde Şahin Köyü'nden başlayarak Esbey Köyü'ne kadar, kuzeyde ise Darıören Köyü'nden Ören Köyü'ne kadar uzanan, rakımın yer yer 1320 metreye ulaştığı yüksek kayalar, Küre Dağları Milli Parkı'nın bu bölümüne estetik bir güzellik kazandırır. Parkın tampon kısmında yer alan Arıt Köyü, tipik bir Karadeniz yerleşimi görünümündedir. Kıyıdan iç ke-

ARIT

ARIT

ARIT / FOTOĞRAFLAR: KAAN ÖZKAZANÇ

simlere geçildikçe dikleşen dağlar ve orman örtüsü ile yerleşim içinden geçen aynı isimli akarsu coğrafi çeşitliliğine değer katar. Köyün hemen üzerinde yer alan Üç Diş Dağı ve Gürlek Kayalığı ise Arıt'ın vahşi cazibesini artıran en önemli mekândır.

Arıt bölgesinde yapacağınız yürüyüş etkinliği size, milli parkın karstik alanlarından ve karışık ormanlarının biyolojik çeşitliliğiliğinden örnekler sunacaktır. Parkur boyunca anıt ağaçlar, yaban hayat gözlemi, Paflagonya uygarlığına ait iki antik kent harabesi ve tünel şeklinde ilerleyen ve bölgenin karakteristik arazi yapısını yansıtan bir mağarayı keşfetme olanağı bulabileceksiniz ●

Göldere Şelalesi

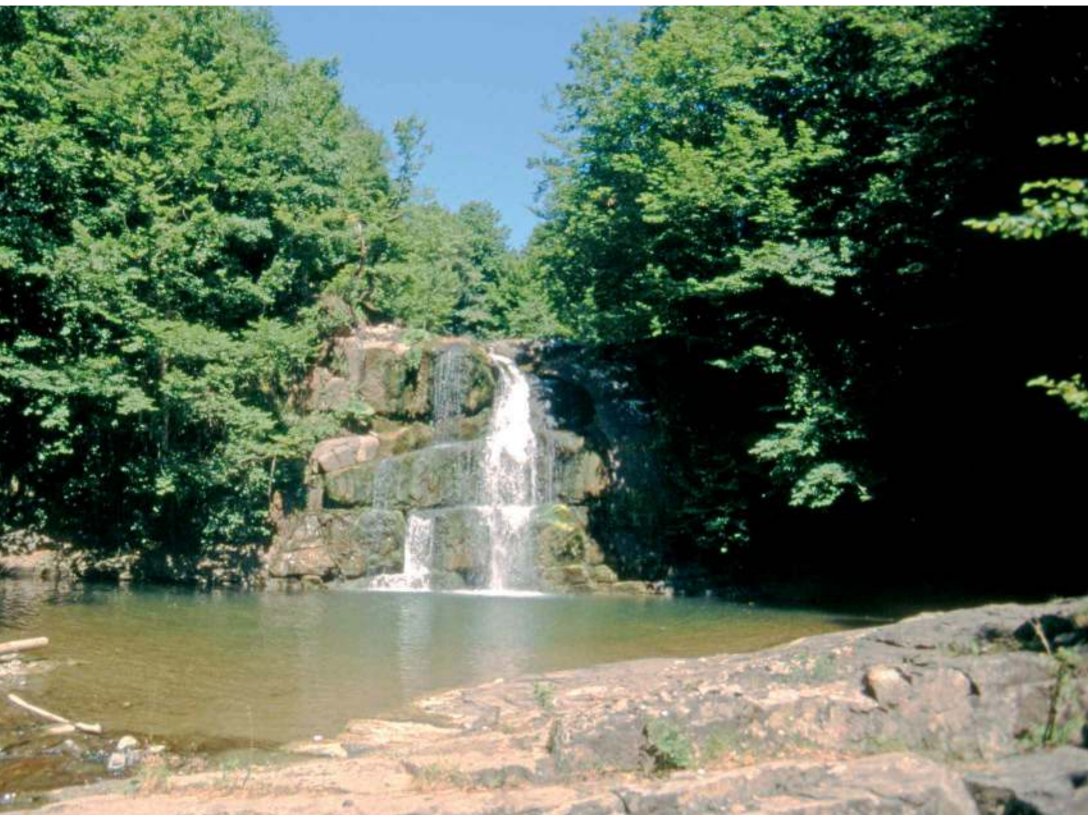
Amasra'dan başlayarak Sinop'a uzanan sahil yolu, sol yanında Karadeniz'in engin maviliği, sağ yanında ise yemyeşil ormanlarla örülü yüksek dağların yer aldığı bol virajlı bir asfalttan devam ediyor kilometreler boyunca. İnişler sırasında vadiden çıkan bir derenin denize döküldüğü noktada kurulan yerleşimlerle karşılaşılıyor ve bu akarsuların yarattığı şelalelerden de geçiliyor. Keşfedilmemiş bu coğrafi güzelliklerden biri de Kurucaşile yakınlarındaki Göldere Şelalesi.

Bartın ili Kurucaşile ilçesi Kanatlı Köyü'ndeki şelale, Armutçuoğlu Dağları'ndan doğan ve toplam uzunluğu 12 kilometreyi bulan küçük bir çayın üzerinde yer alıyor. Köye üç kilometre mesafedeki şelaleye, önce kayın ağaçlarıyla bezeli orman yolu, ardından kocaman yapraklı kabalak bitkilerinin arasından ilerleyen bir patikayla ulaşılıyor. İlkbaharda orman gülleriyle süslenen şelale, ağaçların gölge oyunlarına katıldığı öğle saatlerinde ışıl ışıl parıldıyor. 300 metrelik bir yükseltiden başlayan Göldere Çayı, yarattığı şelalenin ardından Çambu Koyu'nda Karadeniz'e karışıyor.

Küre Dağları Milli Parkı'nın Bartın ili sınırlarındaki şelale yürüyüşü sonrası, Çambu Koyu'na uğramayı ihmal etmeyin. Salaş bir balıkçı lokantasının bulunduğu sahilde yüzebilir, ya da saatlerce dalgaların sahille oynaşmasını seyredebilirsiniz. Göldere Şelalesi'ne ev sahipliği yapan Kurucaşile, Osmanlı döneminden günümüze yüzyıllardır ahşap tekne yapım merkezi olarak ün salmış. Ustaların maharetli ellerinde inşa edilen ve atölyelerin önünde yer alan tekne omurgaları, mavi sularda nazlı nazlı salınacakları günleri bekliyorlar heyecanla.

Kurucaşile ilçe merkezi yakınlarında ayrıca Değirmenderesi, Taşlıboğaz ve Gökyar çağlayanları ziyaret edilebilir. Ulaşımın sadece deniz yoluyla sağlandığı Gökyar Çağlayanı, Kanatlı Köyü yakınlarında 70 metrelik bir yükseklikten doğrudan Karadeniz'e dökülmesiyle ayrı bir önem taşıyor ●

Çubuk Gölü-Sülüklügöl

Çubuk Gölü - Sülüklügöl güzergâhı, Türkiye'de yürüyüş rotaları arasında en fazla tercih edilen parkurlardan biri. İki doğa harikası gölü birleştiren rota, yüksek rakımlardaki yaylalara uğrayıp eşsiz manzaralar eşiliğinde ilerliyor. Hele ilkbahar aylarında rotayı yürüyeceksiniz kokularıyla sizi mest edecek çiçeklerle kaplı bir çayırlıktan geçeceğinizi belirtelim.

Yürüyüş rotası, Bolu ili Göynük ilçe merkezine 11 kilometre uzaklıktaki Çubuk Gölü'nden başlıyor. Deniz seviyesinden 1150 metre yüksekliğe konumlanan göl, Kayabaşı Tepesi'nin heyelan sonucu vadiyi tıkamasıyla oluşmuş. Yaklaşık 15 hektar büyüklüğündeki gölün batı tarafında restoran-kafe olarak hizmet veren bir tesis bulunuyor. Doğu sahilini ise bir zamanlar bir TV dizisi için inşa edilen yel değirmenleri süslüyor. Dingin bir havada göl yüzeyinde siluetleri yansıyan yel değirmenleri, Çubuk Gölü'ne ayrı bir hava katıyor.

Yürüyüş rotası, gölün kuzeybatısındaki Gölbaşı Köyü'nden başlıyor. Kuzeye yükselen yolun kılavuzluğunda yaklaşık 200 metre irtifa kazanarak Çubuk Yaylası'na ulaşılır. Orman örtüsünün bittiği rakımda yer alan yayla çıkışında sağa, yani doğuya doğru tırmanışa devam etmeniz gerekmektedir. 1490 metre yüksekliğindeki tepe noktasına ulaştığınızda, üç yol kavşağına ulaşacaksınız. Şimdi sola dönerek tekrar kuzey istikametine yürümeniz gerekir. Davlumbaz

SÜNNET GÖLÜ

ÇUBUK GÖLÜ

Yaylası girişinde, sağınızda yer alan ve bir uçurum görüntüsü veren vadi çanağını göreceksiniz. Kuzeybatıya yönelerek bir çeşme başına varın. Kısa bir mola sonrası off-road sevenlerin genişlettiği patikanın peşine düşerek inişe geçin. Doğuya dönen güzergâh, orman örtüsü içine girerek dik bir şekilde hızla inecektir. Patikanın sonunda, Bolu ili Taşkesti beldesi Tavşansuyu'ndan gelen Sülüklügöl yoluna kavuşacaksınız. Sağa dönüp 500 metre kadar güney yönünde ilerlediğinizde göle varacaksınız. Bir set gölü olan Sülüklügöl, harika bir kamp alanı aynı zamanda ●

Sülüklügöl-Karabey Yaylası-Seyir Terası

Çam, kayın ve gürgen ağaçlarının hâkimiyetindeki orman dokusuyla çevrili Sülüklügöl, aslında bir heyelan gölü. 1987 yılında tabiatı koruma alanı statüsü kazanmış olan göl, Hongurdak Deresi'nin yüzyıllar önce bir heyelan sonucu önünün tıkanmasıyla oluşmuş. El değmemiş güzelliğe sahip Sülüklügöl ismini, eskiden içinde yaşayan sülüklerden almış. Daha sonra suya alabalık bırakılmış ve zaman içerisinde sülük popülasyonu azalmış. Altı hektarlık bir alana yayılan gölün bir diğer özelliği ise içinde yaşayan meşe ve köknar ağaçları. Kış aylarında suyun içerisinde birer kalın kalas görünümündeki asırlık ağaçların gövdeleri, baharla birlikte suyun çekilmesiyle ortaya çıkar.

Rengini etrafını kuşatan ağaçlardan alan Sülüklügöl, her mevsim farklı bir tonda parıldar. Deniz seviyesinden yaklaşık 1055 metre yükseklikteki alanda, izine bağlı olarak kamping ve av mevsimine göre olta balıkçılığı faaliyeti yapılabiliyor. Gölün etrafını yürüyerek dolaşabilir, kuzeydoğu tarafında yaklaşık bir kilometre uzaklıktaki Kavaklı ve Akvaryum göllerini ziyaret edebilirsiniz.

Yaklaşık 10 kilometrelik Sülüklügöl - Kavaklı Göl - Seyir Terası - Karabey Yaylası - Davlumbaz Yaylası - Sülüklügöl rotası, geniş bir daire çizerek başlangıç noktasına geri dönüyor. Yürüyüşe göl kıyısından başlayıp güneydoğudaki küçük göllere ilerleniyor. Daha sonra doğu taraftaki yamaçlara yönelip, heyelanlı

KARABEY YAYLASI

SÜLÜKLÜGÖL

bölge aşılarak, Sülüklügöl'ü kuşbakışı izleyeceğiniz doğal seyir terasına varılıyor. Söz konusu mevkiden bir çanak içerisinde zümrüt yeşili ışıldayan gölü fotoğraflama şansı elde edebilirsiniz. Bu noktadan itibaren izleyeceğiniz patika, eski bir göç yolu. Daha sonra ev damlarında keşlik peyniri kurutulan Karabey Yaylası'na ulaşılıyor. Rotanın bundan sonraki bölümü kısa bir süre için Sakarya ili Akyazı ilçe sınırlarındaki Davlumbaz Yaylası'na uğrar. Son etapta dik bir patikadan inişe geçerek Tavşansuyu - Sülüklügöl yoluna erişip, sağa yönelerek başlangıç noktanıza geri dönebilirsiniz ●

Gökçesaray Köyü-Karagöl

Bolu ili Göynük ilçesi başlayıp Akyazı ilçesi Sultanpınar Yaylası'na uğradıktan sonra Sakarya ili sınırlarındaki Taraklı ilçesi sınırlarında sona eren rota, orta zorlukta bir yürüyüş parkuru. Herhangi bir zorlayıcı yükseltisi olmayan güzergâh, orman içi ve alpin çayırlıklardan geçerek dört güzel göl ve geleneksel kültür dokusunu yansıtan yaylalara uğruyor.

İstanbul seyahat acentelerinin hafta sonu tur programlarında yer alan etkinliğin başlangıç noktası birbirine komşu olan Kaşıkçışeyhler ve Gökşesaray yaylaları. Yüzyılların geleneği şimşir kaşık yapımıyla ünlü yayladan çıkan yürüyüş rotası, yerleşimin hemen güneyindeki aynı isimli gölet kıyısında ilerliyor. Kuzey istikametinde süren etkinlik gölet savağından sonra kuzeybatıya yönelerek Sultanpınar Yaylası ve göletine ulaşıyor. Otantik görüntüsünü günümüzde kaybetmiş olan Sultanpınar Yaylası'nın güneyindeki gölün kıyısında kısa süre dinlenebilirsiniz.

GÖKÇESARAY GÖLETİ, BOLU

Kısa bir süre Sakarya il sınırına giren rotanın bir sonraki durağı, güneybatı yönündeki toprak yol yardımıyla erişilen Mustanlar (Hacı Mahmut) Göleti. Toprak yolların ulaşım sağladığı bu büyük gölet, yaylacıların olta balıkçılığıyla zaman geçirdikleri dingin bir doğal güzelliğe sahip. Şimdi batıya devam eden toprak yola girerek kısa bir süre yükselin. Birazdan Mustanlar yayla evlerini göreceksiniz. Yerleşimi geçtikten sonra otlar arasında uzanan patika aracılığıyla batıya devam eden yürüyüş, Sakarya ili Akyazı ilçesi sınırlarındaki Acelle Yaylası'na ulaşım sağlayan toprak yola kavuşacaktır. Bu

noktada kuzeybatı istikametindeki dar orman yolunu seçerek ilerleyin. Artık oksijen deposundasınız.

Çam, kayın, köknar ve meşe ağaçları ile kaplı orman yolu, küçük çayırlıklardan geçerek başka bir kavşak noktasına varacaktır. Karagöl Yaylası - Acella Yaylası arasındaki bağlantı yolundan sola dönerek bu kez güneybatı yönünde yürümeye başlayın. İlkbaharla birlikte eriyen karların ve yeraltı sularının beslediği denizden 1200 metre yükseklikteki Karagöl, yürüyüşün sona erdiğini söylüyor. Gölün hemen bitişiğinde, Taraklı ilçesine 21 kilometre uzaklığa konumlanan aynı isimli yayla yer alır. Cuma günleri pazar kurulan Karagöl Yaylası, gölden çıkan derenin menderesler oluşturduğu geniş bir çayırlığa bakmaktadır.

GÖKÇESARAY YAYLASI, BOLU

MUSTANLAR GÖLETİ, BOLU

Göynük ve Taraklı ilçelerinin, Türkiye'deki "Sakin Şehir"ler (Cittaslow) arasında olduğunu hatırlatalım ●

Abant Gölü-Kütüklü Yaylası

Her mevsim bir başka güzeldir Abant Gölü. Batı Karadeniz'in incisi olan göl, yılın hangi ayında olursanız olun gezginlerin idolüdür. Listemizde yer alan bu yürüyüş rotası Bolu ili Mudurnu ilçesindeki Abant Gölü'nden başlayıp Düzce ili Kaynaşlı ilçe sınırlarında sona eriyor. Geçtiğimiz yıllara kadar revaçta olan Abant Gölü - Samandere Şelalesi arasındaki yürüyüş rotası, orman yolunun genişletilmesi ve yakın bir gelecekte asfaltlanması planladığı için gezginler tarafından pek tercih edilmiyor. Bu nedenle çevredeki seyahat acenteleri artık, önerdiğimiz yürüyüş parkurunu seçiyorlar hafta sonu etkinlikleri için.

Yürüyüş, gölün güneyinden başlayarak ilk planda Örencik Yaylası'na ulaşıyor. Geleneksel ahşap evlerin arasında ilerleyip kuzeye yönelen rota, Abant Gölü manzarası eşliğinde ileriliyor. Yöre sakinleri tarafından "Öküz Ovası" adıyla anılan Sığırlık mevkisi geçildikten sonra Kındırlık Deresi takip ediliyor. Kavşak noktasına eriştiğinizde, Samandere Şelalesi - Abant Gölü grup yolundan sola dönerek Sinekli Yaylası'na giriş yapabilirsiniz. Düzce ili Kaynaşlı ilçesi tarafından kullanılan yayla, Bolu il sınırlarında kalmaktadır.

KÜTÜKLER YAYLASI, BOLU

Yayla çıkışından sağa, yani kuzeydoğu istikametine dönen parkurun bu etabı, gezginleri biraz terletecek çıkış içeriyor. Ama birazdan varacağınız Sakarca Yaylası'ndaki Abant Gölü manzarası, yorgunluğunuzu kesinlikle unutturacaktır. Biraz dinlendikten sonra yola koyulduğunuzda öncelikle doğu yönündeki toprak yola gir-

meniz geriyor. Kısa bir iniş sizi, Mantar Dağı ile Tuzla Tepesi (1422) arasına yayılan orman ortasındaki geniş bir çayırlığa kurulan Sefa Yaylası'na getirecektir. Bolu köylerinin kullandığı bu büyük yayladan sonra yürüyüş rotası, tekrar kuzeye doğru devam edecektir.

Tamamı orman içinde geçen ve yeşile doyacağınız 13 kilometrelik etkinlik, Düzce ili Kaynaşlı ilçesi sınırlarındak Kütüklü Yaylası'nda sona ermektedir. İlkbahar ve sonbaharda çiğdemlerin renklendirdiği yayla, geleneksel mimari dokusunu henüz yitirmemiş son yaylalardan biri. Dönüş için önceden ayarladığınız bir araç sizi tekrar başlangıç noktanız olan Abant Gölü'ne veya 30 kilometre uzaklıktaki Kaynaşlı'ya götürebilir ●

ABANT GÖLÜ, BOLU

SAKARCA YAYLASI, BOLU

Abant Gölü-Alaçam Tepesi-Samat Yaylası

Köroğlu Dağları'nın devamı niteliğindeki Abant Dağları çanağında yer alan Abant Gölü Tabiat Parkı, karaçam ve köknar ormanlarıyla çevrilidir. Deniz seviyesinden 1350 metre yüksekliğe konumlanan göl, Türkiye'nin en önemli turizm merkezlerinden biridir aynı zamanda.

Abant Gölü Tabiat Parkı ve çevresinde pek çok yürüyüş güzergâhı mevcut. Bunlardan biri de gölün tamamını kuşbakışı seyredebileceğiniz Alaçam Tepesi rotası. Yaklaşık dokuz kilometrelik bu aktivite, gölün güneyinden başlamaktadır. İlk hedefiniz Yellice Başı Tepesi ile Kızlar Çalı Tepesi arasındaki Abant Gölü - Mudurnu karayolu. Orman içi kısa bir tırmanışla erişti-

ABANT GÖLÜ

ğiniz tepe noktasında Çiçekli Yaylası'ndan hem arkanızda kalan Abant Gölü'nü, hem de güney yönünde uzanan Alapgut Köyü başta olmak üzere Mudurnu yerleşimlerini seyredebilirsiniz.

Şimdi solunuzda kalan toprak yola girerek kuzeydoğu yönünde ilerleyin. Söz konusu yol, orman içinden geçerek Samat Yaylası'na ulaşır. Birazdan orman sınırına yaklaşan yoldan ayrılarak yemyeşil otların boy verdiği 1689 metrelik Alaçam Tepesi yamaçlarına yönelin. Çeşmeli Yaylası'nı geçtikten sonra belli bir patikası olmayan ve açıklık alanda ilerleyen rota, yükseldikçe size Abant Gölü manzarası sunacaktır. Önde koyu yeşil ağaçların yükseldiği ormanlık alan ve arka planda masmavi Abant Gölü, fotoğraf makinenize sarılmanıza neden olacaktır.

Alaçam Tepesi'ni geçtikten sonra göle akan Fındıklı Deresi'nin kaynağına ulaşacaksınız. Karşınızda Ballıca Doruğu yer almaktadır. Bu noktada önünüze kesen toprak yola kavuşun ve sola dönerek kuzey yönünde yürüyüşünüzü sürdürün. İniş şeklinde ilerleyen yol konuklarını, Bulanık Yaylası'nın hemen girişinize ulaştıracaktır. Eğer sağa dönerseniz Bulanık, sola devam ederseniz Samat Yaylası'na varırsınız. İlginç ahşap evleriyle küçük Samat Yaylası'ndan batıya yüründüğünde ise Abant Gölü'nün kuzey kıyısındaki kamp alanına erişebilirsiniz. Göl çevresinde ve Bolu yolunda her keseye hitap eden konaklama tesislerinden yararlanabilir, ya da Abant Gölü kıyısına çadır kurabilirsiniz ●

SAMAT YAYLASI

Abant Gölü Ring-Örencik Yaylası-Pelitözü Yaylası

Gür ormanların yanı sıra 236 farklı bitki türüne ev sahipliği yapan Abant Gölü Tabiat Parkı, Abant Dağları eteklerine konumlanıyor. Bolu ilinin 34 kilometre güneybatısında yer alan tabiat harikası, 125 hektarlık bir alana yayılıyor. Yeraltı suları ve dağlardan kopup gelen dereciklerle beslenen Abant'ın en derin yeri 18 metre. Bölgenin zengin bitki örtüsüne sahip olmanın yanı sıra bir açık hava rekreasyon potansiyeli barındırması, 1988 yılında tabiat parkı listesine adını yazdırmasının temel sebebidir. Abant çiğdemi (*Crocus abantensis*) ile Abant alabalığı alanın endemik türlerinin başlarında gelir.

ÖRENCİK YAYLASI

Mesire alanı, piknik, kamp, sportif olta balıkçılığı, bisiklet gibi aktivitelere imkân veren Abant Gölü'nde ayrıca faytonla sahil boyunca dolaşılabiliyor. Alanın kuzeydoğu bölgesi kamp alanı olarak ayrılmış. Bu noktada rengârenk çadırlara rastlayabilirsiniz.

Abant Gölü Tabiat Parkı, doğa yürüyüşçülerine sınırsız olanaklar sağlamakta. Önereceğimiz rota, göl çevresini kat ettikten sonra Örencik, Sarıçiçek ve Pelitözü yaylalarına uzanan yaklaşık 10 kilometrelik günübirlik bir aktivite. Öncelikle gölün kuzey bölümünden başlayarak kıyı boyunca ilerleniyor. Nilüfer çiçeklerinin göl yüzeyinde nazlı nazlı gezindiği bir atmosferde, güney taraftaki ahşap platform geçilerek asfalt yola çıkılıyor. Şimdi hedefimiz sağa ayrılarak güneybatıya uzanan yolu takip etmek. 1844 metre yüksekliğindeki Sarıyerçalı Tepesi'nin güney eteklerindeki Örencik ve Sarıçiçek yaylaları mola yeriniz. Geleneksel ahşap mimarinin yanı sıra yeni evlere rastlaya-

ÖRENCİK YAYLASI

cağınız her iki yayla, engin bir çayırlığı seyrediyor.

Rotanın son bölümünde güney istikametinde yürüyerek, ilkbaharda sarıpapatyalar başta olmak üzere değişik çiçeklerin fidan verdiği çayırlık geçiliyor. Bu bölümde, ortasından Beşpoyra Deresi'nin geçtiği düzlükte otlayan koyun ve inek sürülerinin homurtu ve çıngarakların size eşlik edeceğini hatırlatalım. Az sayıdaki ahşap evleriyle şirin bir görüntü çizen Pelitözü Yaylası, yürüyüşün son noktasını oluşturuyor. Eğer "yorulmadım yola devam" diyorsanız, yaylanın doğusunda kalan toprak yolu izlemenizi öneririz. 1627 metrelik Türkmen Tepesi'nin güneyindeki Çukurak Boğazı'nda ilerleyen toprak yol, Mudurnu asfaltına çıkarak güney taraftan nefis bir Abant panoraması sunacaktır ●

Yedigöller-Mengen

1965 yılında milli park ilan edilen Yedigöller, 1623 hektarlık büyük alana yayılıyor. Bölgede meydana gelen heyelan sonucu toprakların vadiyi kapatmasıyla oluşan set gölleri art arda sıralanıyor. Dört mevsim ziyaret edilebilen ancak sonbaharda bir başka güzel olan Yedigöller, doğa tutkunlarının vazgeçilmez adreslerinden biri.

Yürüyüş patikaları, ahşap veranda, kamelya ve platformlarla düzenlenen park alanında kamp yapmak ayrıcalığını tatmak isteyenler, üç farklı güzergâhtan Yedigöller Milli Parkı'na ulaşabilirler. Bunun için 42 kilometrelik Bolu - Hamzabey, 50 kilometrelik Mengen - Yazıcık, 72 kilometrelik Düzce - Yığılca güzergâhlarını kullanabilirsiniz. Mengen rotasında pansiyon ve oteller yer alıyor. Çadırlar genellikle Büyükgöl ile Deringöl arasındaki geniş alana kuruluyor. İçme suyu var, ancak yiyecek satan herhangi bir tesis bulunmuyor. Yedigöller'de kamp yapmak isteyenler yemek konusunda hazırlıklı olmalı. Tuvalet ve oturma sıralarının yer aldığı bölgede aydınlatma bulunuyor. Kamp alanında hem geceleri ateş yakmak, hem de mangal yapmak amacıyla kullanılan büyük taş ocaklar var. Çadırda uyumak istemeyenler daha önceden rezervasyon yapmak kaydıyla bungalovlarda kalabilirler. Etrafı yüksek tepelerle çevrili Yedigöller bölgesinde cep telefonunun çekmediğini hatırlatalım.

Deringöl, Büyükgöl, Nazlıgöl, Seringöl, Kurugöl, Sazlı-

göl ve İncegöl'den oluşan Yedigöller, aralarında yükseklik farkı bulunan iki ayrı plato üzerinde yer alıyor. Yaklaşık altı kilometrelik bir yürüyüşle tüm gölleri dolaşabilir, tabelaların yönlendirmesiyle Dilek Çeşmesi, Şelale, Gülen Kayalar ve Pisagor Ağacı gibi bölgeleri gezebilirsiniz. Bolu yolundan gelenler Kapankaya seyir terasından tüm gölleri kuş bakışı seyredebilirler. Gür ormanların yanı sıra 236 farklı bitki türünü içeren milli park, fotoğrafçılar için zengin görsel malzemeler sunuyor. Her yıl mayıs-eylül ayları arasında Büyükgöl ile Deringöl'de sportif olta balıkçılığı yapılabiliyor ●

Aladağ Yaylaları

KANDUZLA YAYLASI

SARAYCIK GÖLETİ

Köroğlu Dağları doğuda Çorum ili Osmancık ilçesi sınırlarındaki Kızılırmak Havzası'ndan, batıda Bilecik sınırlarından geçen Sakarya Vadisi'ne kadar uzanır. Kuzeyindeki Bolu - Ilgaz Dağları'ndan ise Devrek ve Gerede Çayı yatakları ile ayrılır. Doğu-batı doğrultusunda yaklaşık 400 kilometre uzanan silsilenin en yüksek noktası Aladağ kütlesi üzerinde bulunan 2 bin 499 metrelik Köroğlu Zirvesi'dir.

Köroğlu Sıradağları'nın Mudurnu - Dörtdivan ilçeleri arasındaki bölümü Aladağlar olarak tanımlanıyor. Bolu ilinin güneyine yayılan Aladağ bölgesi, geçtiğimiz yıllarda Köroğlu Turizm Alanı 2. Gelişim Bölgesi ilan edilerek turizme kazandırıldı. Yüksek tepeler, ormanlar, Alpin çayırlıklar, geleneksel

yaylalar ve göletlerden oluşan alanın bir diğer gözde mekânı Kartalkaya Kayak Merkezi.

Ulaşımın Bolu - Ankara karayolunun Dörtdivan mevkisindeki Kartalkaya tabelasından saparak, ya da Bolu - Seben karayolundan sağlandığı Aladağ bölgesinde batıdan doğuya doğru pek çok yayla sıralanıyor. En önemlileri Kızık, Alpagut, Bıyıklar, Taşlıyayla, Başalan, Ayman, Sebenardı, Gerenözü, Haydar, Karapınar, Haccağız, Vakıfgeçitveren, Örencik, Demirciler, Yeniakçakavak, Alıçören, Sarıalan, Dörtdivan, Kındıra, Taşlıyayla, Alpagut, Bıyıklar, Ayman, Başalan, Gerenözü, Haydar, Karapınar, Haccağız yerleşimleri olan yaylalar çivi kullanılmadan inşa edilen "çatkı" evleriyle ünlü.

Aladağ bölgesinin diğer güzelliklerini ise Aladağ, Sarıalan, Saraycık ve Seben (Taşlıyayla) göletleri oluşturuyor.

Karadeniz iklimi gereği bol yağış alan bölge, bitki çeşitliliği açısından Türkiye'nin nadir alanlarından biri olarak gösteriliyor. Aladağ yaylaları arasındaki toprak orman yolları ve bölge sakinlerinin "cılga" ismini verdiği patikalar, doğaseverlere heyecanlı yürüyüş rotaları sunuyor. Sık ağaçların sarmaladığı ormanlık doku ve yemyeşil Alpin çayırlardan geçen parkurlar, kış ayları dışında her zaman denenebilir. Zorluk dereceleri orta ve kolay seviyede olan yürüyüş rotalarını, her seviyedeki doğasevere önerebiliriz ●

ALADAĞ GÖLETİ

Çamlıpınar (Dipsizgöl)-Topuk Yaylası

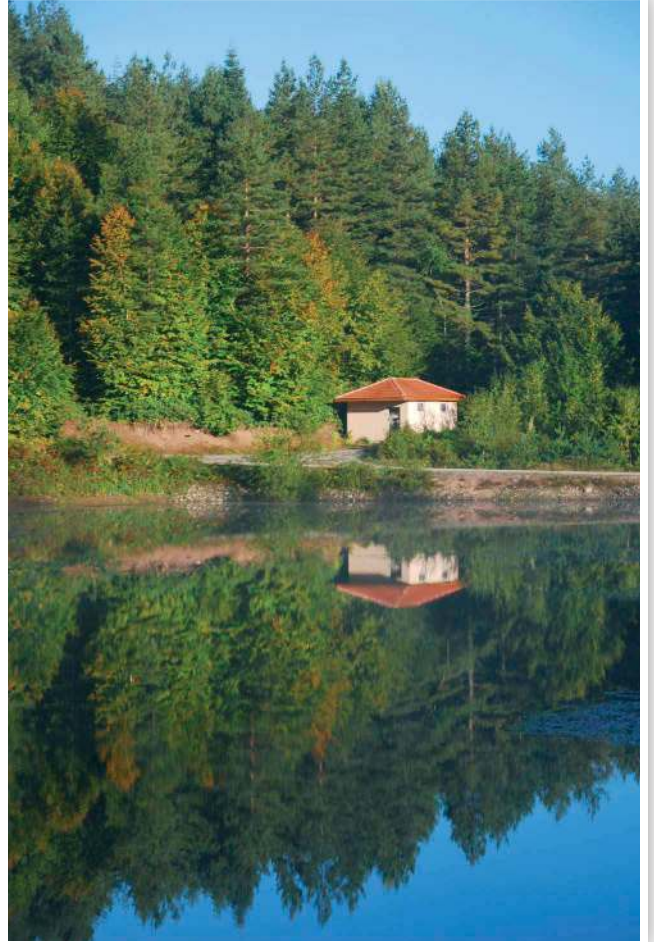
Bıçkıyanı ve Hacıazizler köylülerinin kullanımındaki Topuk Yaylası ile çok az kişinin bildiği bakir Çamlıpınar (Dipsizgöl) arasındaki yürüyüş rotasının tamamı ormanlık alandan geçiyor.

Etkinliğe başlamadan önce bir doğa harikası sayılan ve sabahları ağaçların tüm ayrıntılarını su yüzeyinde seyredebileceğiniz Çamlıpınar Göleti çevresini yürüyün. Ağaç dallarının yansıması suda çarpıcı görüntüler yaratıyor. Ardından 150 metre kadar asfalt yoldan ilerleyerek tabelanın yönlendirmesiyle sola, yani batıya uzanan patikaya girin. Kısa bir süre sonra önünüzü toprak bir yol kesecek. Karşıya geçerek eğrelti otları arasındaki patikayı bulun. Kuzeybatı yönünde ilerleyen patika, 50 metre sonra tekrar batıya dönerek eski Bolu yoluna kavuşacaktır. Bir zamanlar katır ve eşeklerle yolculuk edilen yemyeşil otlarla kaplı yol, sizi bayır aşağı indirecektir. Yaklaşık 350 metre sonra eriştiğiniz Deregözü mevkisinde, Bıçkı Deresi yatağına inmiş olacaksınız. Derenin karşına geçerek sola dönün ve güney istikametinde yürüyün. Patikanın ikiye ayrıldığı noktada dereden yeniden karşıya geçerek bu kez akarsuyun sol tarafından yürüyüşünüzü sürdürün. Ayranlısu Pınarı'na eriştiğinizde, patika ayrımından sağa dönerek güneybatı yönünde inişe geçin.

Vadi tabanına indiğinizde dereden karşıya geçerek kurumuş yapraklarla örtülü patikadan tırmanmaya başlayın. İzlediğiniz patika, Küçükyanık mevkisinde ikiye ayrılacaktır. Siz sağa dönerek yürüyüşünüzü sürdürün. Tırmanmaya devam

eden patikanın bir sonraki kavşak noktalarında önce sola, sonra sağa dönerek yöre halkının Canavarlıdüz olarak isimlendirdiği açıklık alana erişeceksiniz. Şimdi sağa dönün ve giderek orman yoluna dönüşen rotada yürüyün. Uğur Suyu'nun ana kaynaklarından olan Küllük Deresi'ni bir köprü yardımıyla aştıktan sonra yokuşa dönüşen parkurda yürümeye başlayın. Hatırı sayılır bir eğimle yükselen güzergâh, önce Tevekdüzü'nü geçecek sonrasında Köprüyanı mevkisine varacaktır. Sağınızda Kaynaşlı - Topuk Yaylası karayolu bulunmaktadır. Siz sola yönelerek patikaya girin. Issız bir ortamda kıvrılan otlarla kaplı patika, keskin dönüşün ardından batıya yönelecek ve Topuk Yaylası'na çıkacaktır ●

Topuk Yaylası-Eğreltilik Yaylası-Kütüklü Yaylası

Bu rotayı denemek isteyenlerin öncelikle Topuk Yaylası'ndaki göletin batı yakasına ulaşmaları gerek. Önereceğimiz rotanın başlangıcı, yaylalara ulaşım sağlamak için kullanılan ve yöre sakinleri tarafından "Kuşak Yolu" olarak anılan geniş toprak yol. Yaklaşık üç buçuk kilometre kadar izleyeceğiniz söz konusu orman yolu, Altunköy'den gelen başka bir yolla birleştikten sonra yeşile doyacağınız bir bölgede yol alıyor.

Güneyden gelen Çoban Geçiti Deresi yatağına ulaşıldığında, orman yolundan ayrılarak eski göç yolu olarak kullanılan patikaya girmeniz gerekmektedir. Bu mevkide karşılaşacağınız tabela ve beton köprü, sizi yönlendire-

KÜTÜK YAYLASI

KÜTÜKLÜ YAYLASI

cektir. Dereden karşı kıyıya atlarken, yılların acımasızlığına direnemeyen yıkık bir tahta köprü göreceksiniz. Eğrelti otları ve geniş yapraklı kabalak bitkilerinin arasından geçerek tatlı bir eğimle yükselen patikayı izleyin. Rotanın bu bölümünde her adımınızda ezilen kuru yaprak ve dal çıtırtıları dışında son derece ıssız bir ortamda yürüyeceğinizi hatırlatalım. Ağaçlar altından döne kıvrıla yükseklere yol alan patika, Kuşak Yolu'yla yeniden birleşecektir. Yolun karşısına geçerek, dik bir eğimle tırmanan patikayı izlemeye devam edin.

KÜTÜKLÜ YAYLASI

Anıtsal ağaçların varlığından dolayı güneş ışınlarının erişmediği ormanlık alanda yükselirken, birkaç kez önünüzü yol kavşakları kesecektir. Her seferinde düz ilerleyerek yokuş yukarı yükselişinizi sürdürün. 1407 metrelik Çilek Tepesi'nin zirvesine yaklaştığınızda, Topuk Yaylası'ndan gelen grup yolunu göreceksiniz. Güneye doğru devam eden yürüyüşünüzü bu noktada batıya (sağ tarafa) çevirerek belirgin patikaya girin. Berrak bir su kaynağı olan Şakirinsuyu mevkisini geçtikten sonra Eğreltilik Yaylası'na gireceksiniz. Her daim esintili bu yüksek yaylada, kısa bir süre dinlenmeyi hak ettiniz.

Tekrar yürümeye başladığınızda, Kütüklü Yaylası'na kadar toprak grup yolunu takip etmek zorundasınız. 1500 metrelere yükselen ana yol, iki kilometrenin ardından sizi, ağaçlar arasındaki çayırlık bir alana kurulan Kütüklü Yaylası'na ulaştıracaktır ●

Kütüklü Yaylası-Göç Yolu-Altunköy

Kaynaşlı ilçesinin en güzel yürüyüş güzergâhlarından biri olan bu rota eski göç yolunu izleyerek Altunköy Oflu Mahallesi'ne ulaşıyor. Anadolu insanının kadim geleneği olan yaylacılık serüvenine tanıklık edeceğiniz Kütüklü Yaylası, deniz seviyesinden 1359 metre yükseklikteki bir sırtta yer alıyor. Etrafı tamamen ormanlarla çevrelenmiş olan yayladan başlayan yürüyüş, batıya giden grup yolunda ilerliyor. 150 metre sonra kavşak noktasında sağa ayrılarak kuzeye yönelen orman yoluna giriliyor. Virajlarla inişe geçen orman yolu, Eskiyayla sapağının ardından Geçit Deresi vadi yatağını izlemeye başlıyor. Yöre halkı tarafından "Şifalısu" ismi verilen pınara vardığınızda, sularınızı tazelemek için kısa bir mola verebilirsiniz. 1444 metre yüksekliğindeki Çayırlı Tepe'nin doğu eteklerinde ilerleyen etkinlik, akarsuyun küçük kayalardan düşerken çıkardığı ritmik şırıltı eşliğinde devam edecektir.

Yaklaşık üç buçuk kilometre yürüdükten sonra dört yol kavşağına varacaksınız. Köprüden geçerek kuzey yönünde devam eden eski göç yoluna girin. Otlarla kaplı orman yolu, eskiden Altunköy sakinleri tarafından yaylaya çıkmak için kullanılmaktaydı. Artık Geçit Deresi solunuzda kalacak şekilde nefis bir vadi yatağında yokuş aşağı yürüyeceksiniz. Manzaranın aklınızı alacağı bu müthiş serüven, 1259 metrelik Pilav Tepesi'nin kuzey eteklerinde Çobangeçit Deresi ile birleşecektir. Vadi yatağının giderek genişlediği bu noktada,

KÜTÜKLÜ YAYLASI

Geçit Deresi'nden karşıya geçeceksiniz. Nispeten düzleşen güzergâh, Güney Tepe eteklerinde bu kez Topuk Yaylası'ndan gelen Şimşirsuyu Deresi'yle karşılaşacak. Geçit Deresi'nin Sığırlık Deresi ismini aldığı bu mevkide çaydan karşıya geçerek orman yolunda ilerleyin. Artık vadi yatağının açılmaya başladığı ve Uğur Suyu vadisi sırtlarındaki köylerin görüş alanınıza girdiği noktada otlarla kaplı güzergâh, toprak yola dönüşecektir. Her kilometrede doğanın eşsiz sergisine tanık olacağınız bu harika yürüyüş aktivitesi, onuncu kilometrede Oflu Mahallesi girişinde sona erecektir ●

Pürenli Yaylası-Balıklı Yaylası

Bu rotayı yürümeyi planlayanların, öncelikle Düzce'nin Gölyaka ilçesine ulaşması gerekiyor. İstanbul - Ankara arasındaki TEM yolunun, Düzce çıkışını takip edenler Gölyaka tabelasını görebilirler. Gölyaka yerleşimini geçtikten kısa bir müddet sonra sağa doğru dönüş gösteren Güzeldere Şelalesi tabelasından saparak yaylaya erişilebilir.

Denizden 1500 metre yüksekliğine konumlanan Pürenli Yaylası, orman örtüsünün sarmaladığı bir çayırlığa konumlanıyor. Alanda küçük bir gölet bulunuyor. Yürüyüş rotası, her yıl ağustosun ilk haftasında şenlikler yapılan yayladan başlıyor. Göletten ayrılıp evler arasından geçerek kuzeybatı istikametinde yürüyoruz. Yayla evlerini arkada bıraktığımız noktada, güneybatıya dönerek orman yolunun peşine düşüyoruz. Sık ağaçlar arasından devam eden güzergâh önce küçük bir açıklık alana ulaşıyor. Bu noktada kuzey istikametine yönelen parkur, yine orman içine dalarak Balıklı Yaylası'na varıyor. Orman noktasına girdiğiniz mevkide bir kavşak göreceksiniz. Eğer soldaki toprak yolu seçerseniz bu kez açıklık bir alanı kat ederek Balıklı Yaylası'na ulaşabilirsiniz. 1400 metre yüksekliğe konumlanan yayla, yaz mevsiminde kuruyan bir dere yatağının aktığı en-

DÜZCE-PÜRENLİ YOLU

PÜRENLİ YAYLASI

gin bir çayırlığa kurulmuş. İsteyenler Pürenli ve Balıklı yaylalarında çadır kurabilirler. Ayrıca yöredeki Torkul, Odayeri, Hira, Kardüz gibi yaylaların konum itibariyle yürüyüş aktivitelerine uygun olduğunu hatırlatalım. Yüksek zirveleriyle karlı dağlar, göller, gürül gürül çağlayan akarsular, şelaleler, mevsim döngüsüyle birlikte renkleri değişen ormanlar, hırçın dalgaların kumsalları dövdüğü kıyılar, yemyeşil yaylalar, farklı kültürel kimliklerin bir arada harmanlandığı günlük yaşam... Bu görüntüler çerçevesinde yalın bir tatil, ya da hafta sonu kaçamağı yapmak istiyorsanız Düzce aradığınız yer. İlkbaharda renk renk açan çiçekleri, yazın yaylalarının serinliği, sonbaharda ormanların sarıdan kızıla doğru değişen tonlarıyla, Düzce ili size kucak açacaktır ●

Sazköy-Fındıklı

Önereceğimiz bu rota, dört kilometrelik kısa bir yürüyüş olmasına karşın sürpriz şelaleleri ve tropik orman duygusu yaratan dokusu ile doğaseverleri fazlasıyla tatmin edecek. Ayrıca Sazköy'de bulunan ve Abaza yemekleriyle tanınan Tekir Köyevi tesisinde harika vakit geçireceğinizi belirtelim.

SAZKÖY

Tekir Köyevi'nden çıkarak sağa dönün ve Hacıbel Pınarı Deresi'ne ilerleyin. Akarsudan karşıya geçerek eski değirmenin yanına gelin. Bu noktada tekrar dereden karşıya geçmek durumundasınız. Sık bitki örtüsüyle kuşatılmış patika önderliğinde kuzey istikametinde yürüyüşünüzü sürdürün. Köyden gelen başka bir patika ile birleştikten sonra rota, 250 metre ilerde ikiye ayrılacak. Siz solu seçerek patika yardımıyla yeniden akarsu yatağına inin. Dikkatli bir şekilde dere içindeki taşları kullanarak 30 metre kadar ilerleyip bir kez daha karşıya geçin. Asıl patika su deposundan çıkan hortumların döşendiği ağaç yapraklarıyla bezeli bir güzergâhtır. Siz şelaleleri görmek için derenin solundan yürüyün. Önce sekiz metreden düşen ilk şelale, ardından 12 metreden dökülen ikinci şelalenin yanına kadar inin. Ağaç dallarının kapattığı loş bir ortamda akan şelaleler, günün her saatinde güneş ışınlarından faydalanamamaktadır. Fotoğraf çektikten sonra geri dönmek ve ana patikaya çıkmak durumundasınız. Çünkü vadi bu bölümden sonra daralacak ve derinleştiği noktada geçit vermeyen üçüncü bir çağlayan yaratacaktır. Sazköy ile Fındıklı köyleri arasında Bıçkı Deresi adını alan akarsu vadisi, yolculuğunun sonun-

SAZKÖY

da Şimşir Köyü yakınlarında Asar Suyu'na dökülerek sona erecektir.

Şimdi vadi manzarası eşliğinde sürecek yürüyüş, gökyüzünü kapatan sık ağaçlar altından yol alacaktır. Yaklaşık bir kilometre kadar yürüdükten sonra izlediğiniz patika genişleyerek ikiye ayrılacak. Siz, sol taraftaki patikayı seçin. Giderek toprak yola dönüşen güzergâh, bir su deposunun yanından geçtikten sonra bayır aşağı inmeye başlayacak. Sola doğru yükselen başka bir kavşak noktasını geçtikten sonra Fındıklı Köyü'nün ilk evlerini göreceksiniz. Asfalta çıkarak etkinliğinizi sonlandırabilir ve konaklama tesisinin aracılığıyla Sazköy'e geri dönebilirsiniz ●

Sorgun Yaylası-Keltepe Zirve-Eğriova Göleti

Doğal zenginlikleri ve biyolojik çeşitliliğiyle öne çıkan Yenice Ormanları Tabiatı Koruma Alanı, dünyadaki acil korunması gereken 200 bölgeden biri. Yenice Ormanları'nın "mutlak koruma" statüsüne sahip olmasının nedeni, tropik bölgeler dışında dünyada pek az ormanda görülebilecek kadar çok sayıda ağaç, ağaççık, bitki ve yaban hayvanının bir arada yaşaması. Bugüne kadar yapılan araştırmalara göre Türkiye genelinde 3 bin 649'u endemik toplam 11 bin 466 bitki taksonu mevcuttur. Karabük il sınırlarında 88'i endemik 990 bitki çeşidi görülürken, bunun yaklaşık 51'i endemik 312 tanesi Yenice Ormanları içerisinde barınmaktadır. Geniş yapraklı türlerden kayın ve meşe ile iğne yapraklı ağaçlardan göknar, sarıçam ve karaçam baskın ağaç türleridir.

Barındırdığı değerler nedeniyle doğaseverler tarafından tercih edilen Yenice Ormanları'nda pek çok faaliyet yapmak mümkün. İşaretlenmiş patikalarda kuş cıvıltıları ve çiçeklerin renkli görüntüleri arasında yürümek, Kızılkaya Vadisi'nin şelale ve göletlerinde yüzmek, Şeker Kanyonu'nda adrenalin düzeyini artırmak, yeşil sessizlik içindeki bisiklet rotalarında pedal basmak, Keltepe Zirvesi'nde özgürlüğü yaşamak, mavi-yeşil göletlerde ıssızlığın keyfini çıkarmak, Gökdere Tabiat Parkı ve Fındıkaltı mesire alanlarında piknik yapmak, güneşin yedi rengini birden sergilediği pırıl pırıl bir havada fotoğraf çekmek, dik kaya duvarlarına tırmanarak doğaya meydan okumak, devasa cüsseleriyle anıt ağaçların altında yaşamı sorgulamak Yenice Ormanları'nda yapılacak faaliyetlerden sadece birkaçı.

Bölgede en çok yürünen parkur, Sorgun Yaylası-Keltepe-Karabük Eğriova Göleti arasında uzanıyor. Havzanın en geniş çayırlığı olan Sorgun Yaylası'ndan başlayan bu etabın ilk bölümü Keltepe Zirvesi'ne kadar çıkışı içeriyor. Yörük Yayla ve Yıldırım Tepe'ye kadar pek zorlamayacak eğim, kayalıklardan itibaren bir parça artıyor.

EĞRİOVA GÖLETİ

EĞRİOVA GÖLETİ

Ne ki, 2 bin metrelik Keltepe Zirvesi'nde yürüyüşçüleri bekleyen olağanüstü manzara, tüm yorgunluğunuzu unutturacak nitelikte. Karabük ilinin en yüksek noktasından il merkezi ve Safranbolu yerleşimini içeren manzarayı içinize sindirdikten sonra zirveden batıya yönelen işaretlerin peşine düşebilirsiniz. Dik bir bayırdan inişe geçen rotada, aşağıda Eğriova Karabük Göleti'nin yeşil yeşil gülümsediğini göreceksiniz. Sürekli manzara eşliğinde sırttan inen patika, gölün kıyısına kadar getirecektir sizi. Gür bir ormanın sakladığı gölet, harika bir kamp alanı ●

Kent Ormanı-Kanyonüstü-Yazıköy-Albergo Otel

Karabük'ün batısına konumlanan Yenice, il merkezine 32 kilometre uzaklıkta yer alıyor. Demiryolu ile karayolunu ayıran Filyos Çayı'nın aktığı derin bir vadide, tam 16 tünelden geçilerek ulaşılıyor bu şirin beldeye. Özellikle sabahları her daim sis altında olan vadi içindeki yolculuk, zaman tünelini andıran bir serüvene dönüşür kimi zaman. Zonguldak - Ankara treninin sessizliği yırtan düdüğü Filyos Çayı'nın şırıltısına karışırken bembeyaz bir sis perdesinin içinde yol alırsınız heyecanla.

Aynı adı taşıyan ırmağın etrafında kurulmuş olan Yenice'nin önemli bir bölümü, yeşilin her tonunun görülebildiği verimli bir orman deniziyle kaplıdır. Yeşilin işgali altındaki bu toprakların "Yeşil Yenice" olarak tanımlanması, suyun ve yağışın bol olmasından kaynaklanmaktadır. Deniz seviyesinden 130 metre yükseklikte bulunan ilçenin doğal yapısı, özgün bitki örtüsü ve yabanıl yaşam açısından önemli bir çeşitlilik içeriyor.

YENİCE ORMANI

Yenice Ormanları bölgesinde yürüyüşçülerin en fazla adımladığı rotalardan biri olan parkur, Yenice girişindeki Kent Ormanı'ndan başlıyor. Aynı zamanda Küçük Şeker Kanyonu çıkışı olan bu mevkide günübirlik bir tesis yer alıyor. İlk etabı hayli dik bir yokuş olan patika, tepe noktasına eriştiğinde orman içi bir yürüyüşe dönüşecek. Solunuzda Küçük Şeker Kanyonu'nun insanı ürküten dev kaya duvarları eşliğinde soluk kesen etkinlik, daha sonra toprak bir

İNCEBACAKLAR KÖYÜ

yola katılacak. Yazıköy'ün ilk evlerine ulaştığınızda aşağıda gördüğünüz İncebacaklar Mahallesi'ni kerteriz almanız gerekmektedir. Şirin ahşap evleriyle İncebacaklar Mahallesi ve Çitdere Vadisi'nin yeşile kesmiş görüntüsü eşliğindeki iniş, yamaç boyu sürecektir. Rota, bir su deposunu geçtikten sonra eski bir konak görüntüsündeki Albergo Butik Otel'de sona ermektedir ●

ALBERGO OTEL

Arboretum-Subatan Yaylası-Belen Yaylası

Kuşkusuz Yenice Ormanları'nın en önemli bölümü, anıt ağaçların bulunduğu tabiat koruma alanları ve arboretum (açık hava ağaç müzesi) sahasıdır. Bu bakir orman dokusunda çok çeşitli ağaç türlerinin bir arada bulunması, bunların bazılarının dünyada ender görülen çap ve boya ulaşmaları, nadir bulunan ve kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler olmaları ve yaban hayatı çeşitliliği söz konusu koruma alanlarının oluşturulmasının başlıca gerekçeleri. Yemyeşil vadilerin, yalçın zirvelerin, suyun ve nemin yarattığı zengin bitki çeşitliliğinin yansıması olan anıt ağaçlar, bu doğa harikasının en değerli hazineleri arasında. Türlerinin diğer örneklerine göre olağanüstü çap ve boya ulaşan bu ağaçlar, "doğa anıtı" olarak tescil

ANIT AĞAÇ

edilmiş ve 1987 yılında tabiat koruma alanı ilan edilen Çitdere ve Kavaklı bölgelerinde koruma altına alınmış.

Çitdere mevkisinde boyları 30 metreye yaklaşan Istıranca meşesi ve dağ karaağacı, Kavaklı alanında ise boyları 18-24 metre arasında değişen Türk fındığı, porsuk, çınar yapraklı akçaağaç, kayın gövdeli akçaağaç ve Kafkas ıhlamuru ağaçlarını görebilirsiniz. Kavaklı bölgesinde yer alan dört hektarlık alanda 19 ağaç türü, sekiz ağaççık ve çok çeşitli şifalı otlar bulunmaktadır. Bu türlerin içinde olağanüstü çap ve boya ulaşan ağaçlar *tabiat anıtı ağaç *olarak tescil edilmiş ve koruma altına alınmış. Gökpınar Arboretumu'nda çapları iki buçuk metreyi, boyları 25 metreyi bulan porsuk ile çapı bir metre, boyu 20 metreye ulaşan Türk fındığı gibi dünyada az rastlanan ender türler gözlemlenebilmektedir.

BELEN YAYLASI

Tabiatı koruma alanı olan Gökpınar Orman Tesisi'nden başlayan yürüyüş parkuru, anıt ağaçların olduğu arboretum sahasında yükselerek devam eder. Yolun sol tarafında kalan ve boyları gökyüzüne ulaşan anıt ağaçları fotoğrafladıktan sonra Kavaklı Geçidi ayrımını görüntülemeyi unutmuyoruz. Döne kıvrıla yaklaşık beş kilometre kadar yükselen yol, derenin bir mağara içinde kaybolduğu Subatan Yaylası'na getiriyor bizi. Yaylanın sonundaki seyir terası Yenice - Karabük karayolunun geçtiği Filyos Vadisi'ni tüm ihtişamıyla önümüze seriyor. Geldiğimiz yolu izleyerek önce kavşak noktasına geri dönüyor ve güney yönünde ilerleyerek yaklaşık 15'inci kilometrede Belen Yaylası'na varıyoruz ●

Sorgun Yaylası-Çetiören Mesire Alanı

Yenice Ormanları sahasındaki yürüyüş rotalarının büyük bir kısmı toprak orman yollarını kat ediyor. Çok az patika kullanılmasının en önemli nedeni, Yenice Ormanları'ndaki biyolojik çeşitliliğe ve yaban hayata zarar vermemek. Bakir kalmasını istediğimiz bu özel sahada gençleştirme çalışmaları dışında üretim anlamında ağaç kesimi de devam ediyor ne yazık ki.

Yenice Ormanları'nın güney bölümü, Karabük ilinin Eskipazar ilçesi sınırlarında kalıyor. Çetiören mesire alanı, Orman Denizi Seyir Terası, Yalakkuz Göleti gibi bölgeleri kapsayan Eskipazar ilçesi, Yenice Ormanları yürüyüş parkurlarıyla bütünleştirildi geçtiğimiz yıllarda. Doğaseverler hem Yenice, hem de Eskipazar ilçe sınırlarında tüm Yenice Ormanları'nı yürüyürek keşfetme şansına sahipler.

Söz konusu rotalardan biri Yenice ilçe tarafındaki Sorgun Yaylası'ndan başlayarak Eskipazar yerleşimi sınırındaki Çetiören Mesire Alanı'nı birbirine bağlayan yürüyüş parkuru. Tamamı orman içi toprak yol olan rota, sürekli iniş içeriyor. Yabani fındık, karaçam, kayın, göknar gibi zengin ağaç dokusuyla çevrili söz konusu orman yolu, özellikle sonbaharda altın sarısı ışıltılar arasında bir yolculuk vaat ediyor gezginlere. İlk etapta güneydoğu istikametindeki toprak yol, daha sonra güneye dönerek tam sekiz kavşak noktasından sonra Çetiören'e ulaşıyor. Yol boyu kaynak sularının aktığı çeşmelere rastlayacağınız

ÇETİÖREN

SORGUN YAYLASI

rota sonunda, mesire alanında çadır kurma şansına sahipsiniz.

Anıtkabir'in yapımında kullanılan sarı mermerin çıkarıldığı Eskipazar ilçesi, aynı zamanda tarihi değerleriyle Karabük turizminin gözde mekânlarından biri. Eşsiz mozaikleriyle Anadolu coğrafyasının tarihini aydınlatan önemli bir mihenk taşı konumundaki Paflagonya bölgesinin en önemli kentlerinden biri olan Hadrianopolis ve dört bin yıllık geçmişiyle nice medeniyetlere ev sahipliği yapan Kimistene kutsal alanı, yöreye gelenlerin mutlaka ziyaret etmesi gereken arkeolojik alanlar ●

Tamuşlar-Aşağıemirler-Kimistene (Asarkale)

Karabük ilinde Safranbolu kültürel dokusu, Yenice doğal güzellikleri, Eskipazar ise tarihi zenginlikleriyle öne çıkıyor. Bu tarihi değerlerin başında Hadrianopolis ve Kimistene antik kentleri geliyor.

Antikçağlarda kullanılan İstanbul - Bolu - Gerede - Safranbolu - Amasra - Sinop hattındaki eski Roma yolu üzerinde bulunan Kimistene sit alanı, arkeologlara göre Hititler, Frigler ve Roma dönemlerinde kutsal inanç merkezi olarak kullanılmış. Ulaşılmazlık duygusu uyandıran heybetli bir tepenin zirvesine konumlanan Deresemail Köyü Değirmenbaşı mevkisindeki bu küçük kentçik akropol, nekropol, sarnıç ve yerleşim alanları olarak dört bölgeden oluşmakta. Savunulması kolay yüksek yerlere kurulan şehirlerin en iyi örneklerden birini oluşturan Kimistene antik kentinde, yüzey araştırmaları dışında önemli bir kazı yapılmamış ne yazık ki. Dört bin yıl öncesine dayanan tarihiyle kardeş kent Hadrianopolis'ten daha eski bir yerleşim olan Kimistene, kalıntılar arasında bulunan bir yazıttan anlaşıldığına göre Tanrılar Tanrısı Zeus'a adanmış. Yüksek bir tepenin etrafına konumlanan dört alanın yanı sıra, vadinin karşı yakasındaki tepenin yamaçlarında bulunan tapınak kalıntıları sessizliğinin ardından çok şeyler anlatıyor ziyaretçilerine.

Tarihi konakların olduğu Tamuşlar Köyü'nden Kimistene antik kentine uzanan bu bölümdeki yürüyüş, bir doğa ve kültür turu aynı zamanda. Restore edilen Hasan Bey ve Ömer Bey konaklarının bulunduğu köy merkezinden başlıyor parkurumuz. Yaklaşık iki buçuk kilometre sonra toprak yoldan ulaştığımız Aşağıemirler Köyü'ne girmeden, soldaki traktör yoluna dönüyoruz. Yükseldikçe nefis bir vadi manzarası seriliyor önünüze. Bir virajın ardından karşılaşacağınız tabelanın yönlendirmesiyle, sağdan dere yatağına inen patikaya giriyoruz.

İşaretleri takip ederek geldiğimiz dere yatağından karşıya geçip, sola dönen patikayı izliyoruz bu kez. Biraz sonra karşılaşacağımız kayalara oyulmuş yazıt, antik kente geldiğimizin habercisi. İlerledikçe tarihten kesitler sunan Kimistene'nin etrafa dağılmış kalıntılarını görebilirsiniz.

Akropol alanının konum-

landığı yüksek tepe ise altınızdaki vadiyi ve uzaklarda Karabük - Ankara karayolunu görebileceğiniz bir seyir terası konumunda. Son molanızı burada vererek bu manzara karşısında günün yorgunluğunu atabilirsiniz.

Geldiğiniz akropol yükseltisindeki işaretlenmiş patika, ağaçlar arasından döne kıvrıla Deresemail Köyü'nün Değirmenbaşı Mahallesi'ne kadar götürüyor konuklarını ●

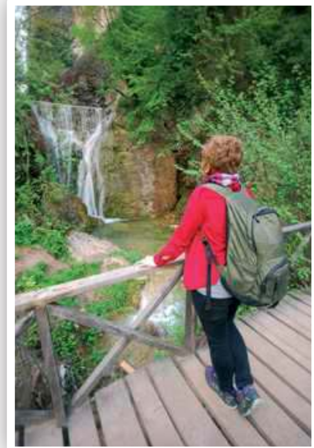
Cam Seyir Terası-İncekaya Sukemeri-Tokatlı Kanyonu

Sivil mimari dokusu ve tarihi konaklarıyla tanınan Safranbolu, bir kanyonlar kenti aynı zamanda. Hemen hepsi bir şekilde Araç Çayı'na karışan bu kanyonları Tokatlı (Hızar), Akçasu, Bulak, Kirpe (Düzce), Sırçalı, Sakaralan olarak sıralayabiliriz. Aralarında en güzeli olan Tokatlı Kanyonu'na, Bartın yolu üzerinden veya Yeni Safranbolu'dan ulaşılıyor. Kanyonun başlangıç noktası, Aşağıdana ve İncekaya köylerinden başlıyor.

Safranbolu turizmine katkıda bulunmak amacıyla Tokatlı Kanyonu üzerinde yerden 80 metre yükseklikte ve 11 metre genişliğinde bir cam seyir terası (Kristal Teras) yapıldı geçtiğimiz yıllarda. Son senelerde artan cam teras çılgınlığı, çelik konstrüksiyonu ve devasa boyutlarıyla doğada korkunç bir görüntü kirliliği yaratıyor aslında. Üstelik bazı yerlerde kullanılan kötü malzeme nedeniyle çizilen cam yüzeyinden, aşağıdaki kanyonu seyretmek neredeyse imkânsız.

Size önerdiğimiz yürüyüş rotası, terasın biraz ilerisindeki İncekaya Sukemeri'nden başlıyor. Safranbolu'ya su getirmek amacıyla Sadrazam İzzet Mehmet Paşa tarafından 1794-98 yılları arasında inşa ettirilen kemer, ilçe merkezine yaklaşık sekiz kilometre uzaklıkta yer alıyor. İki metre genişlik, 116 metre uzunluğa ve altı kemere sahip tarihi yapı yerden yaklaşık 60 metre yükseklikte. Suyun hızını dengelemesi için üç kıvrımlı tasarımlanan sukemeri, Safranbolu'daki Asmazlar Konağı'nın bahçesinde bulunan su terazisinden yerleşime çeşmelerle dağıtılmaktaymış geçmişte.

Yöre sakinlerinin "Paşa Suyu" ismiyle andığı sukemerinin önündeki ahşap merdiven ve platformlar yardımıyla kanyona inerek yürüyüşe başlıyoruz. Vadi tabanına inildiğinde solunuzda kaya mağara oyukları, sağınızda ise bir şelale yer almaktadır. Aynı zamanda bir kır kahvesinin bulunduğu kanyon girişinde,

TOKATLI KANYONU

TOKATLI KANYONU CAM SEYİR TERASI

dereden karşıya geçerek doğal koridor içinde yürümeye başlayabilirsiniz.

Çalılık ve meşeliklerle bezeli rota, yüksek duvarlarıyla kanyon içinden devam ediyor. Üç kilometre sonra tarihi bir taş kemer köprüde kanyon iyice daralarak geçit vermiyor. Bir süre sonra genişleyen ve vadiye dönüşen Tokatlı, Safranbolu merkezde daracık ve alçak bir kanyona dönüşerek yerleşimden geçiyor. Siz taş kemer köprüden karşıya geçerek yukardaki toprak yola kavuşmak durumundasınız. Söz konusu yol sizi Safranbolu merkeze ulaştıracaktır ●

Sorkun Yaylası-Kerpiçli Köyü

Milli park statüsünü 2000 yılında kazanan Küre Dağları, yeryüzünde eşine ender rastlanan nemli karstik ormanları, bitki türleri ve yaban hayatının zenginliğiyle ekolojik açıdan dünyanın en önemli bölgelerinden biri. Karadeniz iklim kuşağındaki ormanların en yabanıl örneklerini içeren bölge, Kastamonu ilinin Azdavay, Pınarbaşı, Şenpazar ve Cide ilçeleriyle Bartın ilinin Ulus, Kurucaşile ilçeleri ve Arıt beldesi sınırlarına yayılan 37 bin hektarlık alana sahip. Avrupa'nın öncelikli olarak korunması gereken 100 sıcak noktasından biri seçilen Küre Dağları, gür ormanlarla kaplı dağları ve geçit vermez kanyonlarıyla gerçekten bakir doğal alanlara sahip. Milli park çevresinde oluşturulan 800 kilometrekarelik tampon bölge, bu nadide coğrafyanın korunmasına önemli bir katkı sağlıyor.

Yüksek dağları, ıssız tepeleri, derin vadileri, geçit vermez kanyonları, sık orman dokusu, zengin flora ve faunasıyla dört mevsim bir masal diyarını andırıyor Küre Dağları. Bir "outdoor cenneti" olarak tanımlanabilecek alanda uzun kamplı yürüyüşler, dağ bisikleti, kaya tırmanışları, kanyoning, foto safari, botanik yürüyüşü, kuş gözlemi, avcılık, olta balıkçılığı, karavan ve kamping etkinlikleri yapılabilir.

Küre Dağları Milli Parkı sınırları içerisinde önereceğimiz yürüyüş rotası, Kastamonu il sınırlarından başlayıp Bartın il sınırlarında sona eriyor. Sürekli orman yolunu takip eden ve manzaranın sunduğu sürprizlerle dolu günübirlik etkinliği hemen herkes kotarabilir. Pınarbaşı ilçesinde yaz şenliklerinin yapıldığı Sorkun Yaylası festival alanı, başlangıç noktamız. İlk başlarda ormanın derinliklerine uzanan ve çevreden soyutlanmış bir güzergâh izleyeceğinizi belirtelim. Takip edeceğiniz orman yolu, bazı yerlerde uzun otlar ve dikenlerle kuşatılmış olabilir. Kayın, göknar, meşe ve çam ağaçlarıyla süslenmiş orman içinde önce yükselip, daha sonra alçalarak üçyol

kavşağına geliyoruz. Bu noktada sola dönerek, bir zamanlar orman işletmesinin kullandığı terk edilmiş bir kulübeye varıyoruz. Parkurumuz bu noktadan itibaren bir süre düz ilerleyerek devam edecek. Daha sonra bir parça irtifa kat ederek Zelle - Kerpiçli yol ayrımına geliyoruz. Sağa dönüp rampa aşağı hızla yürümeye başlayarak az sonra Kerpiçli Köyü'ne ulaşacağız. Yerleşimin evleri, sonbaharda renk cümbüşünün yaşandığı bir vadiyi seyreden yamaçlara yayılıyor. Dönüş yolunda önünüze çıkacak olan Ulukaya Şelalesi'nde uzun bir mola verebilirsiniz ●

Sümenler Mahallesi-Ilgarini Mağarası-Sorkun Yaylası

Toroslar'la birlikte Türkiye'nin en büyük karstik bölgesi olan Küre Dağları, ilginç oluşumlarıyla jeomorfolojik bakımdan son derece zengin bir alan. Milli park içerisindeki önemli mağaraları ziyaret edebileceğiniz yürüyüş rotası, Pınarbaşı ilçesi Sümenler Köyü'ndeki giriş kapısından başlıyor. Ağaçlar arasındaki yol kısa bir süre sonra Top Meydanı mevkisine ulaştırıyor bizi. Piknik ve kamp alanı olan bu düzlükte sularımızı tazeliyoruz. Şimdi kuzeye doğru, orman içine giren patikayı takip edeceğiz. Oldukça gür orman dokusuyla kuşatılmış bir bölgede yavaş yavaş yükselmeye başlıyoruz. Nemli yapraklar ve kayalıklarla örülü patikayı adımlarken dikkatli olmalısınız. Bölgenin kayaç yapısı bol miktarda çukur ve delik oluşturduğundan dolayı, küçük de olsa tehlike arz ediyor. Cide patika sapağını geçtikten sonra sırasıyla Mantar ve Ejder mağaralarına geliyoruz. Kayaların ve ağaçların üzerindeki yer adları, mağaralara ulaşım için sizi yönlendirecek. Ardından Sorkun sapağına varıyoruz. Kısa bir molanın ardından hayli dik yükselen rota, bizi Ilgarini Mağarası'na getiriyor.

ILGARİNİ MAĞARASI

Uzunluğu 858 metre, derinliği 250 metre olan mağara içinde birçok sarkıt ve dikitler bulunduğu gibi geç Roma ve Bizans dönemlerine ait şapel, mezarlar

SÜMENLER MAHALLESİ

ve sarnıçlar da görülebilir. Tarih boyunca çeşitli dönemlerde insanlara yerleşim ve dini mekân olarak hizmet eden mağara oluşumunu gezdikten sonra, geldiğimiz yoldan Sorkun sapağına geri dönüyoruz.

Artık ormanlık alan sınırından çıkıp çalılıklarla çevrili kayalık bir yüzeyden inişe geçiyoruz. Bir hayli dik iniş bizi Sümenler Köyü - Sorkun Yaylası arasında, Çatal Gölü mevkisindeki orman yoluna getiriyor. Bu noktada sağa dönerek yürümeye devam ediyoruz.

Önümüze çıkan iki kavşak noktasında da sağa yönelip, geniş bir çayırlık alan olan yaylaya varıyoruz. Sorkun Yaylası, çok güzel bir kamp alanı aynı zamanda ●

Pınarbaşı Paşa Konağı-Horma Kanyonu-Yanardağ Mahallesi-Ilıca Şelalesi

Küre Dağları Milli Parkı'nın vejetasyon yapısı, Batı Karadeniz ılıman kuşak kayın ve köknar ormanları, yalancı maki formasyonu, karstik alandaki biyolojik çeşitlilik açısından önemli karışık orman ve endemik bitki türleri olarak dört ana grupta toplanabilir. Özellikle milli park içinde kalan kesimlerde her dem yeşil ve yaprağını döken ağaç ve çalıların baskın olduğu nemli karaktere sahip bir vejetasyon yapısı hâkimdir. Mevcut verilere göre tespit edilen alandaki 675 bitki taksonundan 109 tanesi endemik türdür.

İşte bu biyolojik çeşitlilik ve değişik arazi yapısını arşınlayan Küre Dağları yürüyüş rotalarından biri, Pınarbaşı ilçesinin en güzel binalarından biri olan Paşa Konağı'nın önünden başlayarak güzel bir yürüyüş sonrası Ilıca Şelalesi'ne ulaşıyor.

HORMA KANYONU

Konaklama tesisinin hemen yanında görülen patikada, Zarı Çayı'nı solumuza alarak ilerliyoruz. Düz bir hatta devam eden rota boyunca, nispeten açıklık bir alanda yürüyeceksiniz. Yaklaşık dört kilometre sonra dere yatağından karşıya geçen parkur, önünüze çıkan köprünün yanından devam ediyor. Bahar aylarında suyun debisinin arttığını ve karşıya geçmeden önce derinliği kontrol etmeniz gerektiğini belirtelim. Sonra ahşap bir merdivenin yardımıyla kanyon girişine ineceksiniz. Solunuzda iki küçük şelale, önünüzde ise kayalara oyulmuş merdivenler göreceksiniz. Sağa dönerek kayalıkların üzerinden yürüyün, artık Horma Kanyonu'nun girişine ulaştınız demektir.

Geçtiğimiz yıllarda ahşap

ILICA ŞELALESİ

yürüyüş platformları, asma köprüler ve tahta masalarla düzenlenen Horma Kanyonu içinde yaklaşık bir buçuk kilometre kadar yürüyerek bu vahşi koridorun güzelliğini fotoğraflayabilirsiniz. Tekrar kanyon girişine geri döndüğünüzde patikamız, eski değirmenin yanından sağa yöneliyor. Yaklaşık bir kilometrelik bir çıkışın ardından Yanardağ Mahallesi'ne varılıyor. Yerleşim içindeki toprak yoldan sola dönerek, son evin önünden tekrar patikaya girmeniz gerekmektedir. Tepe noktasında orman örtüsü altında ilerleyen belirgin patika, Ilıca Şelalesi'ne kadar bu kez inişe geçiyor. Yağışlı havalarda bu inişin kaygan bir zeminde yapılacağını hatırlatalım. Pınarbaşı'na 11 kilometre uzaklıktaki köyle aynı ismi taşıyan Ilıca Şelalesi, Zarı Çayı'nın Devrekâni Çayı'na dökülmeden oluşturduğu olağanüstü güzellikte bir doğa oluşumu ●

Ilıca Şelalesi-Valla Kanyonu

Her yürüyüş rotası oluşturma çalışmasında yapıldığı gibi, Küre Dağları Milli Parkı'nda da eski yolların kullanılmasına özen gösterilmiş. Tabiat ananın en heyecan verici ve etkileyici yaratımlarından biri olan Küre Dağları Milli Parkı'nda hayata geçirilen yürüyüş rotaları 36 farklı parkurla birlikte toplam 482 kilometrelik uzunluğa sahip. Kastamonu bölgesindeki dört ilçede yer alan köylerin birbirleriyle ticaret yaptıkları; kiraz, pırasa, çıra, şimşir, koşum takımı ve hayvan alım satımı için kullanılan eski patika, katır ve göç yollarına işlerlik kazandırılan yürüyüş rotaları, alternatif güzergâhlarla birlikte toplam 762 kilometreye ulaşıyor.

Söz konusu parkurlardan biri olan Ilıca Şelalesi - Valla Kanyonu rotası, Ilıca Köyü'nden başlıyor. Pınarbaşı ilçe merkezine giden asfaltı 500 metre kadar izledikten sonra, sağa ayrılan toprak yola giriyoruz. Kolca Mahallesi'ne varmadan Devrekâni Çayı'na paralel devam eden eski değirmen yolu patikası, ana güzergâhımız olacak. Bir süre sonra tahıl ambarları arasından geçen patika, eski katır yolunu izlemeye başlıyor. Kısa bir çıkışın ardından düzlükteki tarlalara ulaşıyoruz. Geldiğimiz bu noktadan aşağıdaki Devrekeni Çayı'nı ve karşı yamaçlardaki Kerte Köyü'nü seyredebilirsiniz. Tekrar ormanlık alana giren yol, Gela Köyü'ne ulaştırıyor bizleri. Kısa bir süre mola verip tekrar yola koyuluyoruz. Sık ağaçlar arasından ilerleyip işaretlerin rehberliğinde Devrekâni Çayı'nın kenarına iniyoruz. Artık bir süre toprak yolu izleyece-

VALLA KANYONU SEYİR TERASI

ğiz. Ardından yeniden katır yoluna dönüşen parkur, Keti Köyü yakınlarında açık bir araziden devam edecek. Keti Köprüsü ve Devrekâni Çayı sağımızda kalacak şekilde ilerlemeyi sürdürün. Geçtiğimiz çayırlık alan, yamaca ulaştığımızda çalılıklar arasından yukarı çıkan bir patikaya dönüşecek. Eskiden tarla olan, fakat kullanılmadığı için orman dokusunun kapladığı bu sık çalılık bölgeden Valla Köyü'ne kadar çıkışa geçeceğiz. Köy yakınlarında tarlaların arasındaki sınırları takip eden rotamız, kanyon sapağındaki kamp alanında sona erecek. İsteyenler köy evlerinde konaklayabilir ve seyir terasından Valla Kanyonu'nu seyredebilirler.

Kastamonu'nun Pınarbaşı ile Cide ilçeleri arasında uzanan Valla Kanyonu, Devrekâni Çayı'nın yarattığı doğa mucizelerinden biri. Pınarbaşı'na 26 kilometre uzaklıktaki Muratbaşı Köyü sınırlarından başlayıp yaklaşık on iki kilometre boyunca güneş ışıklarından uzaklaşan bu derin vadi, Cide'nin Hamitli Köyü Gömeren Mahallesi'nde tekrar gökyüzüyle buluşuyor. Muratbaşı mevkisinde Kanlıçay'ın da kendisine katılmasıyla birlikte daha bir deli akıyor ●

VALLA KÖYÜ

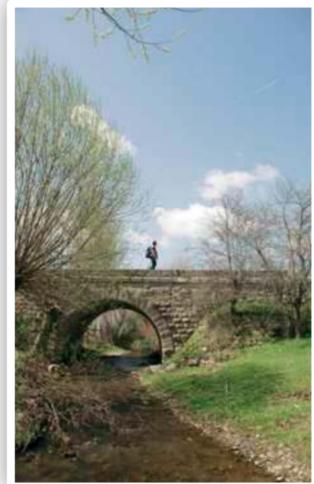

VALLA KANYONU

İstiklal Yolu, Karadeniz'in en güzel ilçelerinden biri olan İnebolu'dan başlayıp, Kastamonu ve Çankırı illeri üzerinden Ankara'ya uzanan, Kurtuluş Savaşı boyunca İnebolu'ya deniz yoluyla gelen cephanenin kağnılarla cepheye ulaştırılmasını sağlayan tarihsel bir rota.

Milli Mücadele'nin önemli sahnelerinden biri olan İstiklal Yolu'nun Kastamonu il sınırlarındaki bölümü, 2007 yılında bir yürüyüş ve bisiklet rotası destinasyonuna dönüştürüldü. 19'uncu yüzyıl sonlarına doğra mahkûm ve köylülerin zahmetli çalışması sonucu elle döşenen eski kağnı yolunun hâlâ kullanılabilen ve bozulmamış en güzel bölümü, günümüzde İnebolu - Küre - Kastamonu arasında uzanıyor. Toplam 105 kilometrelik güzergâhın 10 kilometresi patika, geri kalanını ise eski kağnı yolu üzerinde ilerliyor. İstiklal Yolu'nun Kastamonu il sınırlarındaki diğer uzantısı olan Kastamonu Merkez - Ilgaz Dağı bölümünün, günümüzde Kastamonu - Ankara karayolu bağlantısını içerdiği için kullanılmadığını hatırlatalım. Dileyenler İnebolu - Küre - Seydiler - Kastamonu - Ilgaz arasını bisikletle de geçebilirler.

Kağnı yolunun izlerini hâlâ net bir şekilde görebileceğiniz en önemli bölge İnebolu - Kastamonu arasıdır. Özellikle Yukarıçaylı - Çuhadoruğu - Yusuf Mahallesi; Küre - Ecevit Han - Uzunöz Köyü Ambarlı Mahallesi - Ödemiş; Üyük - İmranlar - Sanayi Sitesi ve Seydiler-Halkacılar - Halife - Emirler-Kastamonu hatlarında taş döşeli tarihi yolun izlerini takip edebilirsiniz. Güzergâh boyunca bir döneme tanıklık eden kireçtaşından yapılma eski kilometre taşları ve tarihi kemer köprü örneklerine de rastlamak mümkün.

Sahildeki İnebolu ilçesinden başlayan 95 kilometrelik rota, tipik Karadeniz köylerinden geçerek Kastamonu'ya ulaşıyor. Ro-

UZUNÖZ KÖPRÜSÜ

YUSUF MAHALLESİ

tanın en güzel manzaralı kısmını İkiçay Vadisi, Çuhadoruğu, Karacehennem Boğazı, Ersizlerdere Kanyonu, Ecevit Han ve Çataltepe - Ödemiş arasındaki ormanlık alan oluşturuyor. Küre ilçesindeki Çatak Göleti ve Doğanlar Kalesi ile rota üzerindeki tarihi taş kemer köprüler görülmesi gereken ayrıntılar arasında. İstiklal Yolu yürüyüşçülerinin mutlaka ziyaret etmesi gereken diğer önemli mekânlar ise İnebolu'nun aşı boyasıyla renklendirilmiş eski evleri ile Kastamonu il merkezindeki tarihi konaklar. Ayrıca rotayı yaz sezonunda planlayanlara, güneşlenmek ve denize girmek için İnebolu sahillerinin çok elverişli olduğunu hatırlatalım ●

Saray Gölü-Akgöl

Karadağ doruklarındaki Sarıdökük (1666), Karlık (1619), Yığma (1489) ve Çelikli (1557) tepelerinin arasındaki geniş bir çanakta bulunan Saray (Karlık) Gölü, orman dokusu ile alpin çayırlıkların sınırında yer alıyor. Etrafı ilkbaharla birlikte çeşit çeşit çiçekle renklenen göl, doğaseverlerin aradığı özel mekânlardan biri. Saray Gölü'nden başlayan yürüyüş rotamız, bir önceki parkurla aynı güzergâhı izlemektedir. İsteyenler gölün doğusunda yer alan orman yolunu kullanarak daha dik bir inişi seçebilirler. Rotanın bu bölümü, önce güneye daha sonra ise doğu istikametinde yılankavi bir biçimde inişi içermektedir. Akgöl-İnaltı Mağarası arasında ulaşımı sağlayan yola kavuştuğunuzda, sağa dönmeniz gerekmektedir. Söz konusu kavşak noktasından üç kilometre yürüyerek Akgöl'e ulaşabilirsiniz. Mescit, İmrezbaşı, Domuz ve Kabaktarla tepeleri arasındaki bir havzaya konumlanan Akgöl, Sinop turizm tanıtım posterlerini süsleyen doğal değerlerden biridir. Bir set gölü olan Akgöl'de, orman işletme binası ve çeşme bulunmaktadır. Yağmurlu günlerde toprak yolun biraz çamurlandığını özellikle belirtelim.

SARAY GÖLÜ, SİNOP

Ayancık ilçesine 36 kilometre mesafedeki Akgöl, Çangal Dağları'nın ortasındaki yeşil orman örtüsü içerisinde masmavi parıldayan bir göl. Buram buram kestane ağacı kokusunun sindiği tipik Karadeniz köyleri ve tahta kütükler üzerine oturtulmuş geleneksel tahıl ambarları arasından geçilerek ulaşılır Akgöl'e. Ayancık - Boyabat yolundaki Akgöl sapağından sağa giren toprak yol, beş kilometre sonra göle ulaştırır konuklarını. Yaklaşık 1200

AKGÖL, SİNOP

metre yükseklikte yer alan Yemişli Deresi'nin ağzının kapatılmasıyla oluşan bir set gölüdür. Sık köknar ağaçlarının kimi zaman yeşile büründürdüğü görüntüsüyle harika bir piknik ve kamp alanıdır.

Ayancık Orman İşletmesi'ne ait bir tesisin de bulunduğu gölde kırmızı benekli alabalık üretiliyor. Yoğun bir orman denizinin kuşattığı alan, flora ve fauna açısından oldukça zengin. El değmemiş doğasıyla sayısız bitki türüne ev sahipliği yapan coğrafyada yaban domuzu, ayı, kurt, çakal ve tavşan gibi hayvanlara da yaygın olarak rastlanıyor. Bu yüzden Akgöl ve çevresi, bilimsel araştırmalar yapan botanikçilerin gözde mekânları arasında. Kışın bembeyaz kar örtüsünü üzerine çeken gölün etrafındaki yürüyüş yolu, baharla birlikte çiçeklerle kaplanıyor ●

Hamsilos-İnceburun

Sinop il merkezine 11 kilometre uzaklıktaki Hamsilos (Hamsaroz) Koyu, kimi kaynaklarca bir fiyort olarak nitelendiriliyor. Sözlüklere göre fiyort, vadilerin deniz suyu ile dolmasıyla oluşan dik kayalıkların arasındaki dar deniz koycuklarına verilen isim. Oysa Hamsilos Tabiat Parkı; Deveci Deresi Vadisi'nin derin bölümlerinin denizin yükselmesi sonucunda meydana gelen Karadeniz'deki ria tipi kıyı oluşumunun en güzel örneklerinden biri. Karadeniz'in tamamen donduğu son buzul çağında oluşan bölge, 1991 yılında koruma altına alınarak 1. Derece Doğal Sit Alanı, 2007 yılında ise Tabiat Parkı ilan edildi.

Sinopluların genellikle mesire alanı olarak kullandığı Hamsilos, fırtınalı havalarda balıkçılar için bir tür korunaklı liman işlevi de görüyor. Körfezin sonlarına doğru sıklaşan orman dokusu halici yeşile boyarken, karşılıklı dizilen teknelerdeki balıkçılar ağlarından denizin hediyeleri barbunya, kefal, izmarit ve istavritleri ayıklıyorlar sabırla. Doğanın armağanı bu özel yer, “Karadeniz'in Gökova'sı” olarak da nitelendiriliyor doğaseverler tarafından.

Hamsilos Tabiat Parkı çıkışlı rota, Türkiye'nin en kuzey ucunu oluşturan İnceburun'a uzanıyor. Güzergâh boyunca çeşme bulunmadığından, su ihtiyacınızı Akliman Orman İşletme Yangın Müdahale Merkezi bahçesindeki temiz su kaynağından sağlayabilirsiniz.

Rotanın ilk etabı, kuzeybatı yönünde orman içi toprak bir yolu izleyerek Pakyoz Burnu'na erişiyor. Bu noktadan itibaren batıya dönen rota, ormanlık alanı terk ederek kıyı bandına paralel bir şekilde yol alıyor. Belirgin bir patikanın bulunmadığı bu bölümde, sağ tarafınıza denizi alarak açıklık alanda yürüyebilirsiniz. Yaklaşık bir kilometre sonra Çataldere'nin döküldüğü Başyoz Burnu mevkisine ulaşacaksınız. Ardından kuzey yönünde denizin içine uzanan Bozburun, mola vereceğiniz yemyeşil bir alan. Tekrar etkinliğinize devam ettiğinizde önünüze küçük bir koy çıkacak.

Gerne Deresi'nin aktığı bu koyun karşısında Tavşan Adası yer almaktadır. Artık güzergâh kısa ve sık fundalıklar ile kayalıklar arasından geçtiği için bu bölümde biraz daha dikkatli yürümeniz

İNCEBURUN DENİZ FENERİ

gerekmektedir. Son etapta yürüyüşçüler, Yalancıgerme Burnu ve Ayıini Kayası mevkilerini geçerek bir başka küçük koya erişecekler. Sahil boyu devam eden etkinlik, kuzeybatı istikametinde Karadeniz'in içine sokulan İnceburun Deniz Feneri'nde sona erecektir.

Salaş bir tesisin bulunduğu burunda, güzel manzaranın ve doğanın keyfini çıkarabilirsiniz ●

İnceburun-Sarıkum Gölü

Önü kayalık bir uçurum olan tepeye dikilen güneydeki kardeşinin aksine, sahilin hemen arkasındaki bir düzlükte yer alıyor İnceburun Feneri. Deniz fenerlerimiz arasındaki önemi, Türkiye'nin en kuzey ucunda yer alması. Karadeniz'in rengiyle uyumlu siyah kayalıklar, denizle arasında doğal bir bariyer vazifesi görüyor sanki. Lojmanın bir parçası olarak yükselen 12 metrelik kulenin yapısı hayli ilginç. Binanın damından itibaren kule, altıgen bir formda inşa edilmiş. Sahilden bakıldığında kocaman bir dev gibi görünüyor bu mimari tarz. Bembeyaz yapı, Karadeniz'in hırçın dalgaları arasından göz kırpıyor kaptanlara.

Türkiye'nin en güzel deniz fenerlerinden birine ev sahipliği yapan İnceburun'da güneşin batışını izlemek bir ayrıcalıktır. Gökyüzünün lacivertten mora dönüşmeye başladığı akşam alacasında turuncu kocaman bir portakal gibi denize gömülen günbatımı, belleğinizden silinmeyecek izler bırakacaktır. Yürüyüş rotamız kimi zaman deniz kıyısına paralel uzanan patikaları, kimi zaman ise Hamsilos - Sarıkum Gölü arasında uzanan ve fazla kullanılmayan toprak yolu kapsamaktadır. Başlangıç noktasından güneybatıya uzanan sahil bandını izleyen parkur, Karadere Burnu'nu geçerek güneye dönüyor ve toprak yola giriyor. Ustaoğlu Ormanları'nın renklendirdiği yemyeşil bir ortamdaki yürüyüş, Abalı Köyü Kurtkuyusu Mahallesi'ne erişiyor. Suyu azalanlar, köy içindeki çeşmeden yararlanabilir. Bu noktada toprak yoldan ayrılıp sahil boyunca açıklık alandan yürüyüşe devam ediyoruz. Bayram

İNCEBURUN

SARIKUM GÖLÜ

Burnu mevkisindeki Bayramboğazı Deresi'nin aktığı küçük koy, yaz aylarında yüzme molası için ideal bir yer.

İlkbaharla birlikte hayvanların otladığı geniş çayırlıklar ve orman dokusunun denize kadar indiği bölgedeki yürüyüş, Carta Burnu'na erişecek. Sol, yani doğu tarafınızda Abalı Köyü'nün Saraycık Mahallesi'nin kırmızılı çatılı evleri görünmektedir. Bir süre daha sahil bandını izleyin. Ardından coğrafyanın yükselerek denizden uzaklaştığı bölümde, toprak yola girin. Ormanlık alandan geçen rota, Karaoğlan Tepesi'nin batı yamaçlarından Sarıkum Gölü Tabiatı Koruma Alanı'na inecektir. Sarıkum köy evlerinin arasından uzanan stabilize yol sizi, gölün batı yakasındaki kuş gözlem kulesinin önüne götürecektir. Bu noktadan tüm gölü fotoğraflayabilir, sahildeki doğal plajda ise mevsimine göre yüzebilirsiniz ●

Çukurhan Kalesi-Kılıçlı Şelalesi

Çukurhan Kalesi'nden başlayıp Kılıçlı Şelalesi'nde sona eren yürüyüş rotası, Sinop ilinin iki önemli turizm değerini birbirine bağlıyor. Çukurhan Mezarlığı yanındaki patika, etkinliğin başlangıç noktası. Biraz ilerdeki çeşmeden sola dönerek öncelikle Çukurhan Kalesi'ni ziyaret ediyoruz. Dranaz Geçidi'ne bağlanan eski kervan yolu üzerindeki kale, sarp bir kaya kütlesi üzerinde yer alıyor. Yağmurlu havalarda kaleye çıkmak tehlikeli olabilir, dikkat.

ÇUKURHAN KALESİ

Kale ziyareti sonrası tekrar ana patikaya döndüğümüzde, Gölek Tepe'ye (1262) doğru güney istikametinde yükselmeye başlıyoruz. Ormanlık alandan geçen rota, Gümüşin mevkisinde küçük kayalıklar ve otlarla bezenmiş bir çayırlığa erişecektir. Bu noktada önünüze Gökırmak Havzası, Boyabat, güney batıda Vezirköprü Kunduz Ormanları ve güneyde Çorum Kargı ilçesi yaylalarından oluşan engin bir manzara serilecek. Bu noktadan itibaren güzergâh batıya dönerek fundalıkların bulunduğu arazide yol alıyor. Güvebelek Tepe'nin (1251) güneyinden geçerek bir traktör yoluna kavuşuyorsunuz. Gür otların yeşerdiği çayırlık

alanı geçerek, bir su deposunun yanından Kılıçlı Köyü'ne giden toprak yola çıkıyorsunuz. Bu nokta rastlayacağınız çeşmebaşında mola verebilirsiniz.

Şimdi bir süre güney yönünde 500 metre kadar toprak yolu takip edin ve sonrasında sağda beliren net patikaya girin. Orman içi nefis bir yürüyüş sizi beklemektedir. Bölgeye baraj gölü yapımı söz konusu olduğundan, Kılıçlı Çayı'nı gördüğünüz noktada patikadan ayrılarak dik bir şekilde dere kıyısına inin. (Bir süre sonra bu noktada bir baraj bendi yapılabilir.) Dereden, veya bentten karşıya geçerek Aydoğan Köyü'ne giden ana patikaya girin. Ormanlık alandan çıkıp bir düzlüğe ulaştığınızda bu kez başka bir olağanüstü manzara sizi

ÇUKURHAN KALESİ

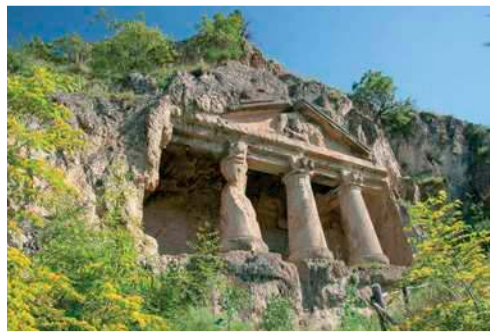
beklemekte. Aşağıda tüm Boyabat yerleşimi ve Gökırmak Havzası panoraması, ayaklarınızın altına serilmiştir. Manzarayı fotoğrafladıktan sonra batıya doğru yürüyüşünüzü sürdürün ve aşağıdaki çanakta Aydoğan yerleşimini gördüğünüzde inişe geçin. Çeşme yanına ulaştıktan sonra evler arasında ilerleyin. Hedefiniz köy içinden geçen dere yatağının sağ tarafındaki patikadır. Yaklaşık yarım saatlik bir yürüyüş sonrası kayalıklar arasından büyük bir hızla düşen Kılıçlı Şelalesi'nin yanındasınız.

İlçe merkezine 30 kilometre mesafedeki şelale, yüksek kayalardan süzülerek düşerken iki gölet yaratıyor. Kılıçlı Şelalesi, aynı isimli köye üç kilometre uzaklıkta yer alıyor ●

Salar Kaya Mezarı-Bazalt Kayalıkları Tabiat Anıtı

Paflagonya döneminden günümüze kalan Salar Kaya Mezarı önünden başlayan yürüyüş rotamız, doğanın mucizelerinden biri olan Bazalt Kayalıkları Tabiat Anıtı'na ulaşıyor. Orman içi ve stabilize yolları kat eden yolculuk, Sinoplu doğaseverlerin en fazla kullandığı güzergâhlardan biri. Direkli Tepe eteklerindeki kaya mezarını ziyaret ettikten sonra köy çıkışındaki toprak yolu izleyerek Çalköy Mahallesi sonundaki eski bir fabrikanın yanına varılıyor. Rota, bu noktadan itibaren patikaya dönüşecek ve rampaya sararak Kabak Tepe doruklarına tırmanacaktır. Eski göç yolu döne kıvrıla yükselirken Topraklık Mağarası'nın yanından geçmektedir. Sağ tarafınızda vadi içinde ise Gavurini Mağarası'nı görebilirsiniz. Tepeye vardığınızda düzleşen parkur, bozuk bir traktör yoluna katılacaktır. Bu bölümde önce güneydoğu yönünde yürüyecek, daha sonra ulaştığınız üç yol kavşağından hafif eğimli kısa bir yokuştan güneye yöneleceksiniz. Rampa sonunda önünüze çıkan su deposu yanından, ilkbahar aylarında bele kadar yeşil başakların boy verdiği tarlalar arasında uzanan patikaya girin. Yaklaşık 250 metre sonra toprak yola kavuşan rota, bir çeşme başından sağa, yani güneybatı istikametinde yol alacaktır.

Yaklaşık bir buçuk kilometre sonra Dörtyol kavşağını geçen parkur, orman yolundan devam edecektir. Bu bölümde dikkatli olmanızı tavsiye ederiz. Çünkü birazdan rotanız, kırmızı-beyaz işaretlenen ağaçların rehberliğinde ormanın derinliklerine girecek. 800 metre sonra önünüzü kesen asfalttan karşıya geçip yeniden ormana dalın. Bir süre sonra vardığınız Kurusaray mesire alanında uzun bir mola verebilirsiniz. Yeniden yürümeye başladığınızda güneybatı yönündeki

SALAR KAYA MEZARI

toprak yolu takip edin. 500 metre kadar sonra izlediğiniz yol, tarlalar arasında uzanan traktör yoluna dönüşecektir. İlkbahar aylarında kıpkırmızı gelincikler başta olmak üzere çiçeklerle bezenen çayırlar ve tarlalar arasından geçerek Kurusaray Köyü'ne ulaşabilirsiniz. Ne yazık ki rotanın burada iki kilometrelik asfaltı izlemek durumundasınız. Ancak küçük ve büyük Bazalt Kayalıkları vadilerinin görselliği, bu sevimsiz etabı yolcularına unutturacak güzelliktedir. Tabiat Parkı'ndaki seyir teraslarından birine oturarak hem yorgunluğunuzu unutun, hem de doğanın yarattığı görsel şöleni izleyebilirsiniz. Parkın son bölümünde, bazalt sütunların üzerinden dökülen Fındıklı Şelalesi'ni mutlaka fotoğraflamalısınız ●

BAZALT KAYALIKLARI

BAZALT KAYALIKLARI

Bölüklü Yaylası-Bacaklı Yaylası-Karatepe Yaylası

Zonguldak ilinin şirin ilçesi Karadeniz Ereğli'sinin tarihi İÖ 2500 yıllarına kadar dayanıyor. Megaralı ve Boiotialı kolonilerce kurulan yerleşim, antik dönemde Heracleia Pontica ismiyle biliniyordu. Doğal limanı sayesinde Altın Post serüveninde Argonotlu gemicileri konuk eden, amfora yapımıyla tanınan, Hz. İsa'nın 12 havarisinden biri olan Aziz Andreas'ın Hıristiyanlığı yayma çalışması yaptığı ve filozof Pontikos'un doğum yeri olan yerleşimin asıl ünü, aktaracağımız efsaneye dayanıyor. Yunan mitolojisinde güç ve kahramanlığın timsali olan Herakles'e (Herkül) 12 görev verilir. Bunlardan biri de Karadeniz Ereğli'de bulunan Cehennemağzı Mağarası'ndaki Cehennem Bekçisi Köpeği Kerberus'u etkisiz hale getirmektir. Herakles'in Kerberus'la mücadelesine konu olan ve bugün ilçenin turizm değerlerini oluşturan Cehennemağzı Mağaraları, hem ilkçağın önemli kehanet merkezi, hem de ilk Hıristiyanların gizli ibadet yeri olması özelliklerini taşır.

Bu bölümde önereceğimiz yürüyüş rotası, ilçenin güneyini kuşatan ormanlık alanları ve yaylaları kapsayan 11 kilomterelik Bölüklü Yaylası - Bacaklı Yaylası - Karatepe Yaylası parkuru. Alaplı Beldesine 42 kilometre uzaklıktaki Bölüklü Yaylası, kayın ve çam ağaçlarıyla çevrili bir ortama kurulmuş. Yaklaşık 150 yıllık geçmişi bulunan ve 1100 metre rakımdaki yaylada bir pansiyon hizmet veriyor.

Yürüyüş rotası, Gümeli Ormanı Tabiatı Koruma Alanı sınırları içinden geçmektedir. Zonguldak ilinin en yüksek noktası olan deniz seviyesinden 1637 metre rakımdaki Bacaklı Zirvesi yolunda, gövde kalınlığı 12 metreyi bulan 1200 yaşında porsuk ağacı görülebilir.

Bölgede ayrıca 17 kilometrelik Bölüklü Yaylası - Kızkulak Zirvesi - Aksu Yaylası - Gölcük Yaylası - Özyurt Köyü yürüyüş rotasını planlayabilirsiniz.

Güzergâhın en yüksek noktası olan 1595 metrelik Kızkulak Zirvesi'nden Karadeniz'e kadar geniş bir coğrafyayı seyretme şansı mevcut. Yürüyüşün sonunda Özyurt Köyü'nden, Eğerci beldesi yoluyla Devrek ilçesine geçiş yapabilirsiniz.

Son olarak Karadeniz Ereğli ilçesi sınırlarında önereceğimiz bir diğer yürüyüş

ZONGULDAK

parkuru, Çaylıoğlu Beldesindeki 10 kilometrelik vadi içinden Güneşli Şelaleleri'ne ulaşan güzergâh. Toplamda kayda değer 4 şelale görebileceğiniz vadide, mevsimine göre doğal göletlerde yüzme olanağı bulunmaktadır ●

Harmankaya Şelaleleri

Zonguldak, vilayete hayat veren "kara elmas" taşkömürü sayesinde tarihe adını yazdırıyor hiç kuşkusuz. Bölge, kömürün bulunmasından önce geniş sazlıklar ve bataklıklarla çevriliydi. Zonguldak'ın 80 kilometrelik kıyı şeridi boyunca birçok doğal plaj ve kumsal sıralanıyor. Filyos, Türkali, Göbü, Kapuz, Değirmenağzı, Ilıksu, Erdemir, Ereğli Belediye, Alaplı Belediye, Askeri Plaj ve Kocaman'ın mavi bayraklı plajları, bölgede yaşayanlara ve gezginlere hizmet veriyor. Su açısından şanslı bir il Zonguldak. Ulutan, Kızılcapınar ve Gülüç baraj gölleri şehrin su ihtiyacını karşılarken, Dereköy ve Çobanoğlu göletlerinin çevresi yöre halkı tarafından günübirlik dinlenme alanı olarak kullanılıyor. Sudan söz etmişken merkez Kokaksu mevkisindeki Harmankaya, Kozlu beldesindeki Değirmenağzı ve Karadeniz Ereğlisi'ndeki Güneşli (Kayalıdere) şelalelerini de anmadan geçmeyelim. Şelalelerin bulunduğu bölgeler yürüyüş sporu tutkunları ve foto safari yapanlar için ideal.

Harmankaya Şelaleleri doğal güzelliğin yanı sıra meraklıları için hoş bir yürüyüş parkuru aynı zamanda. Zonguldak merkeze 12 kilometre mesafedeki şelaleler, Ulutan baraj gölünü geçtikten sonra Kokaksu mevkisinde yer alıyor. Bu noktadan başlayan dere yatağını takip ederek yaklaşık üç kilometrelik zor bir yürüyüşle ulaşılıyor şelale bölgesine. Bazen dere içindeki taşlardan, bazen de kenardaki patikadan devam eden yürüyüş esnasında tam

ZONGULDAK İL KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜ

Harmankaya Şelaleleri

üç adet şelale görmek mümkün. Birinci şelaleye kadar çıkan patika, oldukça dik ve yorucu bir tırmanış. İkinci şelale alanı yüzülebilecek nitelikteki göleti ve küçük mağarası ile bir mola yeri aynı zamanda. Özellikle yeşilin her tonunun sergilendiği bahar aylarında, dere yatağının etrafı çeşit çeşit çiçeklerle kaplanıyor. Suyun kil taşı tabakaları aşındırması sonucu oluşan Karadere üzerindeki şelale, dik bir kayalıktan dökülüyor. Toplam yedi şelale göreceğiniz yürüyüş, Kent Ormanı sınırlarında sona ermektedir. Islak ve kaygan bir zeminde etkinlik yapacağınız için rotanın zorluk derecesi görece yüksek olduğunu özellikle hatırlatalım ●

ZONGULDAK İL KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜ